

Vzgoja

Revija za učitelje,
vzgojitelje in starše

junij 2017

Letnik XIX/2 ■ številka **74**
cena 4,95 eur

**V žarišču:
Rasti s knjigo**

stran 22

**Naš pogovor:
Marijana Kolenko**

stran 35

**Splet obvladuje
otroka**

stran 42

Jaz – mali filozof

ARBORETUM VOLČJI POTOK

NEDELJA
3.9.
2017

1 VSTOPNICA
= 1 DRUŽINA

ČAROBNI DAN Z LIDL OM

POŽIVETJE ZA VSO DRUŽINO

10

let

VSE NAJBOLJŠE

**kreativne in športne
delavnice za otroke**

**program na
čarobnem odru**

Arboretum
VOLČJI POTOK

OBČINA
KAMNIK

Uzgoja

ZAVOD ZA UPANJE

Prijava na
www.CaroBniDan.si

Svet revije

mag. Ivan Bresciani
mag. Albert Bačar
dr. Viljem Lovše
Jože Mlakar
Marjan Peneš
dr. Andrej Perko
dr. Peter Svetina
Marija Šušteršič
Marija Žabjek

Odgovorni urednik

dr. Silvo Šinkovec

Uredniški odbor

Erika Ašič
dr. Dejan Hozjan
dr. Petra Javrh
dr. Jana Kalin
dr. Vanja Kiswarday
dr. Franci M. Kolenec
mag. Magda Burger

Naslov uredništva

Vzgoja, Ulica Janeza Pavla II. 13,
1000 Ljubljana
01/43-83-983
revija.vzgoja@gmail.com
silvo.sinkovec@rkc.si
http://www.revija-vzgoja.si

ID za DDV

SI64231160

Transakcijski račun

SI56 6100 0000 9750 496
odprt pri Delavski hranilnici d.d.

Oblikovanje in prelom

Tiskarna Oman, Kranj

Tisk

Grafis trade d.o.o.

Lektoriranje

Barbara Rodošek

Revija Vzgoja izhaja štirikrat letno.
Cena izvoda v letu 2017 je 4,95 €. Naročnina
za naročnike v Sloveniji je 19,80 € (tujina
34 €). DDV in poština sta všteta v ceno.
Odpoved naročnine sprejemamo samo pisno
za naslednje obračunsko obdobje.
Navodila za pisanje prispevkov lahko
dobite na uredništvu ali na spletni strani.
Nenaročenih prispevkov ne honoriramo.
Natisnjenih 2000 izvodov.

ISSN: 1580-0482

Revijo sofinancira Javna agencija za
raziskovalno dejavnost RS.

Domovina

■ **Silvo Šinkovec**, D. J., dr. ped. znanosti, psiholog,
defektolog in teolog, je predavatelj, terapevt, voditelj več
seminarjev, šol za starše in duhovnih vaj, urednik revije *Vzgoja*,
duhovni asistent DKPS in direktor *Inštituta Franca Pedička*.

Ko sva se z dr. Gabrijelčičem spomladi sprehajala po Dolenjski in mi je pripovedoval zgodbo o *Rastoči knjigi*, sem čutil, da poslušam človeka, ki ima rad domovino, ki mu je ljuba domača beseda, ki ima resnično rad našo zemljo. Začutil sem domoljubnega duha, kot ga že dolgo nisem, kajti beseda domovina ni več pogosto uporabljena. Nadomestila jo je beseda država, pravna država, ki pa v sebi nima toplote in spoštovanja. Je suhoparna pravna kategorija, hladna in v sebi pogosto nosi tudi preračunljivost, kako državni aparat uporabiti za svoje interese.

Beseda domovina je drugačna, povezana z domom, domačnostjo, z vonjem po kruhu iz peči, po vinu iz zidanice, barvami rož z vrta. Domovina nosi zven maternega jezika, to posebno glasbo, ki jo otrok posluša v zibki. Že Platon je rekel, da so besede, ki jih pestunje govorijo otrokom, bolj pomembne od nege, ki mu jo nudijo, kajti besede nagovarjajo dušo.

Besedo 'domovina' v narodnozabavni pesmi še srečamo; popevke pa so to besedo opustile, celo resnim glasbenikom je postala tuja. Zdi se, da so nanjo pozabili tudi učitelji in duhovniki, ki so jo včasih zelo čislali. Pred leti mi je gospa darovala nekaj svetih maš za domovino, z nekaterimi učitelji smo začeli vsak mesec hoditi na grob Alojzija Šuštarja, kjer že nekaj let molimo za domovino. Kar nekaj je bilo negotovosti, ali naj zapišemo, da molimo za domovino. Ne bi mogli reči kako drugače?

Slodnjak je leta 1946, ob stoletnici izdaje Prešernovih *Poezij*, zapisal tudi, da je »samo srce Sonetnega venca« Prešernova »brezmejna ljubezen do vsega slovenskega rodu, nezavednega in sprtega v samem sebi«, zato si je prizadeval, »da bi ogled z domačimi pesmimi ledena srca svojih rojakov za narodno čast«. Navedel je nekaj verzov Sonetnega venca: »Da bi nam srca vnel za čast dežele, / med nami potolažil razprtije, / in spet zedinil rod Slovenščine cele! // Da b' od sladkote njega poezije / potihnil ves prepri, bile / vesele

viharjev jezne mrzle domačije!« Ne zvenijo Prešernovi verzi v današnjem času zelo domače? Sprtost, razdeljenost, hlad, pomanjkanje časti. Pesnik želi zediniti vse Slovence in jih vneti za čast dežele, saj je domovina vedno povezana s ponosom in prizadevanjem za skupni dom. Tudi omenjeni hlad je preveč domač. Hlad v domovih, v medosebnih odnosih, v družinah, razpadanje družin in pomanjkanje čuta za družinsko ognjišče se poznajo v celotni družbi, tudi v odnosu do domovine.

Kdo še z ljubeznijo izgovarja besedo domovina? Simon Gregorčič svojo ljubezen do domovine v pesmi *Domovini* izpoveduje z vso srčnostjo in predanostjo: »... *oj zlata mati – domovina! / Ti krasna si, krasnejše ni, / kar jih obseva zarja dneva; / krepostna si, vsa vredna ti, ... / A ker nikdo ne šteje te, / ker ves te svet tepta z nogami, / jaz ljubim tem srčneje te, / jaz ljubim tem zvesteje te, / a ljubim te – s solzami! / Oj mati moja domovina, / ljubezen moja ti edina, / ti moja skrb in bolečina ...*« Kdo si danes upa biti tako izrecno nežen in ljubeč do domovine?

Ceniti domovino, svoje korenine in svoj jezik; biti ponosen na svojo zgodovino, ne pustiti se zavesti misli, ki želi vse prikazovati kot slabo; spoštovati se med seboj – vse to nekateri ocenjujejo kot znak zdrave domovinske zavesti. Kjer so nestrpnost, napuh, osebni sebični interesi, se odnosi krhajo, zato razpadejo družine, podjetja, društva, stranke in druga združenja.

Kjer ni notranjih pogojev, odnosi ne trajajo dolgo. Kot nadomestek notranjega zadovoljstva, ki ga prinesejo zdravi medosebni odnosi, si človek kupuje užitke, hlata za uspehi in tone v zasvojenost. Toda notranjega miru si ne more nihče kupiti, zanj je treba prav živeti, imeti vrednote na pravem mestu.

Iz čistih src, v katerih prebivata mir in radost, se rojeva ljubezen do človeka in domovine. Naj z gibanjem *Rastoča knjiga* raste Prešernova in Gregorčičeva ljubezen. ■

Vznik Rastoče knjige

... »Rastoča knjiga« je izvirna slovenska zamisel in dejanje, ki ima globoke korenine in tudi veliko sporočilno vrednost za sedanjost ter prihodnost. Rečemo lahko, da predstavlja tudi našo vizijo, ki jo udejanjamo z različnimi aktivnostmi. Znano je, da je za Slovence knjiga več kot samo pripomoček za širjenje znanja in bogatenje duha. ...

Branje kot nabiranje

... Branje je pa res nabiranje. Etimologija besede kaže na to. Pri branju nabiramo črkovne znake v pomene; beremo, pišemo. V nadaljnjem pomenu je to pot k nabiranju spoznanj, izkušenj, čustvovanja. Statistika kaže, da pri nas okoli štirideset odstotkov odraslih v letu dni ne prebere nobene knjige. ...

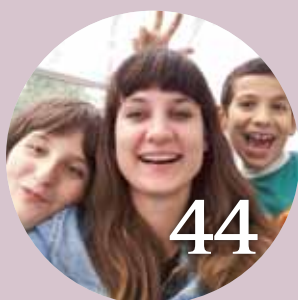
Nasilje v šolah

... V razredu se pogosto oblikujejo posamezne skupine, ki lahko delujejo razdiralno. Marsikdo od učencev dobi negativen vzdevek, ki se ga lahko drži vsa leta šolanja. Nesprejemanje, žaljenje, zmerjanje, celo fizično obračunavanje so tako stalnica šolskega vsakdana, šole pa premalo naredijo za preprečevanje le-tega. ...

Delovne navade so dobra popotnica

... Otrok mora imeti že zelo kmalu stalne zadolžitve. Pri dveh ali treh letih lahko pospravi igrače, s katerimi se je igral, potem se počasi vključuje v lažja gospodinjska dela, kot so pripravljanje in pospravljanje mize, pometanje, brisanje prahu, sesanje in druga preprosta opravila. Z odraščanjem se število opravil poveča, prav tako pa tudi njihova težavnost. ...

Sproščen odnos

... Sproščenost težko hlinimo, zaigramo, saj se odraža tudi v telesni govorici, neverbalni komunikaciji. Precej lažje je, če imamo sami do sebe sproščen odnos, smo pripravljeni tako na pozitivne in negativne izide odnosov in smo si pripravljeni odpustiti napake ter se iz njih učiti, tako v osebnem življenju kot v prostovoljnem delu. ...

Uvodnik

- 3 *Silvo Šinkovec: Domovina*

V žarišču: Rasti s knjigo

- 5 *Janez Gabrijelčič: Vznik Rastoče knjige*
6 *Boštjan Žekš: Kaj mi pomeni Rastoča knjiga?*
8 *Mitja Bervar: Prepoznavanje plemenitih vrednot*
10 *Jože Zupan: Rastoča knjiga v Trebnjem*
12 *Barbara Gajski: Rastoča knjiga kot vzgojni projekt*
14 *Nevenka Kulovec: Rastoča knjiga kot pedagoško gibanje*
16 *Marjetka Dragman: Rastoča knjiga in vrednote*
18 *Berta Golob: Branje kot nabiranje*
20 *Boža Krakar Vogel: Branje leposlovja je (še zmeraj) potrebno*

Naš pogovor

- 22 *Silvo Šinkovec: Marijana Kolenko: Vodilo so visoka etična načela*

Biti vzgojitelj

- 25 *Klavdija Paldauf: Na poti k odgovornosti*
27 *Petra Krulc: Čustvena inteligenca učiteljev*

Duhovna izkušnja

- 29 *Janez Poljanšek: Udomačiti zveri*

Razredništvo in vzgojni načrt

- 31 *Janja Dermastja: Nasilje v šolah*
33 *Bogomir Novak: Klic k mirovni vzgoji*

Starši

- 35 *Neža Miklič: Splet obvladuje otroka*
37 *Marica Kralj: Delovne navade so dobra popotnica*
39 *Dragica Šteh: Bogat ali srečen?*

Vzgojna področja

- 40 *Milček Komelj: Življenjska zavezanost knjigi*
42 *Ester Pečarič: Jaz – mali filozof*

Prostovoljno delo

- 44 *Karina Sirk: Sproščen odnos*

Izkušnje

- 46 *Vesna Jarh: Kotički v naravi*
48 *Irena Trope: Projektni pouk v programu ekonomski tehnik*
49 *Tatjana Starič: Živ žav*

- 51 **Nova spoznanja**
52 **Iz življenja DKPS**
53 **Napovedni koledar**
54 **Summary**

Vznik Rastoče knjige

■ **Janez Gabrijelčič**, dr. ekonomskih znanosti, je idejni vodja *Foruma odličnosti in mojstrstva* ter projekta *Rastoča knjiga*.

»Rastoča knjiga« je izvirna slovenska zamisel in dejanje, ki ima globoke korenine in tudi veliko sporočilno vrednost za sedanost ter prihodnost. Rečemo lahko, da predstavlja tudi našo vizijo, ki jo udejanjamo z različnimi aktivnostmi.

Znano je, da je za Slovence knjiga več kot samo pripomoček za širjenje znanja in bogatenje duha. Ker do pred kratkim nismo imeli svoje države, nas je na nek poseben, plemenit način povezovala, pa čeprav smo živeli v različnih državah. Imamo zelo bogato književnost, kulturo in znanost. V preteklosti so delali in tudi sedaj ustvarjajo posamezniki, ki veliko pomenijo tudi v Evropi in svetu. In vendar so nas hoteli različni

Če bi Slovenci v zgodovini samo posnemali druge, bi se verjetno utopili med velikimi subjekti, ki nas obkrožajo. Tako pa smo s svojim ustvarjalnim duhom, z vztrajnostjo in včasih tudi s trmo preživeli.

zavojevalci izničiti. Veseli in celo navdušeni smo lahko nad našimi predniki, ki so morali v svoji zgodovini prenesti toliko gorja, pa kljub vsemu niso izgubili upanja in poguma. Slovencem predstavlja knjiga veliko več kot drugim narodom.

Zadovoljni smo lahko, da začetek novega tisočletja ni šel kar tako mimo nas. Nekateri večji in bogatejši narodi so vstop v 3. tisočletje zaznamovali z izgradnjo velikih objektov, ki razkazujejo zgolj fizično moč, razkošje denarja in povečujejo 'količinskost'. Pri nas pa smo se odločili, da bomo naredili pomnik knjigi, in sicer posebni knjigi, ki je bila poimenovana *Rastoča knjiga*.

Novo tisočletje je sovpadlo tudi s tisočletnico Brižinskih spomenikov, štiristopetdesetletnico prve slovenske knjige, dvestoletnico Prešernovega in Slomškovega rojstva ter desetletnico naše države. Vsem tem pomembnim mejnikom je namenjen projekt *Rastoča knjiga*, pa tudi kip, ki je bil

poimenovan *Deklica z Rastočo knjigo*. Tako na simboličen način dobivamo posebno *Rastočo knjigo*, ki nenehno poudarja in sporoča, da hočemo biti narod znanja, kulture in odličnosti – narod rasti.

Pogled *Rastoče knjige* torej ni usmerjen samo v preteklost in sedanost. Prav tako pomembna sestavina je tudi pogled v prihodnost. Želimo rasti in se razvijati tudi naprej – pospešeno. Slovenija naj bi postala inovativna družba in ne samo družba, ki se prilagaja. S pridobitvijo lastne države so bili vzpostavljeni še zadnji pogoji, da lahko v sodelovanju z drugimi narodi hitreje rastemo v primerjavi s preteklostjo, ko smo bili pogosto zatirani, omejevani in celo obsojeni na propad. Da pa bi to dosegli, je potrebno široko in poglobljeno novo znanje, kar *Rastoča knjiga* nenehno poudarja.

Če bi Slovenci v zgodovini samo posnemali druge, bi se verjetno utopili med velikimi subjekti, ki nas obkrožajo. Tako pa smo s svojim ustvarjalnim duhom, z vztrajnostjo in včasih tudi s trmo preživeli. Pri tem so zaslužni tako preprosti ljudje kot tudi naši znanstveniki, kulturniki in športniki, ki so naš glas ustvarjalnosti širili k bližnjim in daljnim sosedom. Poglejmo samo dva: Primoža Trubarja in Jurija Vego. Nista imela manjvrednostnih kompleksov, da prihajata iz majhne pokrajine in Evropi skoraj neznanih krajev. Vede la, čutila in verjela sta v to, da smo sicer majhen narod, da pa nismo nič manj sposobni od drugih narodov.

Prav takim ljudem se moramo zahvaliti, da smo to, kar smo.

Pri spraševanju o tem, kaj hočemo biti, torej odgovor ni daleč. Podobni želimo biti omejenima velikanoma.

Vseobsežni pomen in namen *Rastoče knjige* je najbolje opredelil naš veliki pesnik in tudi državnik Tone Pavček v prvi kitici svoje pesmi o *Rastoči knjigi*:

»Rastoča knjiga je več kot knjiga, je skrinja narodne zaveze, je duh, ki se nad časom dviga, je zvezda stalnica, ljubezen.«

Res je. Z veliko ljubeznijo smo najprej postavili izjemno lepo obeležje v Ljubljani, nato pa tudi po mnogih drugih krajih. Z njimi želimo na poseben način spodbujati naše ljudi, še posebej mlade, k miselnosti, da vedno obstajajo priložnosti, da naredimo kaj dobrega zase, za družino, za ožjo in širšo skupnost. Nenehno želimo ustvarjati

vzdušje sodelovanja, ki temelji na medsebojnem spoštovanju, solidarnosti ter drugih pomembnih vrednotah. Prav zato smo pripravili *Abecedo odličnosti, mojstrstva in etike s pomočjo miselnih vzorcev*, ki jih je pri nas vpeljala prof. Marija Gabrijelčič. S to inovativno zasnovo celostno obravnavamo vrline. Želimo, da se naši mladi že v osnovni šoli seznanijo z gradniki, ki naredijo človeka široko razgledanega, pokončnega in razvojno naravnane ga. Zasnovali pa smo tudi poseben *Motivacijski koledar*, s katerim sejemo novo znanje med odrasle.

Duh *Rastoče knjige* se je razširil tudi v tujino. Tako nastajajo *Združene Rastoče knjige sveta*, s katerimi hočemo obogatiti mednarodno sodelovanje s poglobljenim poznavanjem kultur, umetnosti in znanosti posameznih držav. ◀

Deklica z rastočo knjigo, Navje, Ljubljana (foto: Silvo Sinkovec)

Kaj mi pomeni Rastoča knjiga?

■ **Boštjan Žekš**, dr. fizike, upokojeni univ. prof., je bil vrhunski raziskovalec na *Inštitutu Jožef Stefan* in redni profesor na *Medicinski fakulteti Univerze v Ljubljani*. Je soustanovitelj Univerze v Novi Gorici, član SAZU, dva mandata je bil tudi njen predsednik. Je svetovalec predsednika Republike Slovenije. Napisal je vrsto znanstvenih člankov ter je soavtor nekaterih mednarodnih izdaj knjig.

Rastoča knjiga (Društvo Rastoča knjiga oziroma gibanje Rastoča knjiga) je bila ustanovljena konec novembra leta 2000, ob prehodu v novo tisočletje.

Takrat me ni bilo zraven, tako da bi moral o sami ustanovitvi kaj več povedati kdo drug. Vem le, da se je takrat v Državnem svetu Republike Slovenije na pobudo dr. Janeza Gabrijelčiča zbralo 65 podpisnikov, predstavnikov podjetij in posameznikov, ki so ustanovili društvo in ob tem določili njegov namen. Takrat je postal častni pokrovitelj *Rastoče knjige* Državni svet, ki je pod vsemi predsedniki (Tone Hrovat, Janez Sušnik, Blaž Kavčič in Mitja Bervar) to ostal do danes. Pri projektu od samega začetka sodelujejo tudi Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Mestna občina Ljubljana, Javni sklad RS za kulturne dejavnosti ter Narodna in univerzitetna knjižnica.

Osebnost sem se začel *Rastoči knjigi* približevati po izvolitvi za predsednika SAZU leta 2002, saj me je dr. Gabrijelčič vztrajno in prijazno prepričeval ter mi prikazoval prednosti projekta in njegov pomen za nas in druge. Začel sem se udeleževati akcij društva in počasi sem razumeval namen in pomen gibanja ter njegov način delovanja. Ne upam si trditi, da to sedaj popolnoma razumem. *Rastoča knjiga* je namreč po svoji definiciji in po načinu delovanja precej neformalno združenje svobodnih ljudi, ki v srcu dobro mislijo in jim je mar za razvoj Slovenije, ne ljubijo pa togih birokratskih struktur. Zato stvari v društvu v okviru dane splošne usmeritve lahko razumemo na različne načine.

Že samo ime društva: *Rastoča knjiga*. Kaj to pomeni? Saj knjiga ne more rasti? Seveda, ne more. Lahko pa raste število knjig,

število knjig, ki smo jih prebrali; lahko raste znanje, ki je v knjigah ali ki smo ga mi bralci iz knjig pridobili ali ki smo ga z branjem in razmišljanjem celo sami ustvarili. Lahko rastemo mi, bralci. To raznoliko rast simbolizira Deklica z Rastočo knjigo, ki stoji v Župančičevi jami tik ob Navju v Ljubljani in se vsako leto dvigne za dva centimetra, na njenem podstavku pa se pojavi nov verz slovenske pesnice ali pesnika oziroma stavek pisateljice ali pisatelja. Seveda tu ne gre le za knjigo, gre za znanje v kakršnikoli obliki, v knjigi, na spletu, v glavi.

Spoštovanje, cenjenje in ustvarjanje znanja je še posebej pomembno za nas Slovence, za Slovenijo. Smo relativno majhen narod, kar samo po sebi ni nič slabega, le

Z vračanjem h knjigi, h knjigi v širšem smislu, z vračanjem k poštenosti in etični drži bomo spoznali, da zmoremo, tako kot smo zmogli v svoji zgodovini. Spoznali bomo, da mi vsi zmoremo, vsak po svojih močeh in po svojem znanju.

poiskati si moramo svojo pot, ki je prilagojena naši majhnosti in naši številčni šibkosti. V zgodovini smo našli tako pot in izkazali smo se kot poseben, čudežen narod, božji narod, če hočete. Med večjimi narodi smo obstali in zmagali s knjigo, znanjem in vzgojo. Knjigo in tisk v slovenskem jeziku smo dobili že stoletja pred

svojo državo in v tem smo res izjemni. V tem smo primerljivi morda z Judi, pa še tam gre za ohranitev narodne zavesti, mi pa smo ohranili tudi svoje sicer zmanjšano ozemlje. Pod tujimi vladarji smo prišli do izobraževanja v svojem jeziku in do skoraj popolne pismenosti. Vzgajali smo svojo elito, najprej v tujini, nato doma, dobili smo svojo univerzo, svojo univerzitetno knjižnico, svojo akademijo znanosti in umetnosti in postali narod v popolnem smislu te besede. Vse to smo dosegli brez svoje države, s povezovanjem in osebnim angažiranjem. Na to smemo in moramo biti ponosni, posebej v teh časih, ko se nam zdi, da nam gre vse narobe.

Ko smo dobili svojo državo, smo postali del sveta in zazdela se nam je, da sedaj ne potrebujemo več kulture, umetnosti in znanosti. Da ne potrebujemo niti kulture v najbolj izvornem smislu, namreč kulture človeškega obnašanja in skupnega življenja. Obenem se nam je zazdela, da ne potrebujemo elit. Vsi smo enaki, vsi pаметni, vsi vemo vse. Visoko šolstvo smo npr. zapeljali na neko množično, podpovprečno raven, tako da ne vzgajamo svojih elit,

ki so predpogoj za obstanek naroda. Prav tako se nam zdi, da ne potrebujemo več dobrih medsebojnih odnosov, da gre za borbo vseh proti vsem, pri čemer zmaga pogumnejši, predrznejši, tisti, ki manj misli na skupne koristi in ki je manj moralno občutljiv.

Na tak način zagotovo ne bomo prišli daleč. Namen Društva Rastoča knjiga je prav poudarjanje starih vrednot, s katerimi smo v zgodovini zmagovali, vrednot, ki morajo biti prilagojene novim časom. Ali smo se kot narod tako močno spremenili, da nam ni pomoči?

Mislim, da ne, sploh ne. Preprosto vidimo le tisti, manjši del prebivalstva, ki se je 'prilagodil' novim časom in se začel obnašati drugače. Z vračanjem h knjigi, h knjigi v širšem smislu, z vračanjem k poštenosti in etični drži bomo spoznali, da zmoremo, tako kot smo zmogli v svoji zgodovini. Spoznali bomo, da mi vsi zmoremo, vsak po svojih močeh in po svojem znanju. To nam bo dalo tudi potrebno samozavest za naprej.

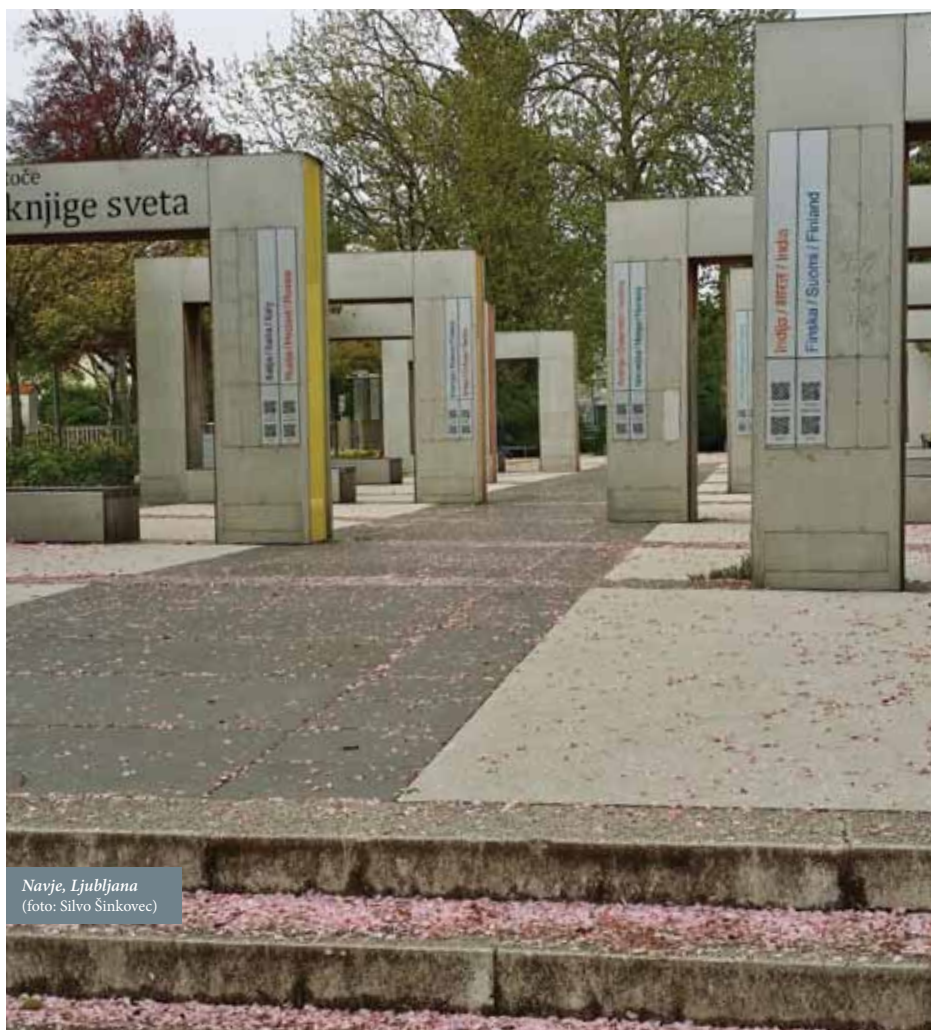
Glavnina dela *Rastoče knjige* poteka v manjših in večjih krajih po Sloveniji, v šolah, občinskih središčih, krajevnih skupnostih, knjižnicah, med upokojenci itd. Radi bi intenzivirali svojo prisotnost v velikih mestih, v Ljubljani, Mariboru, toda za to so najbrž potrebni drugačni pristopi. Osnovna ideja tega delovanja je, da v kraju otroci in odrasli ugotovijo, kdo so izstopajoči ljudje v njihovem okolju, ki so nekaj več prispevali ali tudi sedaj prispevajo k razvoju kraja, kulture, športa. Te ljudi potem primerno predstavijo rojakom: ustno, pisno, z modernimi tehnologijami, s spominsko sobo, steno ali vitrino – kakor se jim zdi najprimerneje. To niso predstavitve svetovnih prvakov ali Nobelovih nagradencev, ampak preprostih ljudi, ki so v svojem življenju naredili nekaj dobrega ali dobro še delajo. Takih ljudi imamo ogromno in prav je, da se jim zahvalimo, po drugi strani pa so nam oziroma nam morajo biti vzor. Pokazali so, da se da in da smo sposobni marsikaj narediti. To nam bo dalo optimističen pogled na svet.

Ponosni bomo na svoj narod, svoj kraj in svoje rojake. Tako se bomo znebili, verjamem, dušечеlega pesimizma, ki je zavladal v teh krajih, češ, saj se ne da. Da se, če se le hoče.

Poleg domačega dela ima *Rastoča knjiga* tudi mednarodni del. V Severnem mestnem parku v Ljubljani, ob Navju, kjer je tudi kip Deklice z Rastočo knjigo, so portali enajstih držav, v katerih posamezne države na kratko predstavijo svojega pisatelja, ki se jim zdi najpomembnejši, in njegovo najpomembnejše delo. Sedaj so v ta projekt vključene Srbija, Francija, Italija, Hrvaška, Madžarska, Avstrija, Rusija, Indija, Norveška, Finska in Irska, na letošnji slovesnosti ob dvigu Deklice z Rastočo knjigo, ki je bila 6. junija ob 12:00, pa se jim je pridružila še Gruzija. Podrobnejše podatke o predstavljenih delih in avtorjih se lahko dobi na spletni strani <http://rastocaknjiga.si>.

Glede na vse povedano mi *Rastoča knjiga* pomeni nekaj lepega, nekaj potrebnega in nekaj koristnega. To ni politična akcija, saj za sodelavce ne vem, kakšna je njihova ideološka usmeritev, in me to niti ne zanima. Gre za sodelovanje vseh v dobro vseh. Osnovno je pridobiti samozavest in samozaupanje na osebni in državni ravni, s pomočjo znanja in spoštovanja naših dosežkov v preteklosti, polpreteklosti in sedaj. Nanje moramo biti ponosni in ni pomembno, kdo je za njih bolj zaslužen in kdo manj.

Rastoča knjiga raste; raste sicer počasi, toda gotovo in stabilno. Ne nagibamo se k hitrim, tveganim akcijam, za katere ne vemo, kaj bodo prinesle. Ker se je akcija začela najprej v Ljubljani in potem na Dolenjskem, je mreža šol in lokalnih skupnosti, ki so vključene v *Rastočo knjigo*, gostejša v jugovzhodnem delu Slovenije, počasi pa prodiramo tudi drugam, na Štajersko, Primorsko. V prihodnje bi radi okrepili našo mrežo doma in posegli tudi v zamejstvo in tujino, med naše izseljence. Tudi mednarodni del bi radi počasi razširili na druge države, predvsem še na kako veliko in pomembno državo. Za vse to pa potrebujemo pomoč. Pomoč z nasveti, s sodelovanjem in tudi s finančnimi prispevki, saj se moramo zavedati, da to ni državni projekt, ki ni finančno podprt s strani države.

Navje, Ljubljana
(foto: Silvo Šinkovec)

Prepoznavanje plemenitih vrednot

Državni svet – soustanovitelj in častni pokrovitelj projekta Rastoča knjiga

■ **Mitja Bervar**, mag. manag., je predsednik Državnega sveta Republike Slovenije. Pred tem je bil med drugim ravnatelj SNG Opera in balet Ljubljana, generalni sekretar Društva slovenskih skladateljev, generalni sekretar Slovenskega glasbeno-informacijskega centra (SIGIC). V mladosti je bil zelo dejaven na področju športa (rokomet in košarka). Že zgodaj se je udeleževal tudi na kulturnem področju: kot igrlec, instrumentalist ter pevec. Bil je pevec v različnih zborovskih zasedbah ter zborovodja različnih pevskih zborov. Kot zborovodja je prejel različna občinska, regijska in državna priznanja.

V Državnem svetu, drugem domu slovenskega parlamenta, smo odprti za pobude, ki prihajajo iz civilne družbe. Zavedamo se, da s podporo projektom, kot je Rastoča knjiga, podpiramo vrednote znanja, kulture in ustvarjalnega delovanja na vseh področjih. Zavedamo se, da nam te vrednote pomagajo, da lahko rastemo kot narod.

Slovenska beseda in s tem kultura v najširšem smislu je neprecenljiva dodana vrednost, ki daje slovenskemu okolju poseben profil in je obenem dejavnik našega narodnega razvoja. Kot taka je beseda ena najvažnejših prvin identitete in trdno sidro v valovih globalizacije. To zavedanje je še posebej pomembno, saj je globalizacija nevaren talilni lonec nacionalnih kultur.

Projekt povezuje in plemeniti

Konec leta 2000 je Državni svet prevzel častno pokroviteljstvo nad projektom Rastoča knjiga. Ena od pomembnejših nalog Državnega sveta je namreč tudi povezovanje s civilno družbo oziroma z interesi, ki se preko civilne družbe raztezajo na segmente gospodarstva, šolstva, kulture, zdravstva, sociale, znanosti, kmetijstva itd. S podporo civilni družbi skuša Državni svet pomagati pri preseganju ozkih strankarskih interesov in prostor politike odpirati širšim interesnim skupinam. To pa je v sodobni družbi, kjer se politični interesi pogosto koncentrirajo okoli ozkih političnih skupin, še toliko bolj pomembno, saj si državljani želijo več glasu pri sprejemanju političnih odločitev, ki vselej pomembno vplivajo na življenje posameznikov in družbe kot celote.

Abeceda odličnosti po izboru učenk in učencev Osnovne šole Stična (foto: arhiv Državnega sveta in Društva Rastoča knjiga)

Državni svet je v projektu *Rastoča knjiga* prepoznal enega dragocenih mehanizmov, ki lahko pripomore k povezovanju različnih ustvarjalnih moči v našem narodu znotraj in zunaj matičnih meja države Republike Slovenije in k sodelovanju vabi tudi zamejce in izseljence. Mednarodni del projekta – Združene Rastoče knjige sveta – pa z našo državo povezuje že 12 držav: Avstrijo, Rusijo, Indijo, Hrvaško, Srbijo, Rusijo, Madžarsko, Irsko, Gruzijo, Francijo, Norveško in Italijo.

V osrčju projekta je knjiga kot simbolna nosilka znanja in informacij. Vsak njen list je dragocen zapis ustvarjalnosti ne glede na to, za katero področje gre. Za Slovence je knjiga sama po sebi vrednota, saj smo se

kot narod konstituirali z njeno pomočjo. Tako kot je Trubarja, očeta prve slovenske knjige, vodila misel, da bi njegovi rojaki s knjigo v svojem jeziku rasli k Bogu, se s pomočjo projekta *Rastoča knjiga* skuša ponazoriti dosednji razvoj ter identiteto Slovencev kot učeče se in nenehno razvijajoče se družbe. Vodilo projekta je izpostavljanje vrednot znanja, mojstrstva in odličnosti kot temeljnih podlag za vsestranski razvoj posameznika in naroda kot celote. Brez znanja in mojstrstva ne more biti odličnosti, kar pomeni, da družba ne more hoditi po poti napredka in blaginje.

Projekt na izviren način promovira vse bogastvo znanja in dosežkov, ki so prispevali k dosedanjemu kulturnemu, znanstvenemu

in gospodarskemu razvoju ter napredku. S projektom se najširšemu krogu državljanov vseh generacij razkriva in približuje plemenite vrednote, ki so k ustvarjalnosti vodile predhodnike in ki tudi danes spodbujajo našo intelektualno in duhovno rast. Gre za trajne civilizacijske vrednote, ki so se izkazale kot nosilke pozitivnih sporočil ne glede na stranpoti, ki človeštvo vsake toliko časa iz ustvarjalnosti zavedejo v destrukcijo, vojne in moralni razkroj. Prav plemenite vrednote so tiste, na osnovi katerih je človeštvo vsakič našlo izhod iz krize in iz še tako brezupnih razmer ter pričelo z novim ustvarjalnim ciklom. Pozitivne vrednote so temelj obstoja človeštva na planetu in temu duhu zavzeto sledi ideja *Rastoče knjige*. Pozitivna sporočila naših mislecev so zapisana v temelje kipca *Deklice z Rastočo knjigo* v Severnem ljubljanskem parku Navje. Kipec deklice vsako leto – ne le simbolično, temveč tudi dejansko – 'zraste', obogaten z novim listom na podstavku, na katerem je zapisana nova plemenita misel.

Priložnost, ki ponuja pot

Ideja o pomenu vrednot znanja, mojstrstva in odličnosti se utrjuje tudi na lokalni ravni. Izpostavim naj, da je Državni svet tudi zastopnik lokalnih interesov, ki so v Državnem svetu prevladujoči, saj je v 40-članskem Državnem svetu 22 lokalnih predstavnikov. K projektu je do danes pristopilo več kot petdeset različnih ustanov: osnov-

Smisel projekta je veliko globlji: ljudem vseh generacij, še posebej mladim, pokazati prepotrebno pravo življenjsko in profesionalno pot, jih aktivno usmeriti v prepoznavanje plemenitih vrednot ustvarjalnosti, študioznosti, delovne vztrajnosti, vneme in zanosa.

nih šol, občin, knjižnic, muzejev in društev. Značilno je, da k projektu pristopajo inovativno in je vsaka postavitev odraz izvirnosti posameznega okolja. V Brežicah so npr. postavili 'rastoči' eHrast, v Podzemlju v Beli krajini brezo z rastočimi listi, posvečeno osebam in dogodkom iz njihovega okolja, človeškim vrednotam ipd. *Rastoči knjigi*

uspeva pomembne posameznike in njihove dosežke izvirno predstaviti javnosti, še posebej mladim.

Drugod projekt širijo po zgledu Deklice z Rastočo knjigo tudi s kipci, npr. Marjetko z Rastočo knjigo (Šmarješke Toplice), pa tudi Brusničanko, Topličanko, Šentjanžanko z Rastočo knjigo, imajo jo tudi v Stični in še kje. Postavitve rastejo v sozvočju z lokalno kulturno in literarno dediščino, krasijo pa jih zapisi misli, ki jih prispevajo učenci. V Velikem Gabru so – inovativno – v okviru projekta pričeli celo s praznikom pridelka – korenja; po njegovi odlični kakovosti je to okolje tradicionalno znano v širši okolici. Spet drugje, npr. v Ormožu, so k projektu pristopili v okviru literarno-likovne kolonije Malek. Posebno poglavje predstavlja *Abece da odličnosti*, ki v okviru projekta *Rastoča knjiga* nastaja po izboru učenek in učencev, pri čemer spodbuja pomembne vrednote. S projektom ponekod živijo celi kraji, kot je to npr. Primskovo v občini Šmartno pri Litiji, kjer so za *Rastočo knjigo* popisali osemnajst pomembnih osebnosti, ki so v kraju pustile svojo sled, zbirko pa dopolnjujejo in jo željni puščajo odprto za vse, ki se bodo vanjo 'vpisali' v prihodnosti.

Projektu se pridružujejo tudi knjižnice, zlasti na Dolenjskem, in muzeji (Muzej krščanstva na Slovenskem). Ob Knjižnici Mirana Jarca v Novem mestu po zgledu Severnega ljubljanskega parka Navje domuje Park Rastoče knjige, kjer vsako leto obeležujejo dva projekta, pomembna za Novo mesto in njegovo literarno, kulturno in duhovno dediščino. Med drugim je po zgledu Združenih Rastočih knjig sveta v sodelovanju z mestno občino uspešno zaživel projekt Združene Rastoče knjige partnerskih mest Novega mesta.

Stalna razstava *Rastoča knjiga* v Muzeju krščanstva na Slovenskem, Stična, november 2015
(foto: arhiv Državnega sveta in Društva rastoča knjiga)

Zelo pomembno je, da projekt ni zamišljen kot suhoparen pomnik, namenjen čaščenju pomembnih posameznikov. Smisel projekta je veliko globlji: ljudem vseh generacij, še posebej mladim, pokazati prepotrebno pravo življenjsko in profesionalno pot, jih aktivno usmeriti v prepoznavanje plemenitih vrednot ustvarjalnosti, študioznosti, delovne vztrajnosti, vneme in zanosa. V mladih je mogoče s pomočjo projekta že v ranih letih spodbuditi dragocen občutek, da znanje v sebi skriva velikansko moč, pri starejših pa projekt spodbuja ustvarjalnost in inovativnost kot vseživljenjsko aktivnost, saj starejši, če jim to seveda dopušča zdravje, zmorejo prenašati zelo dragocene izkušnje in veliko modrost na mlajše generacije. Zavedati se moramo, da je za dva milijonski narod, kakršen je slovenski, pomemben prav vsak posameznik. Nimamo rudnikov zlata, diamantov, nimamo nafte. Naše pravo in edino bogastvo so naši ljudje, njihove ideje, ustvarjalnost in inovativnost. Kot država moramo odgovorno poskrbeti, da viri naše vsestranske ustvarjalnosti ne bodo nikoli presahnil.

Zapis učencev OŠ Podbočje o *Rastoči knjigi*
(foto: arhiv Državnega sveta in Društva rastoča knjiga)

Rastoča knjiga v Trebnjem

Prva stalna razstava Rastoča knjiga je bila v Trebnjem

■ **Jože Zupan** je bil 20 let profesor materinščine na šoli v Šentrupertu in toliko let tudi ravnatelj šole. Poleg nekaj stalnih razstav *Rastoča knjiga* je postavil še razstavi *Slovenske slikanice za otroke sveta* (500 slikanic naših avtorjev in ilustratorjev v tujih jezikih) in *Izvirne ilustracije mladinskih del* (okoli 450 podarjenih izvirnikov). Tako je šola tudi galerija, obe razstavi pa se še vedno širita.

Pred štirinajstimi leti je 11. aprila ob Golievih spominskih dneh v Trebnjem nastala prva stalna razstava Rastoča knjiga občine Trebnje – prislunil sem nasvetom pobudnika dr. Janeza Gabrijelčiča, dodal pa sem ji pogled, ki se je v meni razraščal, ko sem se v mislih pripravljaj na zbornik Korenine naše preteklosti: če hočemo načrtovati prihodnost, moramo v sedanjost vtakati vrednote preteklosti.

Stalna razstava Rastoča knjiga v Centru za izobraževanje in kulturo Trebnje (foto: Silvo Šinkovec)

Zavedal sem se, da svet ni od danes, pač pa je vanj vtakano znanje nešteti rodov in mi smo dediči tega znanja. Lahko rečem, da je listanje po biografskih leksikonih že dolgo moje priljubljeno branje. Že ob bežnem pregledu sem spoznal, da se je na ozemlju nekdanje občine Trebnje rodilo ali tod ustvarjalo nešteto pomembnih osebnosti. Potreben je bil samo zunanji vzgib, ki bi sprožil potrebo po njihovi predstavitvi. V tistem času je bila tudi želja, da bi bolj poudarili pomen domačina, akademika Pavla Golia. Ker sem bil predsednik Golieve bralne značke, sem bil vključen v ta prizadevanja. Pravo spodbudo pa je dala prva predsednica Društva Rastoča knjiga Tatjana Fink. Predlagala je, naj bo slovesnost trajneje zapisana v spomin, ko bo Trimo zaradi podpore gibanju dobil zlati list Rastoče knjige. Zdelo se mi je, da sem komaj čakal na uresničitev zamisli, vse se je hitro odvijalo. 29. januarja 2003 sem predlagal, naj bi se nekdanje garderobne omarice v avli CIK Trebnje spremenile v razstavne vitrine. Zamisel je podprla tudi županja Marica Škoda, nadvse zavzeto pa se je v ureditev razstavnih prostorov vključila direktorica CIK Trebnje Darinka Tomplak, predhodnica današnje direktorice Patricije Pavlič, sedanje skrbnice zbirke. Hitro je prišel 11. april 2003, ko smo nadvse slovesno odprli prvo takšno razstavo v Sloveniji. Vzdušje je bilo res enkratno; ob prvi postavitvi stalne razstave smo vključili samo štiri živeče osebnosti: sopranistko Vilmo Bukovec, prvega slovenskega nadškofa in metropolita v samostojni Sloveniji dr. Alojzija Šuštarja, dramsko igralko Ivo Zupančič in ilustratorja Lucijana Reščiča; žal so danes vsi že pokojni, v nas pa so živi spomini na vse, ki so s svojim delom dali bistven pečat Temeniški in Mirnski dolini.

Vesel sem, da je razstava odmevala tudi navzven. Tako smo na rojstnih hišah odkrili spominske plošče jezikoslovcu dr. Francetu Tomšiču v Trebnjem, dr. Alojziju Šuštarju na Grmadi in pesnici Vidi Brest v Šentrupertu. Vilma Bukovec, Iva Zupančič, dr. Miha Japelj in dr. Janez Gabrijelčič pa so postali častni občani občine Trebnje. Rastoča knjiga se je v Trebnjem nekajkrat širila; še vedno so imena,

ki bi s svojim delom zaslužila, da bi bila zaznamovana na tej razstavi. Vesel pa sem, da se je kulturno poslanstvo Rastoče knjige tudi po zaslugi pobudnika dr. Janeza Gabrijelčiča vsaj na Dolenjskem močno razširilo; marsikdo si je pred postavitvijo Rastoče knjige ogledal razstavo tudi v Trebnjem. Čar Rastočih knjig pa je v tem, da je vsaka malo drugačna – vanjo vsak pobudnik dá svoje srce ...

Ko se je območje nekdanje občine Trebnje razvilo v občine Mirna, Mokronog – Trebelno, Šentrupert, Trebnje, se je naša razstava preimenovala v Rastočo knjigo Temeniške in Mirnske doline ter ostala povezovalni člen med vsemi občinami. Hkrati pa dopušča možnost, da ima vsaka občina tudi svojo Rastočo knjigo, saj vsakdo pripada najprej kraju, nato pa še pokrajini.

To načelo je prva uresničila občina Šentrupert. V prenovljeni in povečani šoli, ki ima zaradi stalnih razstav *Slovenske slikanice za otroke sveta* in *Izvirne ilustracije mladinskih del* tudi galerijo, je 19. septembra 2010 nastala tudi stalna razstava Rastoča knjiga občine Šentrupert. Tudi na tem področju je nekaj žlahtnih imen – naj bodo predstavljena samo za vzorec. V Šentrupertu je bil doma dr. Jožef Mihael Skedl, ki je v Gradcu predaval pravo v slovenskem jeziku – torej je bil naš jezik še pred ustanovitvijo lastne univerze univerzitetni jezik. Edvard Hoffer je bil verjetno prvi Slovenec, ki je rojake seznanil z darvinizmom. Profesor Ivan Steklasa je ustvaril nepogrešljivo delo *Zgodovina župnije Šent Rupert na Dolenjskem*. Legendarni učitelj je bil ravnatelj Aleksander Lunaček; po njegovem sinu dr. Pavlu Lunačku se imenuje šola. Dr. Slava Kristan Lunaček je med hudo gospodarsko krizo v šole uvedla malice, po 2. svetovni vojni pa je za otroke poskrbela s socialnimi kolonijami. Iz teh krajev je bila pesnica Vida Brest, ki je svojo najboljšo pesniško zbirko *Tiho, tiho, srce* dobila šele deset let po svoji smrti. Tudi ta razstava se je že nekajkrat širila.

Hkrati je v predverju galerije na namig dr. Janeza Gabrijelčiča nastala še Rastoča knjiga svetovne mladinske književnosti. Z njo je Jože Zupan, slavist, nekdanji ravnatelj in avtor več razstav, uresničil tudi načelo legendarne urednice Mladinske knjige dr. Kristine Brenkove, naj bodo najlepša mladinska dela posameznega naroda last vseh otrok sveta. Med razstavljenimi knjigami bi posebej izpostavil več izdaj Levstikovega Martina Krpana v različnih jezikih; Jurčičevo Kozlovsko sodbo v Višnji Gori imamo v desetih različnih jezikih; avtor razstave pa je ponosen, ker je Marjan Marinšek, nekdanj največji poznavalec dela Astrid Lindgren, podaril izvod Pike

Zavedal sem se, da svet ni od danes, pač pa je vanj vtakano znanje nešteti rodov in mi smo dediči tega znanja.

Nogavičke, ki je izšla 1946. leta na Švedskem, zraven pa še izvod v nemškem jeziku, iz kakršnega je dr. Kristina Brenkova prevedla najbolj popularno mladinsko delo Pika Nogavička. Razstava se širi s priložnostnimi podarjenimi knjigami in z nagrajenimi deli slovenske mladinske književnosti.

Ob 30-letnici poimenovanja šole pa je bila 2. aprila 2013, na dan šole in mednarodni dan mladinske književnosti, postavljena še razstava Rastoča knjiga OŠ dr. Pavla Lunačka Šentrupert. Osrednji del je posvečen velikemu Šentruperčanu, akademiku in dvakratnemu Pre-

šernovemu nagrajencu dr. Pavlu Lunačku. Bil je začetnik sodobnega porodništva in ginekologije, med narodnoosvobodilno vojno pa je bil organizator partizanskih bolnišnic, kar predstavlja evropsko izjemnost. V nadaljevanju so predstavljeni številni zborniki, ki jih je pripravil ravnatelj Jože Zupan, oblikoval pa sedanji župan Rupert Gole. Med njimi je treba še posebej omeniti zbornik *Dr. Pavel Lunaček*; delo je bilo osnova za TV-dokumentarni film *Vdih življenja* – tako bo spomin na dr. Lunačka trajno zaznamovan.

Pomagal sem postaviti tudi Rastočo knjigo Veliki Gaber. Avtor vseh razstav pa je še posebej vesel, ker se duh Rastoče knjige širi tudi skozi *Abecedo vrednot*, ki jo je pripravila prof. Janja Jerovšek.

Obe stalni razstavi – tako v Šentrupertu kot v Trebnjem – se bosta še letos širili za nekaj žlahtnih imen, razstava Rastoča knjiga Temeniške in Mirnske doline pa se je obogatila tudi ob letošnjih Golievih dnevih.

Avtor prve stalne razstave je namreč moral popustiti nekajletnemu prigovarjanju, zakaj njegovega imena ni zraven. Branil se je s tem, da je vsa razstava njegovo delo, torej tudi del njega. Zaradi spoštovanja do predlagateljev in do lastnega dela pa je zdaj sestavni del razstave tudi njegovo delo ...

Prepričan sem, da bo čas vedno bolj naklonjen vrednotam posameznih oseb, vključenih v razstavo Rastoča knjiga, saj brez znanja preteklih rodov ne more biti ustvarjalne prihodnosti.

Rastoča knjiga kot vzgojni projekt

Osnovna šola Brusnice

■ **Barbara Gajski**, prof. razrednega pouka, poučuje na Osnovni šoli Brusnice.

Akademik prof. dr. France Bernik je leta 2014 v našo knjigo obiskovalcev zapisal: »Z OŠ Brusnice odhajam opogumljen in svetel. Naše ljudstvo na Dolenjskem je v koreninah zdravo, učenci narodno zavedni, vsi pa zavezani mojstrstvu, odličnosti in etiki, trem vrednotam Rastoče knjige ...«

Brusniška dolina, ki leži ob vznožju Gorjancev, ima poleg svojih naravnih lepot tudi bogato kulturno dediščino. Sled v slovenski literarni zgodovini je na tem in širšem slovenskem območju pustilo že veliko ljudi, ki so ustvarjali v naši dolini. Zato je prav, da njihovo ustvarjanje predstavimo tudi širši javnosti in s tem zremo v bodočnost, saj so lahko prav oni navdih za naše učence, ki svoj potencial komaj odkrivajo in želijo biti prepoznavni. Tega se zaveda tudi ravnateljica naše šole ga. Jasmina Hidek, ki je ob 5. obletnici *Rastoče knjige* OŠ Brusnice dejala: »Učitelji imamo to srečo in obvezo, da odkrivamo in razvijamo v mladih ljudeh vse velike in male vrednote, da spodbujamo ustvarjalnost in domoljubje v vsakem od njih.«

Učenci so med nastankom knjige spoznavali in razvijali prave vrednote v življenju in razmišljali o prihodnosti ter razvijali mojstrstvo in odličnost na vseh področjih življenja.

Nekateri pravijo, da je v *Rastoči knjigi* združen ves ustvarjalni duh slovenstva, ki ponazarja vso našo zgodovino in bivanje. In ravno ta ustvarjalni duh, ki je v naših krajih še kako prisoten, je prepoznal tudi naš nekdanji ravnatelj g. Jože Jazbec. Z idejnim očetom *Rastoče knjige*, dr. Janezom Gabrijelčičem, sta skupaj določila nekaj pomembnih

ciljev tega projekta. Kot vse dobre zamisli je tudi ta rasla in zorela kar nekaj časa, luč pa dokončno ugledala leta 2011, ko smo se odločili, da ustvarimo svojo *Rastočo knjigo*. S kulturnim dogajanjem, ki je raznovrstno vpeto v življenje na šoli, krepimo kulturno vzgojo na različnih področjih. Tako smo rojstvo *Rastoče knjige* OŠ Brusnice obeležili s srečanjem literatov treh generacij brusniške doline. Učenci naše šole so ob tej priložnosti izdelali tudi glineni kipec Brusničanke z *Rastočo knjigo*, ki je dobila posebno mesto v mali šolski avli. Uredili smo tudi posebne vitrine, v katerih so razstavljene knjige, ki so jih napisali avtorji, rojeni v našem okolišu, ter 9 knjig, ki jih je izdala naša šola, na kar smo še posebej ponosni. Do prve obletnice smo tako izdali že 6 knjig:

- Ivan Perhaj: *Igre s soncem*, 1994
- Zbornik *Brusnice skozi čas*, 1997
- Tone Srebrnjak: *Križpotje*, 2004 (zbral in uredil Jože Škufca)
- Darja Šinkovec in Milena Jaklič: *Narečni slovar brusniške doline*, 2008 (ob 130-letnici šolstva v Brusnicah in ob 500-letnici Trubarjevega rojstva)
- Darja Šinkovec, Milena Jaklič in učenci: *Vsaka ptica ima nebo*, 2010 (pravljica v dveh jezikih, ob 10-letnici vrtca Muca)
- Darja Šinkovec, Milena Jaklič, Uroš Jazbec in učenci: *Skupaj zmoremo več*, 2011 (e-knjiga, republiški razvojni domoljubni projekt)

Obletnico vsako leto februarja obeležimo z bogatim kulturnim programom, ki nastaja

celo šolsko leto. Prvič smo izdelali knjigo *Domovina skozi otroške oči*, ki sta jo skupaj z učenci vseh razredov napisali učiteljici naše šole Darja Šinkovec in Milena Jaklič. Prvi del omenjene knjige je v obliki e-knjige in obravnava tematiko domoljubja. Drugi del pa prikazuje vrednote 2. svetovne vojne in opisuje razmišljanje učencev o domovini. Z izidom knjige so bili tako udeleženi poglobljeni cilji *Rastoče knjige*, saj smo pri učencih ohranjali spomin na pomembne zgodovinske dogodke doma in po svetu, spoznavali in razvijali prave vrednote, se pogovarjali in opredeljevali do krize vrednot sodobnega sveta. Promocijo knjige in domoljubja pa je imela šola tudi na 24. mednarodnem Forumu odličnosti in mojstrstva na Otočcu.

V kulturno zakladnico uvrščamo tudi gledališko kulturo, ki je na naši šoli v okviru projekta *Rastoča knjiga* zaživela v polnem pomenu besede. Gledališko predstavo z ekološko tematiko in sodobnim naslovom *Ko me zmanjka* je za našo šolo napisala naša bivša učenka Jasna Pavlin. Igra je bila premierno predstavljena ob drugi obletnici *Rastoče knjige* OŠ Brusnice. Igralci so svoje sposobnosti pokazali tudi izven šolskega okoliša in tako širili zavest o po-

membnosti kulture v življenju mladega človeka. Hkrati pa je bila druga obletnica tudi pričetek *Abecede mojstrstva, odličnosti in etike na OŠ Brusnice*.

Gledališka igra je zaživela tudi ob tretji obletnici. Tokrat je avtorica obudila legendo o brusniških mačkih s predstavo *Brusniška ohcet*. Predstava je doživela že veliko ponovitev tako v celotni izvedbi kot z izseki zgodbe in vsakokrat požela navdušenje med širšo javnostjo. Vsako leto nas ob obletnici *Rastoče knjige OŠ Brusnice* s svojimi nagovori spodbudijo, pohvalijo in opogumijo za nadaljnje delo tudi slavnostni govorniki ter idejni vodja in oče tega projekta.

V letu 2015 našo šolo zaznamuje izid še ene knjige Milene Jaklič in Darje Šinkovec z naslovom *Abeceda odličnosti, mojstrstva in etike na OŠ Brusnice*. Tokrat so učiteljici in učenci raziskovali vrednote današnjih mladostnikov. Učenci so med nastankom knjige spoznavali in razvijali prave vrednote v življenju in razmišljali o prihodnosti ter razvijali mojstrstvo in odličnost na vseh področjih življenja. Šola pa je bila ponovno obogatena – ne samo na literarnem področju, temveč tudi na področju ozaveščanja o pomembnosti vrednot. Bogat kulturni program nam vsako leto popestri tudi ljudska dediščina, za katero predano skrbi naša učiteljica Milena Jaklič. Prikažejo nam jo naši folkloristi, ki nadvse uspešno ohranjajo in poustvarjajo naše plesno in glasbeno izročilo.

V okviru projekta smo bili zelo veseli sodelovanja s pisateljico in publicistko,

našo zdomko iz Kanade, Cvetko Kocjančič. Učenci in delavci šole smo lahko ob njenem delu in obisku začutili vlogo in pomen materinščine v današnjem svetu. V letu 2015 smo tako obeležili še izid knjige pisateljice Cvetke Kocjančič, ki je bila odlikovana s častnim znakom svobode Republike Slovenije za kulturno delo *Kam vodi cesta*. Svojo zbirko črtic je na podelitvi bralne značke predstavila tudi učencem.

Še naprej se bomo trudili, da uspešno udejanjamo rast naše kulturne dediščine, krepimo narodno zavest in spodbujamo kritično mišljenje naših učencev ter da jim skušamo približati vrednote, ki se v času informacijske tehnologije hitro pozabljajo.

Peta obletnica je bila ponovno gledališko obarvana. Učenci so tokrat uprizorili gledališko predstavo *Ko odrastem, bom bil*, v kateri je opisano življenje sodobnih najstnikov in njihovih staršev. V šolskem letu 2014/2015 pa je naše delo in kulturno udejstvovanje prepoznala tudi širša strokovna javnost. Pridobili smo namreč naziv 'kulturna šola'. In ne samo to: *Javni sklad RS za kulturne dejavnosti* je OŠ Brusnice podelil posebno priznanje na področju ohranjanja kulturne dediščine in pri razvijanju *Rastoče knjige*. Tako nas je ob tej

obletnici s svojim obiskom počastil akademik prof. doktor Tadej Bajd, predsednik SAZU. Nato pa je novembra ravnateljica v dvorani Državnega sveta RS na 1. strokovnem posvetu ob 15. obletnici projekta *Rastoča knjiga* predstavila mejnike *Rastoče knjige OŠ Brusnice*.

Na naši šoli veliko časa posvečamo tudi spoznavanju in razvijanju medkulturnega dialoga in večjezičnosti, zato smo se v šolskem letu 2016/2017 pridružili tudi projektu Erasmus +, ki smo ga tokrat združili z *Rastočo knjigo* in 'skuhali zgodbico'. Učenci so tako ustvarjali v slovenskem in angleškem jeziku. Svoje izdelke so predstavili na 6. obletnici *Rastoče knjige OŠ Brusnice*, ki je bila tudi tokrat kulturno nadvse bogata, saj smo lahko slišali in videli literarne prispevke, gledališke igre ter seveda pevsko in folklorno dejavnost.

Vizija naše šole je: »Dobra šola, ki z ustvarjalnostjo in inovativnostjo omogoča uporabno znanje za življenje, vzpodbuja zdrav način življenja ter jezikovno, narodno in državljansko zavest.« Le-to pa lahko po zaslugi projekta, kot je *Rastoča knjiga*, uspešno uresničujemo. Še naprej se bomo trudili, da uspešno udejanjamo rast naše kulturne dediščine, krepimo narodno zavest in spodbujamo kritično mišljenje naših učencev ter da jim skušamo približati vrednote, ki se v času informacijske tehnologije hitro pozabljajo. Ne nazadnje pa si bomo seveda prizadevali za rast in prepoznavnost naše Brusničanke ob *Rastoči knjigi OŠ Brusnice*.

Znameniti brusniški maček
(foto: arhiv Državnega sveta in Društva rastoča knjiga)

OŠ Brusnice; Akademik prof. dr. France Bernik pri zapisu vtisov
v knjigo gostov, v ozadju kip Rastoče deklice Brusničanke
(foto: arhiv OŠ Brusnice)

Rastoča knjiga kot pedagoško gibanje

Osnovna šola Drska

■ **Nevenka Kulovec**, prof. slovenščine, je ravnateljica na OŠ Drska, ima 36 let delovnih izkušenj, od tega 15 let z vodenjem šole.

**»Življenjski cilj vsakega posameznika je vedno isti: napredovanje v dobrem.«
(Lev Nikolajevič Tolstoj)**

Na Osnovni šoli Drska smo aprila 2014 s posebno prireditvijo simbolično pristopili k projektu Rastoča knjiga, k projektu, ki nas povezuje v kulturi, dviga našo razvitost in zrelost, spodbuja rast vsakega posameznika, goji medsebojno spoštovanje, nas vzgaja v vrednotah, kot sta strpnost in skupno dobro, nas pelje po poti odličnosti.

Začetki pri nas

V *Rastočo knjigo* OŠ Drska smo prve besede pravzaprav zapisali že na samem začetku našega delovanja, v letu 2002, ko smo si zadali cilj, da bomo lepi in moderni stavbi nove osnovne šole v občini Novo mesto vdihnili dušo z bogato vsebino, odličnim znanjem, bogato ustvarjalnostjo in radoživostjo, z odprtostjo za vse, s sprejemanjem drugačnosti, z dobrimi odnosi. Tisti, ki spremljajo naše delo, vidijo, da naša knjiga raste. Prvim besedam smo dodali drugo, tretjo, jih povezali v prve stavke in povedi, ob 10-letnici delovanja, leta 2012, smo zapisali že prvo zaključeno zgodbo in pridobili

naslov 'kulturna osnovna šola'. Naša knjiga torej lepo in počasi raste, raste, ker je odprta za vse. Vanjo pišejo tudi starši in zunanji sodelavci, literati, glasbeniki, likovni ustvarjalci, plesalci. Povezujemo generacije in spoštujemo tradicijo, cenimo preteklost in ustvarjamo bodočnost. »Knjiga, ki jo piše OŠ Drska, je vedno odprta, ker vanjo pišejo nove in nove generacije. Naj bo tudi rastoča v prepletu že znanih spoznanj, uspehov in nove ustvarjalnosti,« smo zapisali na njeni prvi strani.

Izredno počaščeni smo bili ob obisku doktorja Janez Gabrijelčiča, očeta slovenskega projekta *Rastoča knjiga*, ki nas je prepoznal

kot primerne kandidate za člane vse širše družine slovenske *Rastoče knjige* in nas jeseni 2013 povabil k sodelovanju.

V prvem letu projekta (2013/14) smo najprej viharili možgane učitelji, raziskovali smo osnutke naše *Rastoče knjige*, oblikovali smo, kaj sploh je *Rastoča knjiga*, oblikovali smo osnutke naše *Rastoče knjige*, razmišljali smo, kako k ideji pritegniti učence, kako povezati in nadgraditi že aktivne projekte, vezane na knjigo: Veliki in mali prijatelj, Bralni nahrbtnik, Bralna značka, Naša mala knjižnica ... Na široko zastavljenem kulturnem dnevu smo k delu pritegnili tudi učence, ki so se zagnano lotili ustvarjanja na temo vrednot. Vsak oddelek je na svojstven način pristopil k temu, kako oblikovati knjigo odličnosti.

Drobce ustvarjalnosti, ki so nastali že v prvem letu aktivnosti, smo razstavili na otvornem slovesnosti, ko smo v šolski prostor umestili tudi simbolno skulpturo *Rastoče knjige*. Skulpturo so v začetku sestavljali trije stekleni kubusi, v katerih razstavljamo glasila, knjige, zbornike, koledarje in drugo pisno in likovno ustvarjalnost učencev šole ter delo gostujočega ustvarjalca. Gost prve

Rastemo s svojim delom, znanjem in sposobnostmi. S srčnostjo, človekoljubnostjo, poštenostjo in odprtostjo oblikujemo sedanjost in vstopamo v prihodnost.

prireditve je bil slikar Janko Orač, ki je k projektu pristopil z 'rastočo' sliko. Povedal je, da se ga je projekt *Rastoča knjiga* močno dotaknil in ga je spodbudil k razmišljanju

o rastoči sliki. Tako je zrasla velika slika, ki ima svojo zgodbo videnja sveta skozi sodobne medije in digitalizacijo. Slika še vedno krasi steno šolske jedilnice.

V šolskem letu 2014/15 smo skulpturo nadgradili z novim kubusom, na katerem je upodobljena deklica z *Rastočo knjigo*. Na drugi list *Rastoče knjige* OŠ Drska smo kot moto delovanja zapisali: »Rastemo s svojim delom, znanjem in sposobnostmi. S srčnostjo, človekoljubnostjo, poštenostjo in odprtostjo oblikujemo sedanjost in vstopamo v prihodnost.«

Ob letno določeni temi na šoli kar vre od idej in ustvarjanja. Povezujejo se strokovni delavci, raziskujejo učenci, vključujejo se starši, stari starši in drugi pomembni ljudje v naši okolici. Vključeni so prav vsi učenci; med rednim poukom, ob dnevih dejavnosti, v krožkih.

Na pobudo dr. Janeza Gabrijelčiča smo učenci, strokovni delavci in tudi starši ustvarjali in poustvarjali na konkretno temo *Abeceda odličnosti, mojstrstva in etike*, kar smo s ponosom zaokrožili v knjigi z istoimenskim naslovom. V knjigi so v obliki miselnih vzorcev zbrane vrednote, ki so jih učenci skupaj z učitelji nanizali od A do Ž in jih skozi različne aktivnosti udeležujejo tudi danes, zato je ta knjiga nekakšna izhodiščna točka za rojstvo novih idej.

Iz projekta v gibanje

In še več! *Rastoča knjiga* je na naši šoli projekt, ki je prerasel v pravo gibanje. Ob letno določeni temi na šoli kar vre od idej in ustvarjanja. Povezujejo se strokovni delavci, raziskujejo učenci, vključujejo se starši, stari starši in drugi pomembni ljudje v naši okolici. Vključeni so prav vsi učenci; med rednim poukom, ob dnevih dejavnosti, v krožkih. Metode in načini dela so pestri, številna so srečanja s starši, krajanji, starejšimi krajanji, starši učencev tujcev itd. Druga knjiga *Podoba našega kraja* – vodnik po KS Drska – je postala iskana knjiga in služi namenu. »Podoba kraja ustvarjamo ljudje, ki imamo ta kraj radi.«

Ob nastajanju in še posebej ob svečani prireditvi, kjer je bil vodnik predstavljen širši javnosti, pa so se že rojevale ideje za raziskovanje nove teme o kuharstvu. V novem šolskem letu je završalo v šolski kuhinji. Kuhali so najmlajši, pa starejši, tudi učenci v bolnišničnem oddelku. Nastala je nova knjiga, ki ni navadna knjiga receptov, temveč je knjiga, ki povzema in v spominu ohranja večletno kuharsko vrvenje naših učencev, njihovih mentorjev, staršev, starih staršev in naših gostinskih znancev iz lokalne skupnosti. V skupnih kuhinjah so vsi učenci ustvarjali, iskali nove ideje, obujali stare recepte, se urili v kuharskih veščinah, spoznavali, kaj je zdrava in kvalitetna hrana ... Zelenjavna juha in kosilo, ki so ga skuhalo sošolcem

vrstniki v pravi šolski kuhinji, sta šla še posebej v last. Prav tako žganci, štruklji, polenta, pa burek in sarme, ki so jih na zaključni prireditvi postregli starši, babice in lokalni kuharji. »Verjamemo, da v življenju s spoštovanjem tradicije, z dobro voljo, lepo besedo in dobro hrano lahko premikamo gore.«

Prava vrednost projekta *Rastoča knjiga* na naši šoli je v tem, da nas mobilizira, povezuje, osmišlja učenje, omogoča več izkustvenega učenja, izpostavi najboljše in nas nagovarja k raziskovanju in izboljševanju šibkejšega področja. Predvsem pa krepi občutek za skupnost, solidarnost, medsebojno spoštovanje, medsebojno pomoč, tovarštvo, strpnost in solidarnost. Dviga šolsko kulturo. ◀

Rastoča knjiga in vrednote

Osnovna šola Šmihel

■ **Marjetka Dragman**, univ. dipl. bibl., je knjižničarka na OŠ Šmihel, kjer je tudi koordinatorica projekta *Rastoča knjiga*.

Na OŠ Šmihel smo prepoznali močno sporočilnost simbolike Rastoče knjige, ki poudarja pomen knjige, kulture in znanja kot vodila človekovega razvoja in spodbuja k človekovi rasti, medsebojnemu spoštovanju, strpnosti, povezovanju in dobremu, zato smo se v letošnjem šolskem letu pridružili široki družini ustanov, vključenih v edinstven vseslovenski projekt Rastoča knjiga.

Prepoznali smo sporočilnost Rastoče knjige

Ideja o Rastoči knjigi je nastala ob prehodu v novo tisočletje, v času pomembnih obletnic: desete obletnice nove države Slovenije, tisočletnice Brižinskih spomenikov, štiristopetdesetletnice prve slovenske knjige, dvestoletnice Prešernovega in Slomškovega rojstva. Zamisel Novomeščana dr. Janeza Gabrijelčiča, da bi postavili pomnik knjigi, so podprli številni somišljeniki s področja znanosti, kulture, gospodarstva, verskih ustanov in drugi. Pokrovitelj projekta je Državni svet Republike Slovenije.

Hkrati s projektom Rastoča knjiga smo na OŠ Šmihel pristopili k oblikovanju *Abecede odličnosti*, ki jo razvijamo na osnovi ideje in etike prof. Marije Gabrijelčič.

Moram priznati, da sem se razveselila pobude ravnateljice, mag. Irene Hlača, da se pridružimo projektu, katerega idejni vodja je tudi bivši učenec naše šole, ki je ob priložnosti zapisal: »Hvaležen šmihelski šoli, saj sem v njej dobil temelje za svoja razmišljanja in dosežke.«

Organizacija projekta z veliko podporo dr. Gabrijelčiča

Gospa ravnateljica je imenovala tri koordinatorice: učiteljico slovenskega jezika, učiteljico razrednega pouka s podružnice in knjižničarko. Koordinatorice smo se najprej lotile samoizobraževanja – branja najrazličnejših prispevkov o Rastoči knjigi,

nato pa smo oblikovale nekaj predlogov, kako se bomo lotili projekta na naši šoli, zapisale globalne cilje in področje delovanja za prvo leto projekta. Na enega od svojih sestankov smo povabile dr. Gabrijelčiča, ki se je prijazno odzval in nas presenetil s tem, da želi biti dejavno vključen, kar je dokazal tudi v kasnejših telefonskih pogovorih. Avgusta smo ga povabile, da idejo o Rastoči

Želimo si, da bi našo šolo vrednote projekta Rastoča knjiga usmerjale k dobremu in da bi nas pri tem povezovali ustvarjalnost, nesebičnost, pogum, sočutje in iskrenost.

knjigi predstavi vsem sodelavcem. Vse je navdušil s svojim znanjem, optimizmom, entuziazmom, spoštovanjem sočloveka in z ljubeznijo do vsega, kar je slovensko.

Simbolni pomen kipca Šmihelčanke z Rastočo knjigo

Prepričanje dr. Gabrijelčiča, da je moč Slovencev v znanju, povezovanju in vrednotah, ki jih moramo živeti oz. z lastnim zgledom prenašati na mlajše rodove, je postalo usmeritev za naše nadaljnje delovanje na matični šoli in podružnični šoli Birčna vas. Po nadvse bogati in zanimivi predstavitvi smo strokovni delavci v delavnicah naredili podrobnejši akcijski načrt. V letni delovni

načrt smo zapisali, da bomo izvajanju dejavnosti za Rastočo knjigo namenili tehniški in kulturni dan, razrednikove ure in tudi pouk. Naša prizadevanja smo usmerili k cilju, da bi učenci poleg kakovostnega znanja spoznali vrednote, jih razvijali in živeli ter z njimi bogatili najprej sebe, potem pa tudi svojo družino in širšo skupnost. Dr. Gabrijelčič nas spodbuja: »Naj ne mine dan, da ne bi naredili česa dobrega zase, za družino, za ožjo in širšo skupnost.«

Na to nas vsak dan spomni kip Šmihelčanke z Rastočo knjigo, ki ga je ustvarila devetošolka Tjaša Guštin v sodelovanju z učiteljico likovne umetnosti in lokalnim umetnikom. Postavili smo ga v avlo, najbolj prehodni del šole. Na podružnični šoli so kipec Birčanke izdelali v družini Hrovatič in krasi hodnik šole. Kipec, ki bo vsako leto zrasel za en podstavek in novo spodbudno misel, simbolizira rast v smislu pridobivanja novega znanja in vrednot. Dr. Janeza Gabrijelčiča, župana gospoda Gregorja Macedonija, mag. Igorja Teršarja, direktorja Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti, in ravnateljico mag. Ireno Hlača smo poprosili, da nam napišejo kakšno spodbudno misel ob začetku delovanja Rastoče knjige na naši šoli. Misli omenjenih krasijo podstavke kipca. Zapisali so:

- »Kako prijetno je živeti in delati v vzdušju lepih misli, spodbudnih besed in nesebičnih dejanj.« (dr. Janez Gabrijelčič)
- »Knjige nam kažejo pot v najbolj skrite kote sveta: v človeške misli, duše in srca. Bistrijo um, negujejo sočutje in nas

opogumljajo sanjati velike sanje.« (Gregor Macedoni, župan)

- »Ustvarjalnost je v nas, če jo spodbudimo, zagotovimo sebi, svoji družini in celotni družbi lepšo prihodnost.« (mag. Igor Teršar)
- »Iskrenost do sebe naj bo prvo poglavje v tvoji knjigi humanosti, katere vodilo naj bo iskrenost v glavi in humanost v srcu.« (mag. Irena Hlača)

Spoznati zgodovino šole

Da bi lahko naredili nekaj dobrega za svojo ožjo in širšo skupnost, jo je treba najprej dodobra spoznati. Prav to smo storili tudi mi. Najprej so učenci spoznavali zgodovino naše šole, ki je leta 2014 praznovala 150-letnico svojega obstoja. Od leta 1864, ko je v cerkovnikovi hiši v Šmihelu učitelj Karol Krištof prvič stopil pred svoje učence in začel pisati 150-letno zgodovino šole, pa vse do danes je šola doživljala velike spremembe – vsebinske, organizacijske in vodstvene, saj se je najprej delila na deško in dekliško šolo, rasla od enorazrednice do osemletne in devetletne osnovne šole. Spreminjala je ime (ljudska šola, OŠ Milka Šobar Nataša, OŠ Šmihel) in v določenem obdobju zaradi večjega števila učencev delovala na več lokacijah. Trdna in ponosna je šola preživela tudi obe vojni. Ponosni smo, da je leta 1997 OŠ Šmihel postala prva šola na Dolenjskem, ki je dobila UNESCOV certifikat.

Šmihelčanka z Rastočo knjigo
(foto: arhiv OŠ Šmihel)

Delovanje v duhu strpnosti in sodelovanja, sprejemanje drugačnosti, skrb za osebno-stni razvoj vsakega posameznika so bili vedno cilji šmihelske šole, ki jih želimo nadgraditi s plemenitimi cilji Rastoče knjige.

Raziskati izvor imena naše šole

Med cilje smo zapisali, da se bomo bolj povezovali z lokalnim okoljem, da bi učenci poznali zgodovino kraja Šmihel in vasi, ki spadajo v šolski okoliš, zato so raziskovali izvor imena Šmihel. Naša šola je dobila ime po kraju, kraj pa po zavetniku župnijske cerkve sv. Mihaelu. K sodelovanju smo povabili tudi gospoda župnika Igorja Stepana, ki je skupini učencev predstavil cerkev sv. Mihaela in spregovoril o njeni zgodovini. Na šoli je zrasla ideja o tem, da bi vsako leto imeli Mihaelov dan, ki bi bil dan sproščenega druženja učencev, zaposlenih, staršev in drugih iz lokalnega okolja. Vsi učenci so bili povprašani, kako bi si želeli preživeti Mihaelov dan. Največkrat so predlagali, da bi si želeli delati v delavnicah, kjer bi še bolj spoznali kraj in lokalne ustvarjalce, da bi pripravili posebno prireditve, športni dan oz. pohod po mejah šmihelske župnije, da bi imeli Mihaelov zajtrk, da bi vsi obiskali cerkev, ki bi jo predstavil gospod župnik.

Poiskati lokalne ustvarjalce

Učence in njihove starše smo spodbudili, da so poiskali ljudi, ki pišejo poezijo, prozo, so avtorji strokovnih knjig oziroma so dejavni na različnih področjih umetniškega izražanja. Povabili smo jih k sodelovanju. Za popis smo pripravili dva enotna obrazca. Na prvem smo lokalnim ustvarjalcem predstavili projekt in pridobili osnovne podatke: ime, priimek, naslov, kontakt, področje delovanja ter pripravljenost za sodelovanje v delavnicah, na prireditvi in s prispevkom v knjigi. Učenci so s pomočjo staršev in z usmeritvami strokovnih delavcev popisali trideset ljudi. Vsi, ki so izrazili pripravljenost za sodelovanje, so prejeli še en obrazec, na katerem so podrobneje opisali svoje delovanje, predstavitev v javnosti in navedli naslove knjig, ki so jih napisali. Prav tako smo jih zaprosili, da za učence zapišejo kakšno spodbudno misel ob začetku projekta. K sodelovanju je pristopilo 23 lokalnih

ustvarjalcev, ki jih bomo predstavili v knjigi, ki jo bomo izdali v naslednjem šolskem letu. Ugotovili smo, da iz našega šolskega okoliša izhaja kar lepo število ljudi, ki jih pozna tudi širša slovenska javnost. Hvaležni smo vsem, ki so šolski knjižnici podarili veliko svojih knjig in umetniških katalogov. Tako smo želeli učencem sporočiti, da Rastoča knjiga ni samo promocija lokalnih ustvarjalcev, ampak da je znanje bogastvo, ki ga je treba spoštovati.

Abeceda vrednot – vrednote zate in zame

Učenci so na sestanku šolske skupnosti izžrebali svojo črko abecede. Na kulturnem dnevu so oblikovali miselni vzorec o vrednotah, ki se začnejo na to črko, ter likovno in literarno ustvarjali. Ena črka je bila namenjena tudi strokovnim delavcem.

Uraden začetek projekta

14. oktobra 2016 smo s slavnostno prireditvijo obeležili uraden začetek projekta *Rastoča knjiga OŠ Šmihel*. Prireditve so se udeležili člani sveta šole, sveta staršev in predstavniki različnih izobraževalnih ustanov. Še posebej pa so nas s svojo prisotnostjo razveselili ustvarjalci iz našega šolskega okoliša, s katerimi želimo sodelovati tudi v prihodnje. Povabljeni gostje so v spomin prejeli knjižne kazalke in obeske za ključke z logotipom Rastoče knjige, ki so jih izdelali naši učenci. Ob tej priložnosti so učence nagovorili dr. Janez Gabrijelčič, župan Gregor Macedoni, mag. Igor Teršar in gospa ravnateljica.

S knjigo bomo zaključili prvo leto delovanja

Menim, da smo projekt dobro zastavili in da se bo v prihodnjih letih še razvijal in nadgrajeval. Veselimo se knjige, ki bo združila tri področja našega letošnjega delovanja: zgodovino kraja, predstavitev lokalnih ustvarjalcev in *Abecedo vrednot*. Želimo si, da bi nas vrednote projekta Rastoča knjiga usmerjale k dobremu in da bi nas pri tem povezovali ustvarjalnost, nesebičnost, pogum, sočutje in iskrenost. Veseli bomo, če nam bodo pri naših prizadevanjih v pomoč tudi starši.

A circular portrait of an elderly woman with short, curly white hair, smiling. She is wearing a dark purple top with a patterned scarf. The photo is set within a white circular frame.

■ **Berta Golob**, prof. slov. jezika in književnosti, je poučevala na osnovni šoli ter kot zunanja sodelavka na *Pedagoški akademiji*. Bila je tudi knjižničarka, lektorica na RTV ter svetovalka na *Zavodu RS za šolstvo*. Ima izkušnje z delom z mladimi in s starši, sodeluje tudi v župnijskih občestvih. Napisala je več knjig s pedagoško, publicistično in leposlovno vsebino.

Tudi izkušnje z bralci in branjem so me prepričale, da »nikdar volja ena ni volja vseh ljudi«. Še tako vztrajno navajanje k branju se nekaterih učencev ne dotakne. Ne upam reči, da se zato v življenju izkažejo kot nekulturne ali celo nehumane osebe.

Branje je pa res nabiranje. Etimologija besede kaže na to. Pri branju nabiramo črkovne znake v pomene; beremo, pišemo. V nadaljnjem pomenu je to pot k nabiranju spoznanj, izkušenj, čustvovanja. Statistika kaže, da pri nas okoli štirideset odstotkov odraslih v letu dni ne prebere nobene knjige. Med »Iskricami« je bila v Delu nekoč navedena tale domislica: »Verjemi le tisti statistiki, ki si jo sam ponaredil.«

Izkušnje me prepričujejo, kako pomembno je zgodnje seznanjanje s knjigo.

Statistike so potrebne, ne odražajo pa povsod in v vsem dejanskega stanja. Poznam ljudi, ki ne berejo drugega kot rumeni in polrumeni tisk. A niso nekulturni ljudje; nekateri med njimi imajo zvrhano mero sočutja do sočloveka. Sprašujem se, za kaj in za koliko so prikrajšani, ker ne berejo dobrih leposlovnih knjig, tudi strokovnih ne, kaj šele znanstvenih. Ne tvegam odgovora. Tako kot ne vem, za kaj sem prikrajšana sama, ker ne obiskujem raznih koncertov. Ne družina ne šola in ne kdo drug me ni glasbeno usmerjal in vzgajal. Čeprav vztrepetam ob *lepi* pesmi, ne čutim, za kaj vse odličnega sem oškodovana na glasbenoumetniškem področju. Vseeno vem, da mi do kake celostne formacije (in celo informacije!) na tem področju mnogo manjka.

Tudi glede usmerjanja k branju ne gre brez posledic.

Te vzgoje meni na srečo od malega ni primanjkovalo. Toda začelo se je s smislom za

odtenke jezikovnih pomenov. Zato menim, da se za branje laže navduši otrok, ki od odraslih sprejema metaforično, ne le osnovno govorno/jezikovno sporočilo. Razklan, scéfrán, pregrizen, preboden, prestreljen predpasnik zbudi slikovitost, zgolj strgan pa ne. Krmežljivo vreme označuje veliko več kot oblačno.

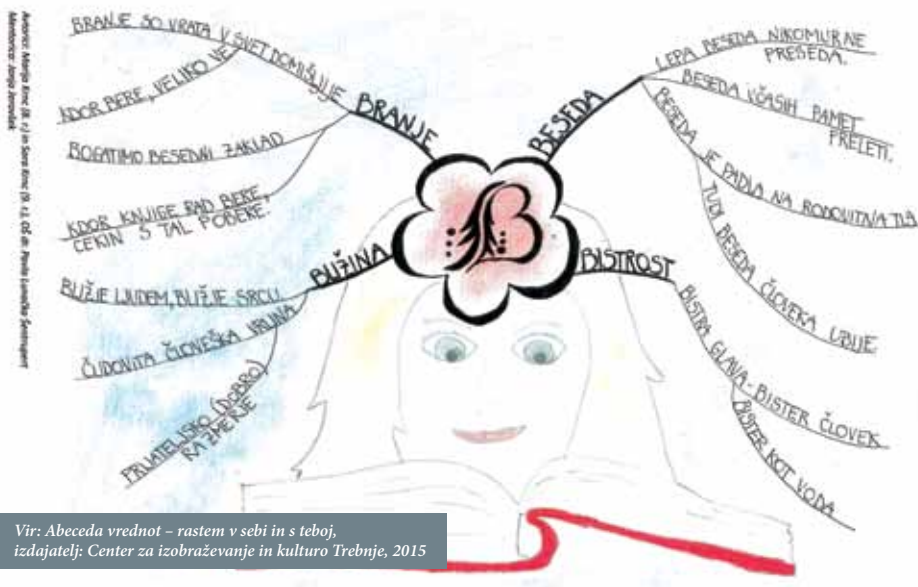
K doživljanju globljih pomenov in k čudenju nad besedo, govorom, sporazumevanjem, jezikom naj bi mladega človeka uvedel vsaj učitelj materinščine ali kakega drugega jezika. Že to, da vsa množica znanih in neznanih jezikov sestoji iz samoglasnikov, dvoglasnikov, soglasnikov, povezujočih se v pomene, je na nek način dolga pešpot po brezmejnem vesolju; po oni znameniti izjavi: »Majhen korak za človeka in velik za človeštvo.« Na ravni fenomena jezi-

ka je to slišani glas in razumevanje pomena
v vsakem posameznem govoru/jeziku na
tem planetu.

Če znamo učencu v učnem procesu primerno osvetliti jezik (materinščino) in njegov sestav ter ga ne nerazumno 'morimo' s slovnico, mu vsaj po malem odpiramo pot tudi do veselja za branje.

Na konju je že vsak, ki hitro usvoji tehniko branja; spretno nabiranje črk v besede, te pa v pomene. Ne bo rad bral, kdor se s tem zgolj muči, in po vsej verjetnosti bo ostal počasen nabiralec bralnih plodov kar ves svoj vek.

Izkušnje, tudi osebne, me prepričujejo, kako pomembno je zgodnje seznanjanje s knjigo. Danes je na voljo veliko in vedno več odličnih slikanic s preprostim, živahnim besedilom. Moja malce ilustrirana knjiga so bila krajša in daljša besedila Manice Komanove z naslovom *Slike, zgodbe, šale, vse za moje male*. Zdaj lahko velja vsebina te knjige kar za lepo število slikanic. Meni je zagotovila bralni in doživljajni raj. Enako daljša pripoved Marije Jezernikove *Beli bratec* z zelo majhnimi in na drobno

črktastimi risbami, kakršne pa bi današnji z barvnimi dražljaji obogaten mali bralec najbrž kar prezrl.

Iz učiteljskih in knjižničnih izkušenj mi je znano, da so bili boljši bralci in večji ljubitelji knjig, posledično pa živahnejši govorci in pisci tisti učenci, ki so se s knjigo srečali že kot kobacaji. Poučevani od skrbnih mamic in mam, da je treba s knjigo lepo ravnati; vzgajani v nekakšnem oltarnem odnosu do nje. Zdaj založbe tekmujejo v ponudbi knjižnih igrač vseh mogočih oblik, nekakšnih 'nikic', da jih malčki jemljejo s seboj tudi v posteljo. Bolj kot v začetnih časih slovenske bralne bere za otroke velja zdaj skrb, kako pravočasno obvoziti bližnjično ponudbo cenениh, h kiču nagnjenih besedil in ilustracij.

Pomen branja za osebnostni razvoj? Nedvomno je opazen. Branje razširja vednostno in vrednostno obzorje. Znanje, znanost, strokovnost imajo nesporno veljavo. Preživetni delovno dobo brez teoretsko in praktično pridobljenih vsebin postaja preteklost. Sledenje stroki z branjem, prebiranjem informacij, dograjevanjem in siceršnjim dejavnim zanimanjem zanjo zamenjuje nekdanje enkrat za vselej pridobljeno znanje. Tudi zato je pomembno, da že vrtec in šola spodbujata branje še s slikanicami, ki odpirajo obzorje k naravoslovnim in teh-

Kdor se v šoli odloči za dodatno »šolsko« branje, zanj najbrž ni spodbujen edino po tej dejavnosti, ampak že po družinski naklonjenosti branju in po predšolski bralni vzgoji. Bolj ali manj bogate družinske knjižnice so kazalec zanimanja za branje in sprotna spodbuda zanj.

ničnim vsebinam. Šolar(ček), ki težko nabira črkovne znake v daljše besedilce, se ne ustraši krajšega zapisa ob ilustraciji z njemu ljubega področja ali pa iz kratke pesmi. Ko se v otroku začne razraščati slast po vednosti, začne rasti tako imenovana »rastoča« knjiga, z njo pa otrokov osebnostni razvoj. Če učenec priraste do živega zanimanja za kako strokovno področje, naj mu v zvezi z institutom Bralne značke ne bo onemogočeno predstaviti pogleda na knjigo, katere

neumetnostno sporočilo ga nemara na tihem že usmerja v poklic.

Bralna značka ne zajema vseh za branje navdušenih učencev, pomeni pa še nekoliko višji delež knjigi naklonjenih bralcev. A kdor se v šoli odloči za dodatno 'šolsko' branje, zanj najbrž ni spodbujen edino po tej dejavnosti, ampak že po družinski naklonjenosti branju in po predšolski bralni vzgoji. Bolj ali manj bogate družinske knjižnice so kazalec zanimanja za branje in sprotna spodbuda zanj. Možnost za vključevanje v šolske in obšolske bralne klube ter za individualno presojo o prebranem močno oblikujejo osebnostni razvoj mladostnika. Podoben namen ima Slomškovo bralno priznanje, ki vključuje v svoje območje tudi duhovne vsebine. Te niso le domena vrednostno profiliranih založb, omogočajo pa pogled na zamejeno področje imanentnega.

Kulturni bralni prostor mora v šoli preko mentorjev zajeti tudi vednost o ustvarjalcih zunaj naše državne meje. Tu in onkraj je prostor skupnega slovenstva, z nevednostjo in nezavednostjo tega ostajajo kulturno osiromašeni tako učenci kot dijaki. Njihov osebnostni razvojni domet je s tem brez potrebe prikrajšan.

Odpira pa pot tudi Rastoči knjigi, ki klije iz semen Bralne značke in drugih spodbujevalnih prizadevanj za branje. Njen razširjeni program z razstavami, prireditvami, umetnostnimi smermi, predstavitvami galerij, muzejev, knjižnic omogoča zajeti večje število za kulturno področje dovzetnih ljudi. Spodbuja ustvarjalnost odraslih in odkriva ter javno predstavlja bolj kot ne le v lokalnem okolju (pol)znane ustvarjalce. Zajema širši okvir in nemara lažje pridobi tudi drobtine z družbeno-finančnega kolača. Tega že ves čas nadomeščajo predvsem ljudje z razvitim poslušom za prostovoljstvo. Recimo kar za dobrodelnost.

A vračam se k branju in k znancem, ki ne berejo (radi), sploh pa ne leposlovnih vsebin. Nimam jih za zgled, a jim tudi ne pripisujem usodne pomanjkljivosti. Nekaj jim je v razvoju umanjalo, mogoče niti ne samo na bralnointeresnem področju. Sama učencev k branju nisem silila; kaj bolj navdušila zanj zgolj nekatere. Ob najrazličnejših primanjkljajih, ki smo jim podvrženi, pomislim na očeta Toneta Seliškarja, strojevodjo, in na njemu podobne ljudi, pri delu odgovorne

Foto: Benedikt Lavrih

za druge. Mali Tone je na Viču v bližini železniških tirov rad čakal vlak, in ko je ta pridrel mimo, se je iz dimnika dvignilo nekaj iskrice »in oče mi je poslal ognjen poljub in je mislil name«. Več kot lekarniško zvagana mera in statistični prikaz kakih razmer se mi zdijo pomembne človeške vrline.

Gotovo do njih pripomore tudi prijateljevanje z dobro knjigo. Pred časom je bilo močno poudarjano in večkrat pokazano, kako radi berejo Rusi; v čakalnih vrstah, na vlakcu, kjerkoli. Pred sto in več leti ni bilo televizije, ki bi bila dokumentirala večerno, popoldansko nedeljsko in zimsko branje naših pradedov. Ostaja zapisano in znano, da je Mohorjeva družba »naučila Slovence brati«, in tudi zaradi tega se je Voranc tako zavzel, da po drugi svetovni vojni ni bila ukinjena. Veliko je k bralni kulturi pripomogla Slovenska matica, mnogo založbe med obema vojnama; enak cilj imajo današnje, ob čemer je treba naglasiti izdajo kakovostnih del za mlade bralce.

Tako kot k osebnostnemu razvoju ne pripomorejo pri vsakem človeku enako različna umetnostna in izobraževalna področja, ni mogoče pričakovati, da knjiga vsakomur razpre duhovno obzorje. Če malce parafraziramo Č/čudežno potovanje, nam velja pravica, da se sploh ne naučimo brati.

Najbrž pa ne bi radi živeli v brezrazčnem, zaprtem, kulturno zatohlem prostoru.

Branje leposlovja je (še zmeraj) potrebno

■ **Boža Krakar Vogel** je redna profesorica za didaktiko književnosti na Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete v Ljubljani in častna članica Slavističnega društva Slovenije. Napisala je vrsto člankov in nekaj knjig o pouku književnosti. Sodelovala je pri snovanju aktualnih učnih načrtov, pri koncipiranju eksterne mature ter prispevala vsebinsko in didaktično zasnovo gimnazijskih antologij *Branja 1–4*.

Branje leposlovja je zaradi svoje narave, da bralca vznemirja, angažira, spodbuja k dialogu, premisleku in prevpraševanju estetskih, etičnih in spoznavnih vrednot, tisto, ki posameznikovo duševno življenje vsestransko opremlja ne le za preživetje in pragmatično znajdevanje, ampak za osmišljeno bivanje in sobivanje v svetu sedanjosti in prihodnosti.

Na nekem seminarju za učitelje je nekaj udeleženk živahno trdilo, da naši otroci zelo veliko berejo. Menile so, da pedagogi radi pretiravamo, ko tarnamo nad pomanjkljivim bralnim angažmajem šolajoče se mladine. Opirale so se na razmišljanje, da

Posledica branja literature je tudi tako zaželeni višji bralni pismenost.

živimo v družbi branja. V zgodovini ljudje še nikoli nismo toliko brali, saj to nenehno počnemo na ekranih naših mobilnih naprav, tablic, telefonov, računalnikov; vse to početje celodnevno zaposluje tako odrasle kot otroke, ki prav zato začnejo celo bolj zgodaj brati. Branje je postalo nekakšna avtomatizirana dejavnost, mimogrede in brez napora zaznavamo črke, pomene besed in besednih zvez v naslovih, mednaslovih, pod slikami ...

Težko bi rekli, da te njihove ugotovitve ne držijo.

Zakaj pa potem pravijo strokovnjaki, da bremo čedalje manj? Zato, ker z 'manj' mislijo 'manj kakovostno', v smislu ruskega pregovora »Brati in ne premisliti je kakor jesti in ne prebaviti«. Njihova skrb torej ne velja avtomatiziranim, gotovo celo velikim količinam na hitro konzumiranih in tudi hitro pozabljenih oblik branja kratkih (multimedijskih) sporočil, pač pa branju v 'tradicionalnem' pomenu. Takemu, pri katerem se

zadostuje bežno zaznavanje kratkih izjav, ampak se pri njem razumevanje posameznosti postopoma z duševnim naporom nadgradi v celostni smisel napisanega. Tako branje pa terja bralčevo zbranost, razbiranje zahtevnejših pomenov v daljših, nekaj ali celo nekaj sto strani dolgih besedilih. Zlasti slednjih, potisnjenih med platnice tiskanih knjig, beremo Slovenci malo, 40 % odraslih niti ene knjige na leto. Tudi drugod po Evropi zvečine ni dosti drugače. (Prenos na digitalni medij tega stanja ne spreminja, raziskovalci so mnenja, da je takrat bralne pozornosti za dolga besedila še manj.)

Med nebranimi knjigami zavzema častno prvo mesto leposlovje, tuje in domače. (Ne) bralci se izgovarjajo na pomanjkanje časa, na zamudnost in brezkoristno zahtevnost takega branja. Češ, dandanes potrebujemo hitro usvojljive, po možnosti neproblematične informacije, da nas ne obremenjujejo preveč, kaj šele da bi se morali truditi z iskanjem izmuzljivih pomenov, skritih v podobah in simbolih, izrečenih z večpomen-skim, nenavadnim jezikom. Ne le da za to 'homo digitalis' nima časa, tudi potrpljenja nima, pa naj bo manj ali bolj formalno izobražen, kot npr. tehnik, družboslovec, celo

Foto: Leon Kernel

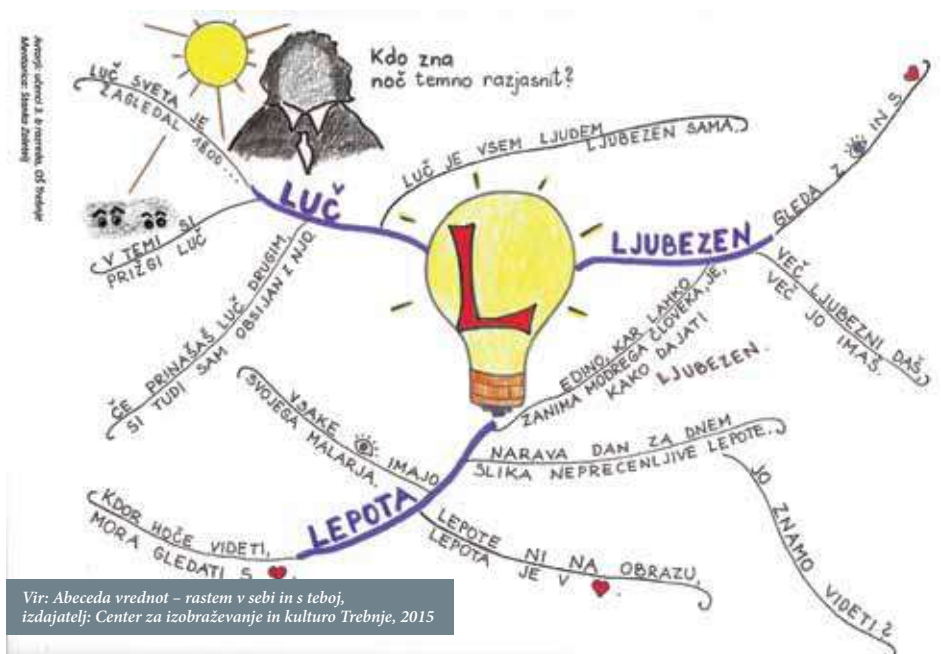
humanist. Mnogi med njimi se po razlage svojih aktualnih vprašanj rajši zatekajo v preproste medijske članke ali priročnike za srečno življenje, zahtevnejši pa v filozofijo, sociologijo, poljudno znanost, po hitro dosegljiva (estetska?) ugodja pa v elektronske medije. Svet iz besednih podob in zgodb, ki jih je treba 'dešifrirati', pa še potem je njihov pomen pogosto večpomenski in prepuščen odgovornosti bralčeve interpretacije, vsem tem potrebam sodobnega človeka na videz čedalje manj ustreza.

Vendar je prav branje leposlovja zaradi svoje narave, da bralca vznemirja, angažira, spodbuja k dialogu, premisleku in prepričevanju estetskih, etičnih in spoznavnih vrednot, tisto, ki posameznikovo duševno življenje vsestransko opremlja ne le za preživetje in pragmatično znajdevanje, ampak za osmišljeno bivanje in sobivanje v svetu sedanjosti in prihodnosti. Literarno branje zato označujejo tudi kot kontrapunkt potrošništvu, poneumljanju resničnostnih šovov, pa stroj za upočasnitev časa, za srečevanje s samim seboj in empatijo do drugega in drugačnega. Naštevajo še vrsto drugih prednosti: spodbujanje kritičnega in ustvarjalnega mišljenja, narodne, kulturne in duhovnozgodovinske identitete, nabiranje vednosti in razgledanosti, tudi umik v sanjarjenje na višji ravni, kakor ga omogočajo tabloidi in raznovrstno zavajanje medijske manipulacije. Literatura, literarno ustvarjanje pomeni to, kar je Karel Ozvald že l. 1927 zapisal v Kulturni pedagogiki: »Od politike vse premalo uvaževan vpliv na duhovno, bogu-človeški

Ni potreben poseben medpredmetni 'projekt', da se pri nekem predmetu zapoje kaka ljudska pesem, prebere ali pripoveduje kaka anekdota, spomin iz preteklosti. Za spodbujanje branja in za druge oblike ozaveščanja mladih ni potrebna nova šolska reforma.

usmerjeno oblikovanje celotnega naroda. Velik pesnik in pisatelj koraka v tem oziru pred vsakim drugim kulturnim delavcem« (Ozvald, 1927: 101).

Posledica branja literature je tudi tako zelena višja bralna pismenost. Bralec, ki z

branjem literature razvije strategije zahtevnega branja (razbiranja večpomenskih formulacij, naporenega prestavljanja inverzij, branja namigov ali nezapisanega, tj. branja 'med vrsticami'), te dejavnosti z lahkoto prenaša tudi na branje drugih zahtevnih besedil – strokovnih, znanstvenih idr., kar mu zagotavlja uspešnost pri šolanju in vseživljenjskem izpopolnjevanju.

Vsega tega se moramo zavedati tudi pedagogi. Tisti, ki poučujemo materinščino (in tuje jezike), imamo spodbujanje (literarnega) branja v opisu svoje strokovne kompetence.

Mladi, obkroženi z družbenim zanemarjanjem literarnega branja, tega razumljivo tudi sami ne počnejo preveč radi. Naše raziskave pravijo, da branje knjig veseli le 12 % gimnazijcev, pa še ti v prostem času (med počitnicami) preberejo največ tri knjige po lastnem izboru. A hkrati mladi radi sodelujejo pri neposrednem pouku literature, prisluhnejo literarnim sporočilom in zavzeto razpravljajo o prebranem. Celo ustvarjalni so ob tem: uprizarjajo, preoblikujejo zgodbe, pišejo svoje sestavke. Svoj trenutni interes največkrat pripisujejo dobremu učitelju. Sporočilo, ki ga izluščimo iz tega, je nekako takšno: večkrat ko bo učitelj v neposrednem stiku z učenci svoje ure oblikoval kot vznemirljive literarnoizobraževalne dogodke, večja je možnost, da več učencev svoj trenutni

interes postopoma ponotranja in nadgradi v bolj trajno zanimanje za branje, knjigo in kulturo. To pa je most, če se spet opremo na K. Ozvalda, do razvoja vsestranskega vrednostnega sistema, do usvajanja, kot pravi Franc Pediček, »etičnega common sensa«.

Vendar pa branje, literarno in neliterarno, ni samo naloga učiteljev materinščine in tujih jezikov. Mnogo je načinov, da se bolj dejavno goji tudi pri drugih predmetih. Kolikokrat učenci berejo pri zgodovini kakšno zgodovinsko povest (pa obstaja cela zbirka takih zgodb), pri naravoslovju življenjepise slavnih znanstvenikov, primerjajo literarne in naravoslovne opise narave, berejo pri pouku ali doma, po tihem, ali, še bolj redko, na glas?

V okvir bralnih spodbud sodi še mnogo drugih dejavnosti. Ni potreben poseben medpredmetni 'projekt', da se pri nekem predmetu zapoje kaka ljudska pesem, prebere ali pripoveduje kaka anekdota, spomin iz preteklosti.

Za spodbujanje branja in za druge oblike ozaveščanja mladih ni potrebna nova šolska reforma. Govori se, da bodo mladi v prihodnosti potrebovali čisto drugačna znanja. Sedanji vzgojitelji jih slabo poznamo. Zato bo bolj prepričljivo in koristno dajati mladim tisto, kar poznamo dobro. To pa je tudi branje v živem stiku bralca in besedila. 📖

Vodilo so visoka etična načela

Naš pogovor: mag. Marijana Kolenko

■ **Silvo Šinkovec**, D. J., dr. ped. znanosti, psiholog, defektolog in teolog, je predavatelj, terapevt, voditelj več seminarjev, šol za starše in duhovnih vaj, urednik revije Vzgoja, duhovni asistent DKPS in direktor Inštituta Franca Pedička.

Mag. Marijana Kolenko je ravnateljica OŠ Lava v Celju. Zaključuje dvanajsto leto vodenja šole, ki ji še vedno predstavlja velik izziv, ne glede na to, da se v zadnjih letih srečujemo s številnimi omejitvami, ovirami, težavami tako na vsebinskem kot na drugih področjih vzgoje in izobraževanja. Kot ravnateljica je vpeta v razvoj številnih področij družbeno odgovornega delovanja v Celju: kulture, sociale, humanitarnosti, izobraževanja odraslih, ki pomagajo izboljševati okolje. Dejavnost je na številnih področjih, da bi spreminjala stvari ter svoje znanje in izkušnje prenašala na mlade.

Na vaši šoli ste se pridružili gibanju Rastoča knjiga. Zakaj?

Že nekaj let sem spremljala dejavnosti na področju gibanja Rastoča knjiga, kar me je prepričalo, da je pozitivna in prava stvar za našo šolo. Na šoli že od vsega začetka mo-
jega ravnateljstva v okviru projektov razvijamo številne vsebine, ki podpirajo razvoj vrednot pri učencih, saj je ob doseganju učnih ciljev temeljnega pomena, da oblikujemo celovite osebnosti. Zato sem dala pobudo, da bi pričeli z dejavnostmi v okviru gibanja Rastoča knjiga, za katero smo

dolga leta pripravljali ustrezne pogoje: urejali odnose na vseh ravneh, razvijali nove programe, oblikovali kodekse obnašanja, se vzgojno 'naravnali', se strokovno krepili, ustvarjali materialne in bivalne pogoje ...

Katere so bile do sedaj glavne dejavnosti znotraj tega projekta?

Najprej smo se z vsebinami seznanili strokovni delavci šole, kar je odlično opravil dr. Janez Gabrijelčič. V naslednjem koraku smo zasnovali *Koledar odličnosti, mojstrstva in etike šole Lava*, v katerem smo za

leto 2016 izbrali 12 vrednot, ki so nas vodile vse leto. Učenci od 1. do 9. razreda so razmišljali o abecedi odličnosti v ravnanju – o delovanju, odnosih, učenju, aktivnostih. 25. maja 2016 smo s slavnostno akademijo obeležili pristop h gibanju Rastoča knjiga in ob osrednjem dogodku izdali knjigo *Knjiga z velikim srcem*. V letošnjem letu smo izdali že drugi koledar odličnosti, v katerem smo si za vsak mesec izbrali pozitivno lastnost, npr. solidarnost, pravičnost, odgovornost, poštenost, hkrati pa izpostavili negativne razjede sodobnega časa, npr. pohlep, neodgovornost, nedelavnost, neiskrenost ...

Foto: arhiv OŠ Lava

Aprila ste imeli lep dogodek V Celju radi beremo veliki in mali. Kakšno je sporočilo tega dogodka? Je tudi to del kulture Rastoče knjige?

Ta dogodek sva zasnovali s knjižničarko, ki skrbi za področje branja v okviru projekta *Bralna značka*. Že pred leti sva ustvarili zanimiv bralno-glasbeni dogodek z naslovom *Poklon knjigi, lepi slovenski besedi in mestu Celje*, ki ga že devet let pripravljamo ob prazniku Mestne občine Celje. S tem dogodkom se učenci vsako leto poklonijo lepi besedi (v mesecu knjige) ter mestu, v katerem odraščajo. Poklonijo se s svojo ustvarjalnostjo – pišejo avtorske pesmi, svoje razmisleke: kakšno mesto si želijo, kako skozi otroške oči vidijo svoje mesto, kaj bi si želeli zanj in zase. Vso to ustvarjalnost predstavijo na javni prireditvi v mestnem središču. Meščanom približajo svojo ustvarjalnost,

Foto: arhiv OŠ Lava

svoje poglede na mesto Celje, hkrati jih vabijo, da svoje razmisleke zapišejo tudi oni. V tem letu smo poleg že obstoječih aktivnosti izpostavili pomen branja. Branje je izjemno pomembno tako za otroke kot odrasle. Da bi spodbudili k branju čim več ljudi, smo se odločili promovirati branje v javnem prostoru. Ta dan smo podelili tudi priznanja *Nagajiva vejica* za osvojeno bralno značko za starše. S takšnimi dogodki želimo širiti zavest o pomenu branja, kulture, odnosa do znanja, do knjige, zavest o nenehnem izboljševanju, saj so knjige še vedno največje in najpomembnejše učiteljice. Ta dogodek je dodal še eno pomembno sporočilo *Rastoče knjige*; ljudje se moramo nenehno izobraževati, širiti duha, delovati napredno, se spreminjati, težiti k odličnosti delovanja, širiti dobro med ljudi ... Tako sestavljamo mozaik številnih bralnih, ustvarjalnih aktivnosti tako otrok – učencev kot tudi odraslih: staršev, starih staršev, krajanov, meščanov, da bi vsak nekaj dodal k izboljšanju trenutnega stanja v okolju in družbi kot celoti.

Lahko poveste kaj več o bralni znački za starše in zaposlene?

Že dolga leta spodbujamo učence k branju, saj predvsem učenci predmetne stopnje ne posegajo več radi po knjigah in zanimanje za branje upada. Ta ugotovitev ni razveseljiva, kljub temu da se učitelji trudijo motivirati učence za branje. Tako je spodbujanje učencev za branje – za doseg priznanja za bralno značko – eden izmed načinov mo-

tivacije učencev za branje. Tako smo pred leti, ko smo se vključili v državni projekt bralnega opismenjevanja, začeli intenzivno iskati nove prijeme, kako spodbuditi učence k branju. Odločili smo se, da učencem bralno kulturo približamo na različne načine: učencem so večkrat brali učitelji in tudi ostali zaposleni na šoli, knjižničarka, starši, stari starši, ravnateljica. Tako smo uspešno promovirali branje. Hkrati smo zasnovali tudi bralno značko za starše in lahko rečemo, da je odziv staršev iz leta v leto večji. Za učence je velika motivacija, ko vidijo svoje starše, da berejo in enako pripovedujejo o prebranih knjigah, kot morajo poročati oni. Pred tremi leti smo zasnovali še bralno značko za zaposlene, ki prav tako vsako leto dobiva več privrženecv. Uspelo nam je združiti praktično vse deležnike in rezultati so zelo dobri. Učenci tako dobivajo spodbudo z vseh strani. Vse bralne značke zaključimo z javno podelitvijo priznanj, kar je za vse tudi velika motivacija in eden izmed odličnih načinov, kako trajnostno širiti kulturo branja tudi v okviru gibanja Rastoča knjiga.

Kakšna je vaša izkušnja z Abecedo vrednot in odličnosti?

Glede na to, da smo že v preteklih letih zasnovali kar nekaj projektov, v katerih smo pri učencih sistematično razvijali temeljne vrednote, smo z *Rastočo knjigo* zaokrožili naša prizadevanja. Že nekaj let sledimo *Ogrodju etike in vrednot*, projekt *Pozdrav ptic miru* je dolgoletni projekt, s katerim širimo vrednote miru, svobode, ustvarjalnosti, aktivnega državljanstva; oblikovali smo *Model državljskih kompetenc*.

Abeceda vrednot in odličnosti pa nam pomaga obdržati osredotočenost na izbrane vrednote, da jim usmerjeno sledimo in jih razvijamo s številnimi dejavnostmi, ki jih izvajajo učenci sami ali s pomočjo učiteljev. Velika prednost *Abecede odličnosti* je prav v usmerjenem delovanju in na daljši rok ponotranjenju vrednot, kar je najpomembnejši cilj – učenci ponotranjijo delovanje in tako se osebno oblikujejo v aktivne in odgovorne mlade osebnosti. Za nas je to izvrstna nadgradnja vsega obstoječega in lahko rečemo, da je pri večini učencev opaziti pozitivne spremembe: učenci pozdravljajo, so prijazni drug do drugega, pripravljeni so

si pomagati, delujejo humanitarno (imamo veliko prostovoljcev), imajo odnos do dela, do ljudi ...

Imate tudi etični kodeks učencev in učiteljev, zaposlenih. Kakšni so sadovi teh dveh dokumentov?

Etični kodeks učencev in učiteljev smo oblikovali med prvimi šolami v Sloveniji. Etični kodeks za učence in za učitelje smo oblikovali iz potrebe, saj so bili odnosi v tistem času na izjemno nizki stopnji spoštovanja. V takšnem vzdušju je bilo nemogoče pozitivno delovati in tako smo se odločili ter oblikovali kodeks obnašanja, ki je vsem vpletenim jasno postavil pričakovana pravila obnašanja. V kodeks smo zapisali temeljna ravnanja, vedenje posameznika in skupnosti, pričakovano vedenje, ki je pozitivno in vsem vpletenim omogoča dobro počutje, razvoj, kakovostno učenje ter varnost. Pred nekaj leti smo oblikovali tudi etični kodeks za starše, saj se je pokazala tudi potreba po dogovoru, kako naj ravnaajo starši. Tudi veliko staršev potrebuje napisana pravila delovanja, razreševanja konfliktnih situacij, kako naj

Velik poudarek dajemo razmišljanju učencev, kaj lahko oni naredijo v svojem ožjem in tudi širšem okolju za več miru, sožitja med ljudmi, za dobre odnose, za odnose brez nestrpnosti, nasilja, agresivnosti, ki jo lahko doživljajo na vsakem koraku.

pozitivno pristopajo v šolski prostor, predvsem pa ohranjajo kulturno raven komunikacije z vsemi udeleženci v vzgojno-izobraževalnem procesu. Tako smo zagotovili dogovorjena pravila obnašanja vseh vpletenih in s tem zelo zmanjšali konflikte in nezadovoljstvo.

Vaša šola je znana tudi po projektu Pozdrav ptic miru.

Projekt *Pozdrav ptic miru* smo razvili pred 11 leti. Prvo leto je dogodek potekal pod okriljem bralnega projekta *Knjigobube*, a že drugo leto smo zasnovali lasten projekt ob svetovnem dnevu miru. Projekt je nastal,

da bi učencem privzgojili vrednote miru, svobode, pravičnosti, možnost razvoja in izobraževanja v miru in svobodi. Svoboda nam ni podarjena in za mir se je treba boriti – v mirnem času in ne v času nasilja. Velik poudarek dajemo razmišljanju učencev, kaj lahko oni naredijo v svojem ožjem in tudi

Vzgojni načrt bi morali vzeti kot odlično pomagalo pri vzgajanju pozitivnih osebnostnih lastnosti pri mladih, kot kažipot za odpravljanje pojavov agresivnosti, neprimerne vedenja ...

širšem okolju za več miru, sožitja med ljudmi, za dobre odnose, za odnose brez nestrpnosti, nasilja, agresivnosti, ki jo lahko doživljajo na vsakem koraku. Vsako leto povabimo vrtce, osnovne in srednje šole, kulturne ustanove, nevladne organizacije, da se nam v mesecu septembru (seveda tudi ostale mesece) pridružijo s številnimi dejavnostmi, in to v svojih okoljih. Naša velika želja je, da bi v Sloveniji nastala prava pozitivna mreža in da bi september postal mesec miru, sožitja, da bi se naše ideje dotaknile vseh državljanov. V ta namen pripravimo veliko javno prireditev s sporočili mirnega sobivanja. Osrednji dogodek že 11 let pripravljamo v mestnem središču z veliko medijsko podporo *Radia Celje* in *Novega tednika Celje*. Mediji imajo veliko moč širjenja pozitivnega in tudi negativnega. Želimo si, da bi pozitivno širili naše ideje in tako pomagali oblikovati boljšo, bolj strpno družbo.

Kakšne sadove so vam te dejavnosti prinesle?

Zdaj že lahko rečemo, da naši dolgoletni projekti oziroma dolgoletne dejavnosti prinašajo prve sadove naših prizadevanj. Zelo smo izboljšali odnose na vseh ravneh: v šoli, s starši, z okoljem. Z dogodki smo povezali vse generacije, kar se odraža tudi pri obiskih naših dogodkov, prireditev, pri pomoči, kadar jo potrebujemo ... Naši bivši učenci nadaljujejo z aktivnostmi na srednjih šolah, so zelo dejavni, odgovorni in sodelujejo v različnih srednješolskih skupinah ter se pridružujejo našim projektom ...

Foto: arhiv OŠ Lava

Kako se dejavnosti in glavne zamisli Rastoče knjige povezujejo z vzgojnim načrtom?

Cilji Rastoče knjige so močno prepleteni z vzgojnim načrtom. Oba vodi zamisel, da bi kot posamezniki delovali v skladu s temeljnimi človeškimi vrednotami, da bi se zavedali pomena vrednot, kot so spoštovanje, poštenost, pravičnost, odgovornost ... Oba odlikuje skrb za dobre odnose, etično ravnanje vsakega posameznika, gradnja strpnosti, odpuščanje. Veliko skrb namenjata razvoju celovite osebnosti vsakega posameznika, še posebej pa se zavzemata za nenehno izboljševanje, pozitivno ravnanje ter odličnost delovanja. Prav tako oba delujeta preventivno – umirjenost, sožitje, pozitivno obnašanje ...

Kakšne možnosti vidite v razvoju vzgojnega načrta določene šole?

Vzgojni načrt šole je odlično zasnovan dokument, ki pa mu nikoli ni bila priznana zakonska 'teža'. Zato je marsikje obležal v predalu in ga v praksi ne izvajajo. Največjo težavo vidim v tem, da zapisano vzgojno delovanje nima zakonske osnove in ga zato marsikdo ne jemlje dovolj resno, saj nima predvidenih ukrepov kaznovanja, temveč preventivno vrednost. Glede na številne vzgojne odklone, ki smo

Največjo težavo vidim v tem, da zapisano vzgojno delovanje nima zakonske osnove in ga zato marsikdo ne jemlje dovolj resno, saj nima predvidenih ukrepov kaznovanja, temveč preventivno vrednost.

jim priča v šolah, menim, da bi morali vsi vzgojni načrt vzeti kot odlično pomagalo pri vzgajanju pozitivnih osebnostnih lastnosti pri mladih, kot kažipot za odpravljanje pojavov agresivnosti, neprimerne vedenja ...

Na katere vrednote se vi osebno najbolj opirate, kje so vaša sidrišča življenja?

V življenju me vodijo visoka etična načela delovanja, ki se kažejo v odnosu do ljudi vseh generacij – ne glede na status, ideološko in versko opredeljenost, narodnost. Ponosna sem na to, da spoštujem ljudi in jim ne 'lepim' etiket, da sem pravična, poštena, da delujem v duhu izboljševanja stanja za ljudi in okolje, v katerem delujem, da me vodi socialni čut za ljudi. Ponosna sem tudi na svojo delovno vnemo, odgovornost, kreativnost, neomajni optimizem in pogum, srčnost, strpnost ter da cenim različnost. ◀

Na poti k odgovornosti

■ **Klavdija Paldauf** je univ. prof. nemškega jezika s književnostjo s socialno-pedagoško dokvalifikacijo. Je vzgojiteljica v OŠ Veržej, Enota dom. Napisala je delovne učbenike za nemški jezik v nižjem izobrazbenem standardu za 7., 8. in 9. razred.

Vsi, ki se ukvarjamo z vzgojo in izobraževanjem otrok, velikokrat želimo vedeti, kaj prinaša uspehe pri učenju. Ampak resnica je, da lahko nekje deluje čisto vse, drugje pa čisto nič, zato smo prepuščeni lastnemu preizkušanju ter iskanju uspešne prakse.

Dejstvo je, da univerzalnega in optimalnega modela ni. Vprašanje je, ali je sploh potreben, saj se vsak posameznik razvija in napreduje v skladu s svojimi prepričanji, vrednotami in možnostmi. Če želimo biti v tem procesu dobri v vlogi vzgojitelja, je naša naloga, da spremljamo, podpiramo, usmerjamo, svetujemo, vodimo, motiviramo in krepimo otroka, da se bo proces učenja odvijal sam od sebe, v zanj najbolj optimalno smer. Vzgoja s tem lahko postane optimalna za posameznika in deluje prilagojeno njegovim sposobnostim in razumevanju.

Izkušnje otrok s čustvenimi in vedenjskimi težavami

Že devet let sem zaposlena kot vzgojiteljica otrok s čustvenimi in vedenjskimi težavami v domski enoti, ki je ena od treh enot OŠ Veržej. Naš dom sprejema osnovnošolske otroke iz vse Slovenije, ki k nam prihajajo z najrazličnejšimi oblikami in stopnjami težav na različnih področjih. Njihovo vedenje je velikokrat izjemno izstopajoče oz. odstopajoče, neprilagojeno, neprimerno in moteče na področju čustvovanja in vedenja ter je pogosto izraženo skupaj z učnimi težavami.

Otroci, s katerimi se srečujemo, so pogosto doživeli negativne izkušnje, izstopali so med svojimi vrstniki ali pa jih je okolica odklanjala. Prepogosto so bili tudi sami razočarani, nemočni, manjka jim samozavest, imajo nizko samopodobo, so negotovi ali se ne zanje oceniti. Pogosto so pri tem prisotni še manj primerni medosebni odnosi ter neprimerna komunikacija.

S svojim neustreznim življenjskim slogom in ogrožajočim vedenjem pogosto opozarjajo nase in iščejo pot do lastne osebnosti, ki se v teh letih šele dobro razvija. Ker v svo-

jem dosedanjem življenju velikokrat niso imeli pomembne druge osebe, ki bi jim bila vzgled moči, vztrajanja in samozavesti, tudi niso imeli priložnosti za doživljanje pozitivnih izkušenj in potrditev. Šele po prihodu v vzgojno ustanovo dobijo priložnost, da spoznajo drugačen način ter se (na)učijo, da so sami odgovorni za svoje vedenje in spremembe le-tega.

Učenje za življenje

Nabiranje pozitivnih izkušenj, spoznanje o lastni vrednosti, iskanje varnosti in oblikovanje osebnih ciljev predstavljajo učenje za življenje. Otrok, ki je sposoben realno presoditi svojo uspešnost, lahko razvija odnos do lastnih odločitev ter uspešnosti pri doseganju ciljev, zato je samovrednotenje lahko zelo učinkovito sredstvo za motiviranje vedenjskih sprememb.

Analiza lastnega vedenja in čustvovanja mora izhajati iz otroka samega. Ker pa je sprejemanje odgovornosti za lastno vedenje in uvajanje sprememb pri otrocih s čustvenimi in vedenjskimi težavami dolgotrajen proces (Gjerek Kreslin, Paldauf, Tekalec, 2016), se spremembe velikokrat pokažejo šele 'na dolgi rok', v mnogih primerih šele leta kasneje.

Viljem Ščuka pravi, da s celostnim razvijanjem osebnosti pri mladih dosežemo večjo motiviranost za učenje in delo, večjo stopnjo odgovornosti, sproščenosti in ustvarjalnosti, večjo odprtost do drugih, večjo odločnost v ravnanju, manj prestopništva ter manj zlorabe tobaka, drog in alkohola (Ščuka, 2017).

Izhajajoč iz svojih izkušenj dela z otroki s čustvenimi in vedenjskimi težavami lahko povem, da je zelo pomembno, da otrok zna oceniti samega sebe, saj se tako pogloblja v

Foto: arhiv OŠ Veržej, enota Dom

svoj značaj, spoznava in prepozna lastna čustva, bolje razume lastne odzive in išče drugačne pristope za izboljšanje lastnega počutja, kar vodi do spreminjanja manj primernih in neprilagojenih vedenjskih vzorcev. To pa pomeni, da posamezniki spet ali šele zdaj prvič postanejo bolj učinkoviti, bolj odgovorni in bolj zadovoljni s seboj in s svojim življenjem. Tega otroci v vzgojni ustanovi ne zmorejo brez avtonomnega vzgojitelja, ki mora predstavljati varnost in strokovno kompetenco, ki jih lahko spremlja, podpira, vodi in krepi.

Foto: arhiv OŠ Veržej, enota Dom

Celostni pristop

Pri nas se trudimo z vztrajanjem, krepitvijo samozavesti in z oblikovanjem zdrave samopodobe in s tem ustvarjamo temelj za občutek varnosti, kar otrokom daje jasne meje in pogoje za krepitev osebnih kompetenc. Tako so lasten uspeh, novi dosežki ali nove spretnosti tisti, s katerimi otroci pridobivajo samozavest, kar jim omogoča, da se lažje spopadejo z različnimi izzivi na poti odrasčanja.

Otrokom v našem domu zato ponujamo priložnosti, da ozaveščeno doživljajo sebe in presojujejo življenjske dogodke, kar jim nudi novo obliko osebne svobode pri učenju in življenju nasploh. Vemo, da optimistična naravnost do sebe, drugih in dela otroku zagotavlja boljše telesno in duševno počutje, vzpodbuja dobronamernost v odnosu

do drugih, večjo potrpežljivost v stiski, lažje premagovanje naporov in ustrežnejše reševanje stresnih situacij. Prav zato nam je zelo pomembno, da skušamo vsakemu otroku

Z vzpodbujanjem občutka lastne vrednosti, odgovornosti in strpnosti do drugačnosti oz. drugih ustvarjamo pogoje za razvoj oblikovane osebnosti.

nuditi priložnost za pozitivne izkušnje, ki jih v veliko primerih prej niso imeli. Naše vsakodnevno in sprotno delo z otroki in mladostniki zajema vsa področja njihovega življenja, kjer so v ospredju predvsem skrb za zdravje, telesni razvoj, osebostna integriteta, kognitivni razvoj, morala in vrednote, delovne navade, učne navade, estetska kultura, socialna integracija, življenjske, praktične dejavnosti ipd. Poleg teh pa dodatno ponujamo in izvajamo še prostostne dejavnosti na interesnih področjih, ki specifično krepijo otrokova močna področja. Na področju športnorekreativnih dejavnosti ponujamo kolesarjenje, rolanje ali rolkanje, igre z žogo, atletiko, pohodništvo, tek na smučeh, z zunanjo izvajalko pa še plesno dejavnost.

Dejavnosti v sožitju z naravo in živalmi otrokom ponujajo posebna doživetja in izkušnje. Za otroke ponujamo akvaristiko, čebelarstvo, kinološke doživljajske urice, konjeniški krožek in vrtnarjenje. S pomočjo psa izvajamo tudi inovacijski projekt socialnopedagoškega vplivanja.

Dejavnosti ročnih spretnosti zajemajo aktivnosti 'naredi si sam', ki zajemajo delo z različnimi materiali ter dekoriranje občinske avle in kotička ob vhodu v naš dom.

Velik poudarek dajemo področju ustvarjalnih dejavnosti. Sem spadajo dejavnosti, kot so: risarski krožek, priprava zabav, programov in nastopov, dramsko-recitacijski krožek, glasbena kovačnica, literarno ustvarjanje, stenčas (materiali za oglasne deske in skupne prostore našega doma), multimedija (fotografiranje, objavljane na domski spletni strani, sodelovanje v medijih, izdelava domskega glasila), ustvarjalne delavnice z različnimi materiali (npr. les, papir, glina, plastika, odpadna embalaža, naravni materiali) ...

Posebna dejavnost je medgeneracijsko sodelovanje s starostniki Doma starejših občanov Gornja Radgona. Občasno sodelujemo tudi z malčki iz vrtca v Veržeju.

Poleg teh ponujamo še miselne dejavnosti, kot so male sive celice, računalništvo, šah, mladinske sprostitevne delavnice, trening komunikacijskih veščin, mediacija, interakcijske delavnice, sprostitevni krožek, socialne igre.

Vsak otrok glede na lastne interese med ponujenimi dejavnostmi izbere tiste, ki so prilagojene njegovi starosti, sposobnosti in zmožnosti sodelovanja. Zelo pogosto dejavnosti povezujemo tudi z zunanjim okoljem in otroke prijavljamo na različne javne natečaje, razstave, tekmovanja, festivale ...

Kamenček v mozaiku

S celostnim pristopom skušamo doseči urjenje in ozaveščanje gibalnih sposobnosti, čutnih zaznav, čustvene odzivnosti, miselnih spretnosti ter socialne in spoznavne naravnosti. Z vzpodbujanjem občutka lastne vrednosti, odgovornosti in strpnosti do drugačnosti oz. drugih ustvarjamo pogoje za razvoj oblikovane osebnosti.

Otrok z ustreznim sodelovanjem socialnega okolja (sovrstniki, vzgojitelji in drugi strokovni delavci, straši, drugi odrasli) lahko te veščine razvija že od otroštva pa vse do zrele dobe in jih razvije do te mere, da postane odgovornejši član družbe. Mi smo na tej poti le en delček mozaika, ki pelje do odgovornosti. ◀

Literatura

- Kreslin Gjerek, A.; Paldauf, K.; Tekalec, A. (2016): *Formativno spremljanje/preverjanje v vzgojnih ustanovah in vzgojnih domovih. Gradivo za študijske skupine za otroke s posebnimi potrebami za šolsko leto 2016/17.*
- Letni delovni načrt za šolsko leto 2016/17. Vzgojni dom Veržej: Osnovna šola Veržej, enota Dom. Pridobljeno 10. 2. 2017 s spletne strani: <http://www.vzgojni-zavod-verzej.si/files/2016/10/LDN-Dom-1617.pdf>.
- Siegel, Daniel J.; Bryson Payne, Tina (2016): *Vzgoja brez drame: celostni razvoj otroških možganov: umirimo kaos in spodbudimo duševni razvoj otroka.* Domžale: Družinski in terapevtski center Pogled.
- Siegel, Daniel J.; Bryson Payne, Tina (2013): *Celostni razvoj otroških možganov: 12 revolucionarnih metod, s katerimi spodbujamo razvoj otroških možganov.* Domžale: Družinski in terapevtski center Pogled.
- Ščuka, Viljem: *Oblikovanje osebnosti otrok in mladostnikov.* Pridobljeno 10. 2. 2017 s spletne strani: <http://www.sola-oseb-nosti.si/oblikovanje-oseb-nosti-otrok-in-mladostnikov.html>.
- Tacol, Alenka idr. (2011): *10 korakov do boljše samopodobe. Priročnik za učitelje za preventivno delo z razredom. Delavnice za mladostnike.* Celje: ZZZ.
- Lekić, Ksenija; Tratnjek, Petra; Tacol, Alenka; Konec Juričič, Nuša (2011): *To sem jaz. Verjamem vase. Priročnik za fante in punce. 10 korakov do boljše samopodobe.* Celje: ZZZ.

Čustvena inteligenca učiteljev

■ **Petra Krulc**, profesorica slovenščine, že 10 let poučuje na srednji strokovni šoli.

Pred nedavnim smo pri pouku slovenščine obravnavali odlomek iz Lainščkovega romana Namesto koga roža cveti. V pripravi na vodeno interpretacijo sem se z dijaki ob branju odlomka Naj zmaga srce ali razum? zapletla v pogovor o tem, kako čudovito je, da ima človek razum in čustva.

Razum nam omogoča, da življenje obračamo sebi v prid, saj ne nazadnje vsi težimo k čim boljšemu življenju, toda brez čustev bi bili kakor roboti. Čustvena energija bogati in pogosto tudi greni naše bivanje. Čustva so pomemben vidik naše realnosti – ne mislim le na lastna čustva, ampak tudi na čustva vseh okrog nas; bodisi doma, v varnem zavetju naše intimnosti, kjer jih še posebej radi kažemo, pa tudi na poklicnem področju, kjer se jim ne moremo izogniti – ne glede na to, kakšen poklic opravljamo oziroma kakšno je naše delovno mesto.

V življenju se znajdemo v najrazličnejših situacijah, ki nas bogatijo in nam omogoča-

jo vseživljenjsko učenje. Čustva osmišljajo naše bivanje. Menim, da je lahko uspešen samo človek, ki v prvi vrsti dobro pozna svojo čustveno plat, se zaveda svojih prijetnih in neprijetnih čustev in jih zna obvladovati oziroma pokazati. Spoštovanja vreden je človek, ki zna razumno presoditi, kdaj je primerno oziroma treba pokazati, da smo tudi sami krvavi pod kožo. Navadno raje oziroma laže kažemo občutke veselja, sreče in notranjega zadovoljstva. Naša osebnost pa žal ni skupek samo prijetnih občutkov. Človek, ki je čustveno visoko inteligenčen, bo znal obvladati negativna čustva, kot so jeza, nezadovoljstvo, panika,

strah, in jih skušal preoblikovati ali omiliti. S tem ne nazadnje kažemo svojo kulturo obnašanja. Predstavljajte si, kakšen bi bil svet, če bi ljudje na vsakem koraku izražali nezadovoljstvo, ogorčenje, nestrinjanje ... Učitelji težimo k temu, da smo v razmerju

Spoštovanja vreden je človek, ki zna razumno presoditi, kdaj je primerno oziroma treba pokazati, da smo tudi sami krvavi pod kožo.

do dijakov objektivni, vendar iz izkušenj vem, da se čustvom v razredu ni mogoče izogniti. Razumsko trdim, da je tako tudi prav. Nemogoče pa se je izogniti subjektivnemu pristopu do dijakov, pri katerem je uspešen predvsem čustveno zrel učitelj, ki je optimističen, odkrit, razumevajoč in prilagodljiv. Tudi čustveno doživljanje je objektivno, toda šele takrat, ko v sporazumevanju upoštevamo tudi informacije, ki jih prejemamo preko čustvenega stanja sogovornika ali sebe. V razredu se pogosto znajdemo v napornih situacijah, ko je treba obvladati svojo jezo, pa tudi stres in napestost.

Od začetka opravljanja učiteljskega poklica se trudim, da morebitne slabe volje ne nosim v razred. Kadar sem slabše razpoložena, to skušam prikriti, vendar dijaki vedno vprašajo: »Ali je kaj narobe? Ste danes slabe volje?« Čustvom torej ni mogoče ubežati. Čustvom naj ne bi ubežali, dobro jih je poslušati in informacijo, ki jo sporočajo, prav prebrati ter to upoštevati pri sporazumeva-

Foto: Benedikt Lavrih

nju. V dobro pa si štejem zavedanje, da jih znam kot učiteljica nadzorovati.

Enako je v obratni smeri, saj lahko takoj, ko vstopim v razred, razberem dobro ali slabo voljo/počutje učencev. Vse več je tudi mladih, ki ne znajo obvladovati svojih čustev, saj se besedno znašajo nad sošolci in učitelji. Po učiteljevem posredovanju pa niti ne razumejo, da je njihovo obnašanje neprimerno in nedopustno.

Tudi učna snov v okviru predmeta slovenščina nas kar naprej sili, da se ob branju umetnostnih besedil vživljamo v vlogo literarnih subjektov. Odlomke doživljamo in interpretiramo vsak po svoje.

Kot razredničarka nenehno prihajam v stik s težavami svojih dijakov in njihovih staršev. V tej vlogi bi bilo nečloveško, če ne bi znala razumeti ali ne bi hotela prisluhniti njihovim stiskam. Prav čustva učencev sporočajo o njihovih težavah, zato so pomemben vir informacij o njihovem življenju – za starše in za učitelje.

Učitelji moramo sodelovati tudi med seboj, s svetovalno službo in z vodjo. Zelo težko je sodelovati z ljudmi, ki so čustveno manj zreli, ki ne sprejemajo svojih čustev in nimajo sposobnosti vživljanja v čustva drugih. Vse bolj opažam pomanjkanje čustvene inteligence pri svojih kolegi. Ljudje v primežu vsakdanjih stresnih obveznosti gojijo čedalje bolj negativna čustva, kar kaže s tem, da ne pozdravljajo, se zapletajo v konflikte, kjer se besedno neprimerno odzovejo. Prepoznavanje, zaznavanje in obvladovanje čustev je pomembno za uspešno medsebojno komunikacijo. Veliko je visoko izobraženih ljudi, ki imajo bogato teoretično in praktično znanje, čustveno inteligenco pa imajo, žal, slabo razvito.

*Prepoznavanje, zaznavanje
in obvladovanje čustev je
pomembno za uspešno medsebojno
komunikacijo.*

Učitelji naj ne bi znali le poučevati svojega predmetnega področja, ampak z zgledom tudi vzgajati. Z obvladovanjem svojih čustev, z visoko razvito čustveno inteligenco dijakom podajamo vrednote, ki se v današnjem svetu izgubljajo. Vsaj tako opaža večina odraslih. Čez noč ne moremo spre-

Foto: Peter Prebil

meniti vsega, lahko pa začnemo pri sebi. Sebe lahko začnemo spreminjati v smeri, da se zavedamo, da smo dolžni skrbeti tudi za svojo čustveno inteligenco, da smo pozitivno naravnani, da znamo v sočloveku poiskati nekaj dobrega in na podlagi tega graditi medsebojne odnose.

Za vsakega posameznika je pomemben kolektiv v službenem okolju. S tem, kako ljudje v njem dihalo, vplivajo tudi na slehernega posameznika. Tudi name. In s tem ni nič narobe, če se zavedam, da tudi sama vplivam na vzdušje v kolektivu, ki ga tvorim s sodelavci ali dijaki. Če se zavedam in trudim biti čustveno intelektualno bitje, če si dovolim čutiti in čustva tudi primerno izražati, potem gotovo soustvarjam boljše delovno okolje. Pa ne samo zato, da se bodo le drugi počutili dobro v njem, ampak tudi zato, ker je meni kot posamezniku všeč delovati v okolju, ki me razume in mi daje občutek varnosti.

Zavedanje, da lahko spremenim sebe in s tem posledično tudi ožje okolje, mi daje zagon, da ne ostajam apatična, ampak aktivna učiteljica v odnosu do sodelavcev in dijakov. To mi daje tudi moč, da sem

zadovoljna kot človek in kot učitelj. In tega si preprosto ne dovolim vzeti. Okrog mene je preveč ljudi, ki ne premorejo ču-

*Zavedanje, da lahko spremenim
sebe in s tem posledično tudi
ožje okolje, mi daje zagon, da ne
ostajam apatična, ampak aktivna
učiteljica v odnosu do sodelavcev in
dijakov.*

stvenega doživljanja sebe in sveta, ki so zagrenjeni, apatični, brezvoljni. Nočem postati del njih, zato sem se odločila spregovoriti vsem vam, da obstaja pot profesionalnega in osebnega zadovoljstva, ki si jo posameznik lahko izbere sam. Ne pravim, da je pot lahka, je pa zagotovo prava, saj mi vedno znova potrjuje lastno vrednost s pozitivnim občutjem, da delam prav; z nasmehi na obrazu s strani sodelavcev, dijakov in staršev. Torej ne čakajmo – spreminjati začnimo svoj čustveni odnos do sebe in družbe; ne jutri, ampak že danes, tukaj in zdaj.

Udomačiti zveri

■ **Janez Poljanšek**, D. J., mag. teologije, deluje v Ignacijevem domu duhovnosti v Ljubljani. Je voditelj duhovnih vaj in podobnih programov, ki pomagajo udeležencem vstopati v lastno srce in odkrivati njegovo bogastvo.

Tedaj je Duh odvedel Jezusa v puščavo, da bi ga hudič skušal. Ko se je postil štirideset dni in štirideset noči, je postal naposled lačen. In pristopil je skušnjavec in mu rekel: »Če si Božji Sin, reci, naj ti kamni postanejo kruh.« On pa je odgovoril: »Pisano je: Človek naj ne živi samo od kruha, ampak od vsake besede, ki prihaja iz Božjih ust.« (Mt 4,1–4)

V začetku evangelijskega odlomka o Jezusovih skušnjavah je rečeno, da je Duh odvedel Jezusa v puščavo, da bi ga hudič skušal. Ta veznik *da* nas verjetno čudi. Sveti Duh naj bi odvedel Jezusa v puščavo z namenom, da bi bil Jezus skušan? To nam je težko razumeti ali sprejeti. In vendar, prav to razodeva Božja beseda. Bog v svoji previdnosti želi, da se soočimo s skušnjavami. Očitno se mu zdi, da je to dobro za nas. Kako naj torej obrnemo skušnjave sebi v prid? Kako naj se borimo z njimi, da bo naš duhovni boj koristen, rodovit?

Na preizkušnji sta naša istovetnost, dostojanstvo

Jezus je šel v puščavo takoj po svojem krstu. V njem so še odzvanjale Očetove besede: »Ta je moj ljubljani Sin, nad katerim imam veselje.« Te besede izražajo Jezusovo istovetnost, dostojanstvo, njegovo dragocenost v Očetovih očeh. V puščavi skuša hudič v Jezusu omajati njegovo zavest, da je ljubljen in dragocen. Želi mu vsiliti dvom o tem, kar on v resnici je. Skušnjavec namreč začenja: »Če si Božji Sin ...« Kot bi hotel reči: »Vidiš, kakšen je tvoj oče. Nič ne poskrbi zate, nič mu ne pomeniš. Še umrl boš od lakote! Glej, jaz ti bom pomagal. Naredi iz teh kamnov kruh.«

Jezus se brani tako, da navaja Božjo besedo, ki jo je premišljeval v puščavi. Ne pogovarja se s skušnjavo, kakor je storila Eva v raj, ko je padla v pogovor s kačo. Eva se je ustrašila, sprva branila Boga, nato pa počasi sprejela misel skušnjavca in začela dvomiti v Božjo dobroto in naklonjenost. Misel, ki jo je sku-

šala, je Eva vso prevzela in potegnila vase. Eva se je kar 'zlepila' s skušnjavo, se z njo poistovetila. Jezus pa ni storil tega. Skušnjave se ni ustrašil in se ni začel pogovarjati z njo. Nanjo je preprosto odgovoril tako, da je navedel vrstico iz Svetega pisma. Branil se je z Božjo besedo. Zvita misel skušnjavca ga ni potegnila noter, ni se ga dotaknila, ni se 'zlepil' z njo. Ohranil je varno razdaljo, primerno distanco. S pomočjo Božje besede je ohranjal svoje dostojanstvo, ki mu ga je hudič hotel omajati.

»Kdo si in od kod?«

Podobno se je pred skušnjavami branil tudi eden prvih in največjih puščavnikov, sv. Anton. Skušnjav se ni bal. Kadar so prišle, je preprosto naredil znamenje križa in so zbežale. Včasih jih je spravil v slabo voljo, ko jim je odgovarjal s humorjem. Nekoč so ga skušnjave napadle v podobah različnih divjih zveri, a jih je nagovoril: »Joj, če bi imele kakšno moč, bi bila dovolj ena, da bi me požrla. Zakaj vas je prišlo toliko?« V svojem

Foto: Petra Duhannoy

znamenitem govoru menihom je glede skušnjav med drugim dejal tole: »Da boste brez strahu, imejte proti njim (prikaznim) tudi tole zanesljivo znamenje. Ko se pojavi kakšna prikazen, naj se nihče ne zgrudi od groze, temveč naj jo, kakršnakoli že je, najprej pogumno vpraša: 'Kdo si in od kod?' In če gre za videnje svetih, te bodo popolnoma prepričali ter tvoj strah spremenili v radost. Če pa je prikazen hudičeva, bo ob pogledu na utrjenega duha takoj ob svojo moč. Že samo vprašanje 'Kdo si in od kod?' je namreč znamenje mirnosti.« Skušnjave je torej treba vprašati, kdo so in od kod prihajajo, iz katerega 'tabora' so, iz našega ali iz sovražnikovega, in nam bodo povedale. Že samo dejstvo, da jim postavimo to vprašanje, je znamenje, da se jih ne bojimo, da ostajamo mirni in nas ne potegnejo v pogovor, nas ne vsrkajo vase.

»Nisem grešil!«

Naj navedem še en lep primer iz puščave, ki mi je zelo všeč. Nek brat (puščavnik) je šel k reki po vodo, tam srečal žensko, ki je prala perilo, in z njo grešil. Po grehu je zajel vodo in se napotil proti svoji celici. Toda demoni so ga napadli in mučili s temi mislimi: »In zdaj, kam greš? Ni več rešitve zate! Čemu bi še bil v nadlego svetu?« Brat je razumel, da ga misli hočejo pripeljati v obup. Rekel je svojim mislim: »Od kod prihajate, da me hočete tako mučiti in priveržati v obup? Nisem grešil! Še

Ko nas skušnjave napadejo, jih pokličimo po imenu, pozdravimo, sprejmemo s kakšno šalo – počasi se bodo udomačile.

enkrat vam rečem, nisem grešil!« Vrnil se je v svojo celico in živel v samoti kot prej. Gospod pa je nekemu starcu, ki je živel tam blizu, razodel, da je ta brat zmagal, potem ko je padel. Starec je torej šel k njemu in

Foto: Marko Hrovat

mu rekel: »Kako si?« »Dobro, oče,« mu je odgovoril. In starec: »Te ni nekaj mučilo v teh dneh?« »Nič,« je odgovoril. »Bog mi je razodel, da si zmagal, potem ko si padel,« je nadaljeval starec. Tedaj je brat povedal, kaj se mu je pripetilo, in starec mu je rekel: »Resnično, brat, tvoja razsodnost je zlomila sovražnikovo moč.«

V čem je bila ta bratova razsodnost? Videli smo, da so ga po grehu napadle misli, ki so ga obtoževale in skušale pripeljati v obup. Napadli so ga občutki krivde, kakor se ponavadi zgodi po grehu. Brat se je uprl tem sovražnim mislim tako, da jih je povsem razorožil: »Nisem grešil!« To je moralo presenetiti skušnjavca! Ni mu uspelo, da bi puščavnika pritegnil v pogovor z mislimi, ki mu jih je polagal v dušo. Brat se jih ni ustrašil, niso ga potegnile vase, temveč jim je postregel z najbolj nenavadnim odgovorom.

Sovražnik je bil dotolčen. Potem pa je brat odšel v svojo celico in nadaljeval z delom in s svojo običajno molitvijo: »Gospod, usmili se mene, grešnika!« Koliko modrosti je v tej bratovi razsodnosti! K njemu bi morali v šolo.

Udomačiti zveri

Truditi se moramo torej za razdaljo, za nek prostor notranje svobode, v katerem ohranjamo zavest, da smo dragoceni v Božjih očeh. Prostor, v katerem moremo ne samo ohranjati svoje dostojanstvo, temveč celo rasti v zavesti, da smo izvoljeni, sveti in ljubljani, ustvarjeni po Božji podobi, blagoslovljeni, udje skrivnostnega Kristusovega telesa. Bolj ko ohranjamo in gojimo to zavest, manj moči bodo imele skušnjave.

Podobno kot sv. Anton pogosto doživljamo skušnjave kot divje zveri. Ko nas napadejo, se jih ustrašimo in običajno kar otrpnemo, še pobegniti ne moremo. Kakor otrpne in počepne kokoš, če jo napade lisica, tako tudi mi postanemo lahek sovražnikov plen. Zato je treba te zveri udomačiti. Ponavadi se trudimo, da bi jih pregnali, da bi se jim izognili, da bi jih izkoreninili. A to ni

prava pot. Treba jih je udomačiti, izgubiti strah pred njimi. Tako bodo postale naše pomočnice, dobrotnice. Najprej jim lahko damo imena. Za vsako izberemo neko ljubkovalno ime, ki nam je všeč, npr. jeza je lahko *sestra Vihravka*, sram *Mala rdečka*, požrešnost *bratec Želodček* in podobno (bodimo ustvarjalni!). Ko nas napadejo, jih pokličimo po imenu, pozdravimo, sprejmemo s kakšno šalo – počasi se bodo udomačile. Smejo biti, a niso nevarne. Medtem pa – in to je zelo pomembno! – v trenutku notranje svobode obnavljajmo zavest o svojem dostojanstvu, tako da npr. izrečemo kratko molitev, nekajkrat ponovimo Božjo besedo, ki nam je blizu, se zavemo Gospodove navzočnosti itd. Tako nam bodo skušnjave pomagale, da bomo molili in rasli v zaupnosti z Gospodom. Postale bodo naše zaveznice. ◀

Nasilje v šolah

■ **Janja Dermastja**, dipl. ped., prof. nem., je certificirani in licencirani praktik NLP, 'coach' in mediator, vodi center za kakovostno življenje *Modra ura*. Ima 20 let delovnih izkušenj v šolstvu.

V šoli ne pridobivamo le znanja, temveč je to tudi kraj učenja socialnih veščin. Ker otroci tega še ne znajo, je predvsem med odmori veliko neprimernega vedenja. Hitro začutijo, kdo je šibkejši, in se spravijo nanj. Iz njega se norčujejo, se mu posmehujejo, ga žalijo, mu nagajajo. Nekatere učence izločijo iz skupine, jih ignorirajo, zavračajo.

V razredu se pogosto oblikujejo posamezne skupine, ki lahko delujejo razdiralno. Marsikdo od učencev dobi negativen vzdevek, ki se ga lahko drži vsa leta šolanja. Nesprejemanje, žaljenje, zmerjanje, celo fizično obračunavanje so tako stalnica šolskega vsakdana, šole pa premalo naredijo za preprečevanje le-tega. Nasilje se stopnjuje celo do izsiljevanja, groženj, pretepev in do sodobnega načina poniževanja – opravljanja in širjenja laži preko socialnih omrežij. Storilci si na ta način krepijo svojo samozavest, saj jih nekateri sovrstniki pogosto občudujejo, menijo, da so 'carji', in tako si utrjujejo svoj položaj v skupini sovrstnikov. To lahko opazimo, ko se nasilnež spravi na šibkejšega, okoli njega pa se nabere nekaj

opazovalcev, ki celo spodbujajo nasilneža in se posmehujejo žrtvi. Tako dajejo storilcu moč, ga postavljajo 'na piedestal', menijo, da je zabaven. Tako storilec še okrepi svoj položaj v razredu ali na šoli.

Šola mora ukrepati

Šola mora nujno ukrepati. Pravila so jasna in sankcije tudi. Če šola okleva, ima velik sistemski problem. Niso le starši vsega krivi (češ, kakšnega otroka so vzgojili), tudi vodstvo šole ter vsak učitelj je soodgovoren za odnos do nasilja. Ga učitelj spregleda? Gre med odmorom na hodniku raje mimo, ker je zatopljen v svoje misli? Se učitelju ne da pisati vzgojnih ukrepov? Res je, da so učite-

lji zasuti z administracijo, a kljub temu smo dolžni stopiti žrtvi v bran, tako da storilec občuti posledice svojega vedenja, sicer ne bo nikoli vedel, do kam lahko gre, in bo šel vedno dlje. Res je tudi, da večini storilcev vzgojni ukrep nič ne pomeni. Najti je treba učinkovite sankcije, seveda tudi tako, da bodo imeli učitelji več pooblastil in ne tako zvezanih rok, kot jih imajo danes. A vse to ni izgovor. Vsak učitelj lahko zavzame stališče do nasilja in se o tem pogovarja z učenci.

Če ima šola prepričanja, kot so: se bodo že zmenili med seboj, saj se mora vsak znati, naj se doma pogovorijo, medvrstniško pretepanje je normalno, potem si zatiska oči. Res je, da je 'ravs' med fanti normalen. A do katere mere je normalen, v kakšnih okoliščinah se je zgodil, kaj je bil razlog zanj in ali gre za ponavljajoče se dejanje, načrtno nasilno vedenje?

Niso le starši vsega krivi, tudi vodstvo šole ter vsak učitelj je soodgovoren za odnos do nasilja.

In zmotno je misliti, da bomo žrtev odpravili z besedami: »Ne sekiraj se.« Pri svojem delu se srečujem z učenci, ki so resnično preplašeni, ponoči ne spijo, imajo nočne more, bolečine v trebuhu. Strah jih je iti v šolo. Razlika je namreč, ali je nekdo žrtev posmeha občasno ali pa vsak dan.

Razlika v odzivu na storilca je v tem, kakšna prepričanja imamo. Če je razmišljanje togo, žrtev vzame norčevanje osebno, če razmišlja prožno, ve, da ima ta sošolec težave. A v

Foto: Matej Hozjan

različnih študijah so dokazali, da tudi nekdo, ki razmišlja prožno, torej se zaveda, da ima nasilnež morda doma težave, lahko na koncu začne verjeti, da je res ničvreden; to se zgodi, če mu nihče ne stopi v bran. Tudi zato je šola dolžna ukrepati.

Kaj lahko naredimo?

Pogosto šole premalo naredijo glede medvrstniškega nasilja, saj se to odvija stran od učiteljevih oči in ušes, na hodnikih, pred poukom ali po njem, med odmori ali celo vpricho učiteljev. Učenci so mi pripovedovali, da so bili učitelji na hodniku med svojim dežurstvom priča zmerjanju, nesramnim komentarjem, pa so mirno odšli mimo. Kot da je postala nasilna komunikacija nekaj normalnega. Otopeli učitelji, pogosto vdan v usodo, da tako in tako nimajo nobenih pooblastil, nimajo več volje, da bi še posegli v manjše zadeve. To je odraz sodobne družbe. V šoli se merijo moči: kdo je vrednejši in kdo pomembnejši. Močnejši presoja šibkejši in je celo sodnik, kdo je šibkejši.

V šoli se merijo moči: kdo je vrednejši in kdo pomembnejši. Močnejši presoja šibkejši in je celo sodnik, kdo je šibkejši. Če učitelj tega ne vidi, ne opazi, se nasilje stopnjuje.

Če učitelj tega ne vidi, ne opazi, se nasilje stopnjuje. Zato menim, da je dolžnost vsakega učitelja, da vedno spregovori o odnosih, kadar je priča temu. Tudi takrat, kadar gre za nasilje v svetu. Vsak učitelj lahko vsaj 5 minut med svojo uro nameni pogovoru o tem, kaj je prav in kaj narobe. Tisti tako nujni račun pri matematiki bo že počakal. Spregovoriti je treba! Spopasti se je treba s prepričanji in z vrednotami učencev ter jih učiti sodelovanja in sobivanja. Učitelj ima vsak dan priložnosti za to, če jih le vidi in če je šolsko ozračje usmerjeno v sodelovanje.

Kako z žrtvijo

Pomembno je, kako se žrtev odzove na nasilje. Cilj je, da žrtev dojame, da zavračanja, izločanja in žaljivih komentarjev ne jemlje kot sodbe o svoji vrednosti. To je ključno.

Sicer postane žrtev zagrenjena, v njej se lahko zbudi maščevanje in morda potem v povračilo poniža nekoga, ki ga vidi kot šibkejšega od sebe. Žrtev je treba krepiti, jo opolnomočiti. Da žrtev pridobi samozavest, ji je lahko v veliko pomoč tudi obisk tečaja samoobrambe.

Kako z nasilnežem

Pri ravnanju z nasilnežem je dobro upoštevati nekaj pravil:

- Uveljavimo disciplino, torej postavimo meje in pravila ter ob neupoštevanju ukrepamo.

- Grajam vedno le vedenje, nikoli osebnosti tega učenca.
- Vzbudimo mu občutek, da je zaželen, a da bo moral spoštovati pravila.
- Opazimo vsak korak v pravo smer, ki mu uspe, ter mu to povemo.

Učence je treba motivirati s povratnimi informacijami, ki so usmerjene v trud in osebno rast, saj jim bomo le tako nastavliali pravo zrcalo.

Sporočilo nasilnežu je, da se zmore naučiti sobivanja, a da je sam odgovoren za svoja dejanja, sicer bo nosil posledice svoje odločitve. ◀

Foto: Leon Kernel

Klic k mirovni vzgoji

■ **Bogomir Novak** je bil v letih 1985–2012 redno zaposleni raziskovalec vzgoje in izobraževanja na Pedagoškem inštitutu v Ljubljani. Je avtor 705 bibliografskih enot, od tega ene znanstvene in več strokovnih monografij. Po upokojitvi sodeluje s Pedagoškim inštitutom kot član raziskovalne skupine, na mednarodnih konferencah Instituta Sorena Kierkegaarda in s centri dnevnih dejavnosti za starejše v Ljubljani.

Naši očetje in matere so preživljali obe svetovni vojni, mi pa smo začeli preživljati tretjo, ker smo po papežu Frančišku že v njej, v strogem smislu pa morda še nismo. Prav tako je s spremembo paradigme mišljenja in delovanja. Nekateri odločevalci so pripravljeni 'z ognjem in mečem' braniti krematistične pridobitve racionalno analitične mehanicistične paradigme, drugi pa verjamemo v premoč duhovnih vrednot vere, upanja in ljubezni.

Poskus razmejevanja med staro in novo vzgojno paradigmo

Popularni Danec Jesper Juul stoji nekje na pol poti iz stare v novo paradigmo. Po osnovnem poklicu je psihoterapevt, opravlja pa evropsko poslanstvo usposabljanja vzgojiteljev za realno vzgojo. Ker so družina, vrtec in šola leglo medgeneracijskih konfliktov, vodi razne seminarje za usposabljanje vzgojiteljev in učiteljev v različnih državah, ki imajo sicer specifične kulturo in zgodovino, vendar pa tudi skupne probleme. Dramatično in tragično ni samo biti otrok, ampak tudi odrasel. Ker se svojih travm večinoma ne zavedamo s sankcioniranjem agresivnosti kot prepovedi, le-to celo spodbujamo. Odrasli

Juul se zavzema za štiri vseživljenjske vrednote: 1. enakovrednost vzgojitelja in gojenca, 2. integrativno osebnost in pedagogiko, 3. avtentičnost izražanja in 4. odgovornost delovanja vzgojiteljev.

uporabljamo različne vzorce razlage za to, zakaj odklanjamo agresivnost in otrokom prepovedujemo agresivno obnašanje. Zlepa nam ne uspe, da bi si v okvirih svoje enkratne veličine, zaslužnosti in dobrote

priznali tudi slabosti, (vzgojne) napake in grehe. Otrokovo asertivnost še vedno doživljamo kot neupravičeno, pogosto tudi nesramno u- ali od-govarjanje in zanikanje naše avtoritete in načrtov. Juul ve, da ima osebno neintegrirana agresivnost (avto)destruktivne učinke. Destruktivne energije primarne neuslišnosti se tako prenašajo iz generacije v generacijo. Strah in tabuizacija agresivnosti pogojujeta njeno naraščanje v vzgojno-izobraževalnih ustanovah.

Med šolo v času Marije Terezije in današnje šole je bistvena razlika: »Prej so šole uničile veliko otrok in zmanjšale kakovost njihovega življenja, danes pa je prav tako uničenih veliko učiteljev.« Namesto adultokracije imamo pedocentrizem. »Tudi če odmislimo velikanske stroške, ki jih ima družba, nikakor ne bi smeli še naprej dovoljevati, da je v šoli poškodovana integriteta tako velikega števila ljudi« (Juul, 2014: 38–39). Zakaj? Nas so starši vzgajali v brezkompromisni ubogljivosti. Danes otrokom in vnukom dovoljujemo, da nas pogojujejo, česar nam naši starši niso. V šoli gre za krizo discipline, ki je kriza pedagogike. Učitelji so represivno avtoriteto izgubili, permissivna pa se je pokazala kot kilavo dete. Vse to tehnično olajševanje je namerno prikrivanje težavnosti življenja in je znak nezaupanja odraslih vase in v otroke. Tega sicer ne pove Juul, ampak Furedi. V distresu so ne le otroci in učen-

ci, ampak tudi učitelji oz. vzgojitelji. Oboji izgorevajo (fenomen 'burning out') in posledično zbolevajo.

Vzgojne izkušnje z agresivnostjo po Juulovem modelu

Juul (2008) rad poudarja, da je vzgoja naporen razvojni in dvosmerni proces, ker ni 'recepta', ni te ali one prave metode, so le načela, ki se jih je treba dobro držati. Zavzema se za štiri vseživljenjske vrednote: 1. enakovrednost vzgojitelja in gojenca, 2. integrativno osebnost in pedagogiko, 3. avtentičnost izražanja in 4. odgovornost delovanja vzgojiteljev. Stavi pa tudi na pogum vzgojiteljev ter na njihovo pripravljenost delati in popravljati napake. Kajti vzgoja je dolgo, tudi frustrirajoče učenje reševanja problemov in konfliktov. Če odrasli otrokom ne dajejo občutka lastne vrednosti, jih izgubljajo. V evangeliju bližine se otrokom približamo z radovednostjo, s pogovorom, pohvalami in z odzivanjem na njihove potrebe in želje. Seveda so potrebne tudi prošnje, zahvale in opravičila.

Otroci so že od rojstva kompetentno osebno in socialno odzivni. Vendar pa bi jih morali že od zgodnjega otroštva učiti obvladovanja čustev s pomočjo empatije odraslih do njih in reševanja konfliktov na lastnem primeru. Odrasli se učimo, kako je mogoče iz motečega, nezaželenega, neubogljivega otrokovega vedenja razbrati in osmisлити temeljno sporočilo. *Starši se morajo najprej iskreno pogovoriti med seboj in z otrokom včasih tudi pred terapevtom.* Juul svetuje, naj jim priznamo, da smo tudi sami doslej ravnali narobe in da bo sprememba navad težka za vse. Otroku bo sicer hudo, a bo sodeloval. Ker nismo obvladali individualizacije, obstaja čedalje več otrok s posebnimi potrebami.

Juul jasno razlikuje med destruktivno in konstruktivno agresivnostjo. Odrasli svojo destruktivnost prikrivamo z navidezno prijaznostjo. Konstruktivna agresivnost je za Juula pravzaprav pozitivna motivacija asertivnosti, ki je potrebna, da dosežemo zastavljen cilj. Primerja jo s spolnostjo in ljubeznijo. Vse troje nam omogoča polno življenje, bogati naše odnose ter vodi v globlje razumevanje in boljše kakovost življenja. Svetuje, naj v mislih objamemo te tri vidike življenja ter ponudimo prostor tistim otrokom in mladim, ki stavijo na naše empatično vodstvo.

Novi tabu je nevaren, ker na kocko postavlja duševno zdravje otrok ter njihovo samospoštovanje in zaupanje vase. Med proaktivno in destruktivno agresivnostjo so relativne, tanke in premične meje. Vsekakor je treba v medgeneracijskih stikih analizirati vzroke nasilne agresivnosti in jih znati odpravljati. Starši naj bi na lastnih primerih pred otroki pokazali, kako se razrešuje medsebojne konflikte. To bi prispevalo k pristnosti odnosov in k samozaupanju otrok.

Novi tabu je nevaren, ker postavlja na kocko duševno zdravje otrok ter njihovo samospoštovanje in zaupanje vase.

Ne družina in ne šola ne preneseta več prevelikih pričakovanj, ki jih ima družba do njiju. Javnost pa »sliši«, da ima vse več otrok in mladostnikov »posebne potrebe«, »vedenjske težave« ali »pomanjkljive socialne kompetence«. Tisti otroci, ki se v vrtcu ali v šoli ne počutijo dobro, svoje frustracije izražajo tudi na drugih – fantje fizično, dekleta pa verbalno. In prav tisti ljudje, ki poklicno delajo z otroki in mladostniki, sočasno zbirajo statistične podatke za javnost, v katerih dokumentirajo vse večje vedenjske probleme. Pogosto pozabljamo, da se otroci še najbolje učijo iz preizkušanja (ne)uspehov pri uresničevanju svojih zamisli.

Kaj še upoštevati pri mirovni vzgoji

Juul (2017) sicer ne piše o mirovni vzgoji, vendar jo v svojih diagnozah, načelih in

Foto: Alenka Veber

nasvetih zastopa. Našel je nekaj razlogov za 'notranje nemire'. Ne piše pa o družbenih okvirih strahu, ki ga pogojuje pragmatično nasilje z vsiljevanjem enoznačnih rešitev v dobi nihilizma – instrumentalizma. Danes niso več pomembna dejstva, resnica, dolgoročna refleksija. Od nas se pričakuje le odziv na oglase, ponudbe, obljube, pozitiven odnos do sveta poleg že znane storilnosti in razpoložljivosti. Vse drugo je že plavanje proti toku ali kljubovanje duha. Mirovna vzgoja korenini že v Jezusovih besedah: »Mir vam zapustim, svoj mir vam dam; a ne, kakor ga daje svet. Vaše srce naj se ne vznemirja in se ne plaši« (Jn 14,27). Potrebne so molitve in meditacije za mir, ki ga ni lahko ponotranjiti brez notranjega kontemplativnega življenja. Kot je znano, živimo v dobi pozunanjenja.

Odrasli vzgojitelji težko razumejo nasprotovanje otroka kot njegov klic na pomoč. Fantku ali deklici je treba pomagati natančno ugotoviti, za kakšno frustracijo gre in kako bi jo lahko izrazil na manj (avto)destruktiven način. Tudi odrasla oseba potrebuje pomoč pri učenju postavljanja osebnih meja in pri njihovi obrambi z osebno avtoriteto in s samospoštovanjem.

Vede, kot so družinska terapija, sistemska teorija in nevrobiologija, trdijo, da je agresivnost socialni odziv, ki izvira v naših možganih in ni genetsko pogojen. Je razlika, ali želimo zgolj poiskati vzroke za prave ko-

renine besa, jeze, nasilja in sovraštva ali pa poskušamo najti tudi načine, kako bi se lahko v družinah, vrtcih, šolah in na ulicah naših mest naučili ravnati z močnimi čustvi. 40 let klinične in pedagoške prakse je Juulu dalo praktične odgovore, ki jih predstavi v zadnjem delu te knjige.

Odrasli vzgojitelji težko razumejo nasprotovanje otroka kot njegov klic na pomoč.

»Če hočeš, da te bom jemal resno, se izkaži s tem, da me upoštevaš. Ne predavaj mi o tem, kakšen sem ali kakšen naj bi bil! Vzel sem si pravico, da odločam sam o sebi, zato ne bom dopustil, da me opredeljuje kdorkoli drug!«

S tem ko iz naših družin, vrtcev in šol preganjamo vsa pomembna čustva, razen čustva sreče, se odvrčamo od svojega človeškega jedra in postajamo igralci z maskami. To je za Juula »botoks sindrom duše«.

Literatura

- Juul, Jesper (2008): *Kompetentni otrok*. Radovljica: Didakta.
- Juul, Jesper (2008): *To sem jaz, kdo si pa ti?* Radovljica: Didakta.
- Juul, Jesper; Jensen, Hans (2010): *Od poslušnosti do odgovornosti*. Radovljica: Didakta.
- Juul, Jesper (2014): *Šolski infarkt*. Celovec: Mohorjeva družba.
- Juul, Jesper (2017): *Agresivnost – nov in nevaren tabu*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Splet obvladuje otroka

Otrok ne obvladuje spleta

■ **Neža Miklič**, univ. dipl. soc. del., univ. dipl. sociologinja; dolgoletna kriminalistka, ki se je aktivno ukvarjala s preiskovanjem najrazličnejših oblik zlorab in nasilja v družini. Je avtorica preventivnega projekta *Policist Beno, kaj pa zdaj?*. Sedaj je predavateljica kriminalistike na Višji policijski šoli na Policijski akademiji.

Leto 2007 je leto rojstva pametnega telefona. Otroke je potegnil stran od računalnikov in jim v roke 's sekundnim lepilom zalepil' telefon. Napravico, ki ne omogoča zgolj klicev, pošiljanja SMS- ali MMS-sporočil, temveč je v njej shranjen 'računalnik v malem'.

Ali res obvladajo?

Otroci, rojeni v tem stoletju, so rojeni v času sodobne tehnologije, za katero se zdi, da jo obvladujejo do potankosti. Izjemno so spretni in zgolj v nekaj trenutkih na svoj telefon naložijo za njih ključne aplikacije. Pomembno bi se bilo vprašati, koliko otroci zares vedo o tehnologiji, ali še bolj, kako dobro tehnologijo zares obvladajo. Starši otroke opazujejo z mešanico občudovanja in zadržkov ter jih celo prosijo za pomoč pri uporabi svojih pametnih telefonov. Vse prepogosto otrokom celo povedo, da o spletu in elektronskih napravah 'nimajo pojma', pri čemer se ne zavedajo, da jim tako le utrjujejo stališče, da so starši 'stari' in 'neuki', torej osebe, ki jih ni vredno vprašati za nasvet. Pravzaprav znajo otroci le odlično igrati igrice in spretno obvladujejo sodobna družabna omrežja. Večina otrok ima težave pri sestavi računalniške predstavitve projekta v osnovni šoli, še večje pa pri sistematičnem iskanju podatkov, potrebnih za domačo nalogo.

Odrasli se od otrok razlikujejo po doživetih in preživetih življenjskih izkušnjah, ki jih otroci nimajo. V tem je moč odraslega!

Starši se pogosto ne zavedajo, kaj njihovi otroci počnejo za računalnikom ter koliko časa preživijo na spletu. Kadar starše vprašamo, ali vedo, kaj njihovi otroci počno na pametnih telefonih, večinoma odgovarja-

jo pritrdilno. Ne znajo sicer razložiti, kaj točno počnejo, ostajajo pa prepričani, da je ključen namen pametnega telefona, da je otrok dosegljiv. S tem naj bi se zmanjšala nevarnost za otroka. Prepričani so, da na neprimerne vsebine otrok še ni naletel, če pa že, menijo, da bi se otroci znali prav odzvati. Otrok telefona v resnici nima za klicanje. Staršem se že dolgo ne javlja več. Raje 'teksta', kot govori; zagotovo pa s pametnim telefonom kot statusnim simbolom ni bolj varen, temveč je kvečjemu lažja žrtev uličnih tatvin in nasilnih ropov. Priklopljen na brezplačno povezavo, kjerkoli in kadarkoli, je še dodatno ranljiv in tako na pladnju storilcev kaznivih dejanj, ki izkoriščajo dosegljivost spleta.

Ko otroke istih staršev vprašamo, ali starši vedo, kaj počno na spletu, odgovarjajo, da »starši nimajo pojma«. Po eni izmed mnogih raziskav je tretjina staršev otrok med dvanajstim in sedemnajstim letom izjavila, da se boji e-nasilja in kiberterorizma bolj kot samomora in prometnih nesreč. Brez dvoma večina staršev meni, da je treba otrokom omejiti dostop do tistih vsebin na spletu, ki zanje niso primerne, in večina staršev dejansko omejuje dostop do določenih spletnih vsebin, kot je npr. spletno kupovanje.

Glavna odgovornost je vedno v rokah staršev. Otrok namreč lahko do prepovedanih vsebin dostopa kjerkoli in kadarkoli. Ne gre zgolj za pornografijo; otrokom so dosegljivi tudi prizori ekstremnega nasilja, vsebine, ki promovirajo samopoškodovanje, skupinske samomore ... Od-

Foto: AJ

rasli se od otrok razlikujejo po doživetih in preživetih življenjskih izkušnjah, ki jih otroci nimajo. V tem je moč odraslega!

Pomemben je zgled – otroci do 3. leta starosti

Kaj storiti? Ugotovili smo že, da je osnovnega pomena, da starši poznajo ali spoznajo najprej sebe in svoj odnos do tehnologije. Otroci v starosti do 3 let gledajo in opazujejo. Učijo se z zgledom, od ljudi, ki jih obkrožajo, torej gledajo in se učijo od staršev in okolice. Če starš 'raje' brska po svojem pametnem telefonu, medtem ko se otrok igra ali ga ogovarja, je problem v staršu in ne v otroku. Lahko je celo starš tisti, ki sodobno tehnologijo uporabi, da otroka zamoti ali mu potiska tehnologijo v ročice, medtem ko sam igra igrice in objavlja na družabnih omrežjih. Ko otrok v roke vzame knjigo in liste poskuša obrniti z drsanjem po platnicah, je sporočilo jasno in očitno. Otrok v tej starosti tehnologije ne potrebuje. Kar resnično potrebuje,

je zadovoljitev osnovnih človeških potreb: občutka varnosti, zaupanja, spoštovanja – tega mu tehnologija ne zmore ponuditi. Če torej starš preveč časa 'previsi' na družabnih omrežjih, ponoči preverja elektronsko pošto in se javlja na mobilni telefon med družinskimi dejavnostmi, se mora najprej ozreti vase. Seveda so odrasli vpeti v tehnologijo, tudi zato je njihova naloga, da tehnologijo večplastno predstavijo otroku – kaj vse se da narediti, za kaj vse lahko uporabimo tehnologijo.

Starši naj bodo zraven – otroci med 4. in 6. letom

V starosti od 4 do 6 let postaja otrok razdvojen, osredotočen je na igranje igrice. Potrošniški svet je usmerjen, da oblikuje vsečrne igre. Celo didaktično potrjene elektronske vsebine so oblikovane po sistemu barvitosti, hitrosti, enostavnosti, simpatičnosti in 'pridobivanju nagrad', npr. kovanec za uspešno rešeno računsko nalogo, ki jih otrok lahko na spletu že v sami igri zapravi z nakupom t. i. nagrad. Podrobno

Če starš 'raje' brska po svojem pametnem telefonu, medtem ko se otrok igra ali ga ogovarja, je problem v staršu in ne v otroku.

si oglejte še komercialna sporočila medijev. Oglaševalci so sodobno tehnologijo subtilno vnesli v podobe srečnih družin. Tako mama, ki pride iz službe, ugotovi, da njenega prihoda nihče ne opazi, saj so vsi v družini, oče in dva otroka, priključeni na naprave. Še sama uporabi tehnologijo in jih povabi k sebi, tako da jim izdelek 'prikaže kar po netu'. Multinacionalke ponujajo podobo družine in pijače, »ki osrečuje«, na način, da skupaj za mizo sedijo ob večerji. Oče je 'prisoten' preko tabličnega ekrana. Kot skrbnik družine namreč opravlja 'bolj pomembno delo'; v družini je prisoten zgolj elektronsko.

Kaj lahko stori starš v tem obdobju? Na spletu so programi, igre, tudi učno gradivo, ki dejavno spodbujajo otroško 'raziskovanje' in naravno težnjo po razvednosti. Starši naj skupaj z otrokom poiščejo takšne vsebine. Poiščejo naj strani

za otroke. Strani naj ustrezajo razvojni fazi otroka, vsebujejo naj veliko slik ter malo besedila. Izobraževalni filmčki so oblikovani s pomočjo pripovedovanja zgodb, v glavnih vlogah največkrat nastopajo živali. Ob ogledu naj bodo prisotni tudi starši. Otroka naj spremljajo, se z njim pogovarjajo in ga kdaj tudi pogledajo v obraz, da vidijo njegova čustva ter odzive. Starši se ob vsem tem ne hote tehnološko učijo z otroki, skupaj z otrokom 'odraščajo'. Postavijo naj tudi program za filtriranje vsebin, naj pa to ne bo edini pripomoček.

Starši naj imajo nadzor – otroci med 7. in 11. letom

Med otrokovim 7. in 11. letom ima splet pomembno vlogo. Kot pripomoček ga uporablja tudi za šolsko delo. Dejavnost raziskuje in poizveduje, zaradi česar naj starš skupaj z otrokom poišče primerne spletne vsebine. Če so usmerjene v otrokove hobije, še toliko bolje. Starši naj skupaj z otrokom oblikujejo 'mapo priljubljenih', kar mu bo omogočalo neposreden dostop do priljubljenih vsebin. Ker otroci pred 10. letom še nimajo sposobnosti kritične presoje, je potreben nadzor nad uporabo spleta, pogovor o vsebinah in predvsem sporočilo otrokom, naj vedno zaupajo svojim občutkom. Če jih karkoli vznemiri, preseneti ali šokira, naj splet takoj zapustijo.

Tehnologijo naj imajo starši pod nadzorom, zaradi česar naj otroci ne hodijo s telefoni in tablicami v svoje sobe. Omejijo naj čas uporabe z vizualnim ali zvočnim znakom, npr. budilko. Otrokov pametni telefon naj ponoči ne bo v njegovi sobi; budilka naj ostane klasična mehanska oblika bujenja.

Ostati v stiku – otroci po 12. letu

Po 12. letu je splet že dejaven del otrokovega življenja. Novejše raziskave kažejo, da otroci preživijo na spletu enako število ur kot njihovi starši v službi. Nekatere druge raziskave nakazujejo, da so otroci na spletu tudi po 11 ur dnevno, pri čemer uporabljajo več naprav hkrati. Otroci splet uporabljajo za marsikaj. Spletno je zelo

aktiven: išče, poizveduje, posluša glasbo, gleda filme ... V virtualnem svetu se dobro znajde. Vedno bolj in vedno pogosteje vzpostavlja virtualne stike.

Najstnik je v odnosu do staršev izjemno odklonilen. V njegovem svetu so ta trenutke pomembni le vrstniki. Starši naj se zato zanimajo in spremljajo, kaj zanima otroka, kakšni so njegovi interesi. Za otroka naj pokažejo res iskreno zanimanje. Ni časa za moraliziranje, ki otroka odbije, niti ne za panične reakcije. Bi starši lahko tehnologijo uporabili sebi v prid, kot sredstvo vstopa v komunikacijo s svojim najstniškim otrokom? Prvi korak bi bil lahko neoseben stik preko naprave, neogrožajoč in brez mukotrpnega osebnega soočenja. Včasih so pisma ali pisna, na roko napisana sporočila najstniku dala vedeti, da ga imata starša rada, da jima zanj ni vseeno,

Tehnologijo naj imajo starši pod nadzorom, zaradi česar naj otroci ne hodijo s telefoni in tablicami v svoje sobe. Omejijo naj čas uporabe z vizualnim ali zvočnim znakom, npr. budilko.

da je za njiju poseben. Tehnologija bi bila lahko prvi korak, eden izmed mnogih, ki bi ponovno povezoval starše in otroke. Na koncu seveda šteje osebni stik, zato naj bo tehnologija le oblika pomoči in ne instant oblika rešitve.

Ob soočenju z zasvojenostjo

Ob soočenju z dejstvom, da je otrok zasvojen s spletom, so starši pogosto močno presenečeni ali pa 'po nojevsko' tiščijo glavo v nejevernem zanikanju. Ko so starši soočeni z morebitnim neprimernim stikom otroka v virtualnem svetu ali celo z zlorabo, naj se zavedajo, da je za otroka vse skupaj izjemno težko. Paničen in jezen odziv je za otroka najslabši možen odziv. Otroci se poleg strahovitega razočaranja, sramu ter občutkov krivde bojuje še z izgubo zaupanja vase in v sočloveka.

Tudi zato se bomo v naslednji številki osredotočili na taktike storilcev in odzive žrtev. Da nam bo lažje razumeti in morda preprečiti kakšno zlorabo.

Delovne navade so dobra popotnica

■ **Marica Kralj**, prof. kemije in biologije ter mag. industrijske farmacije, v šolstvu deluje že 10 let. Poučuje teoretični in praktični pouk na Srednji zdravstveni in kemijski šoli v Novem mestu, smer farmacevtski tehnik.

Delovne navade nastanejo iz temeljev in vrednot v družini. Družina je osnovna enota človeške družbe, ki z zgledom in vrednotami uči in vzgaja. Delovne navade naj postanejo temelj v otrokovem življenju, saj bo tako lažje reševal kakršnekoli težave. Delovne navade se morajo uvajati že v ranem otroštvu, z učenjem in praktičnim prikazom posameznih opravil ter z doslednim vztrajanjem pri njihovem opravljanju.

Foto: EA

Stalne zadolžitve

Otrok mora imeti že zelo kmalu stalne zadolžitve. Ko se zaveda, da mora ravnati tako, kot zahtevajo njegovi starši in vzgojitelji, se oblikuje v posameznika, ki se zaveda posledic svojih dejanj. Pri dveh ali treh letih lahko pospravi igrače, s katerimi se je igral, potem se počasi vključuje v lažja gospodinjska dela, kot so pripravljanje in pospravljanje mize, pometanje, brisanje prahu, sesanje in druga preprosta opravila. Z odrasčanjem se število opravil poveča, prav tako pa tudi njihova težavnost.

Vloga staršev

Naloga staršev je, da presodijo, kaj otrok lahko opravi in česa ne. Starši ne smejo delati namesto njega. Praktično pokažejo izvedbo opravila, spremljajo otrokovo delo ter na koncu preverijo, kako je opravljeno. Za dobro opravljeno delo otroka pohvalijo, v nasprotnem primeru razložijo napake in mu dajo nasvet, kako lahko bolje opravi delo.

Starši morajo biti s svojim ravnanjem, kot je opravljanje del ter reševanje težav, zgled otrokom. Pri vsakodnevnih opravilih sta nujni pravočasnost in doslednost. Otrokom morajo privzgojiti delovne navade, zato so pomembne izkušnje, ki jih pridobijo z opravljanjem različnih njim primernih del. Z medsebojnim sodelovanjem ter z zgledom, s spodbujanjem in z doslednim vztrajanjem pri dobro opravljenem delu ter njegovem vrednotenju bomo starši, vzgojitelji

in učitelji vplivali tudi na izboljšanje vrednot današnje družbe.

S pridobljenimi delovnimi navadami otroci razvijajo občutek dolžnosti, urejenosti, natančnosti in organiziranosti ter se naučijo razpolagati s svojim časom. Delo tudi vzljubijo, kar je zelo pomembno za napredek na vseh področjih življenja, kot so šola, šport, gospodinjska opravila, počitniško delo in kasneje služba.

V laboratoriju

Pri praktičnem pouku oblikovanja zdravil v 3. in 4. letniku srednješolskega izobraževanja v programu farmacevtski tehnik se dijaki naučijo izdelovati različne oblike zdravil, kot so raztopine, sirupi, čaji, ekstrakti, tinkture, suspenzije, emulzije, kreme, geli, praški in tablete.

Za uspešno učenje izdelovanja različnih oblik zdravil so zelo pomembne izkušnje, pridobljene pri gospodinjskih delih, kot so pripravljanje in pospravljanje mize, pomivanje in brisanje ter zlaganje posode v predale in omare, pravilno ločevanje odpadkov, tehtanje, merjenje temperature, odmerjanje tekočin, mešanje, delo z mešalnikom in s štedilnikom ter skrb za čistočo v vseh fazah dela.

Delo v laboratoriju se začne s pripravo delovnega mesta, ki mora biti čisto in razkuženo. Potem sledita priprava laboratorijskih pripomočkov ter razkuževanje. Nato je

treba natančno prebrati recepturo in preračunati količine sestavin. Sledi izvedba po navodilu za izdelavo. Med samo izdelavo je treba skrbeti za red in čistočo ter ločevati čist in umazan pribor. Če se tekočine raz-

Kakršnokoli delo je odlična izkušnja tako za službo kot tudi za življenje.

lijejo, praški raztresejo po delovnem pultu ali tehtnici, jih je treba sproti počistiti. Ko natehtamo vsako posamezno sestavino, je treba maso in identifikacijsko številko sproti zapisati. Ko je izdelek končan, ga polnimo v ustrezno ovojnino in označimo, da ne pride do zamenjave in s tem do njegove nepravilne uporabe. Na koncu je zelo pomembno pospravljanje in čiščenje delovnega pulta in pribora ter pospravljanje pribora na ustrezna mesta.

Fant ni znal ožeti krpe

Po skoraj šestletnih izkušnjah poučevanja praktičnega pouka sem ugotovila, da težav nimajo dijaki, ki doma opravljajo gospodinjska dela, kot so pospravljanje, pomivanje in zlaganje posode na ustrezna mesta, kuhanje ter ločevanje odpadkov. Vsako leto so tudi dijaki, ki nimajo osnovnih izkušenj pri vzdrževanju reda in čistoče. Nekateri dijaki imajo težave pri ločevanju čistega in umazanega pribora. Njihova delovna

površina ne omogoča varne in higienske izdelave zdravila. Pred nekaj leti je bil v skupini dijak, ki ni znal ožeti krpe, da bi pobrisal delovni pult. Ta dijak mi je povedal, da mu doma ni treba nikoli pospraviti za sabo. Mama mu pripravi hrano in pospravi za njim, pospravlja mu tudi sobo. Doma ni nikoli vključen v nobeno gospodinjsko opravilo. Omenjeni dijak je imel težave pri praktičnem in teoretičnem pouku. Imel je zelo šibko znanje in posledično slabe ocene, zelo pogosto je bil tudi odsoten od pouka.

Pridobivanje izkušenj odpira vrata v prihodnost

Dijaki gredo v tretjem letniku za dva tedna in četrtem letniku za tri tedne na praktično usposabljanje k delodajalcu v lekarno, specializirane prodajalne ali v industrijo. Na praktičnem usposabljanju dobijo mentorja, ki jih spremlja, usmerja in svetuje ter vrednoti njihovo delo. Dijaki z dobrimi delov-

Če želimo srečne in uspešne otroke oz. dijake, jih ne razvajajmo in ne delajmo namesto njih.

nimi navadami in izkušnjami ter znanjem si odprejo vrata za počitniško delo in celo zaposlitev po uspešno končanem šolanju. Poletne počitnice prinašajo veliko prostega časa. Kljub preživljanju počitnic na morju, v hribih in na potovanju po različnih deželah ostaja na voljo še kar nekaj prostega časa. Preostanek časa je vredno koristno in temeljito izkoristiti za pridobitev novega znanja in delovnih izkušenj. Mnogi si najdejo počitniško delo in pomagajo pri prodaji, varujejo mlajše otroke, pomagajo pri svetovanju in prodaji v specializiranih prodajalnah z zdravo prehrano, delajo v gostinskih lokalih in industriji. Nekateri pomagajo doma staršem, babicam in dedkom pri gospodinjskih in vrtnih opravilih. Kakršnokoli delo je odlična izkušnja tako za službo kot tudi za življenje.

Če želimo srečne in uspešne otroke oz. dijake, jih ne razvajajmo in ne delajmo namesto njih. Pustimo jih, da delo opravijo sami in si pridobijo dragocene izkušnje ter s tem odgovornost in sposobnost odločanja ter veselje do dela in hkrati življenja. ◀

Foto: Nataša Pezdir

Bogat ali srečen?

Resnična zgodba o otrocih, ki so odsev sedanjega časa

■ **Dragica Šteh** je prof. matematike na Srednji šoli Josipa Jurčiča, OŠ Stična. Ima 13 let izkušenj s poučevanjem na srednji šoli ter 3 leta na osnovni šoli.

Rada imam pravljice. Ne samo osupljive razplete najtežjih možnih situacij in čudovito srečne konce, ampak tudi zgodbe same, skrite pomene, globoke resnice, ki se bolj ali manj skrivajo v zapisanih vrsticah. Rada imam občutek, ki ga daje prebiranje pravljič, upanje, da ni nič nemogoče, da so še tako zapleteni problemi rešljivi in je življenje kljub težavam lepo in bogato.

Foto: Peter Prebil

Tako smo se neko sredo z najmlajšimi učenci v podaljšanem bivanju pogovarjali o pravljičah. Natančneje, igrali smo se pantomimo z naslovi pravljič. Otroška radovednost, ki ji je botrovalo dejstvo, da se igramo nekaj novega, je bila središče mirne popoldanske dejavnosti. Tako so nadebudneži ugibali in uganili naslove pravljič: Volk in sedem kozličkov, Rdeča kapica in Zlatolaska. Zataknilo pa se je pri Srečnem kraljeviču. Za to pravljico še niso slišali, zato je nadaljevanje sredinega druženja prineslo široko zvedave oči in kasneje tudi debato o globoko pomenljivi zgodbi, ki jo je zapisal Oscar Wilde.

Gre za pravljico o čudovitem kipu srečnega mladeniča na stebru sredi mesta. Njegovo telo so prekrivali listki iz čistega zlata, namesto oči je imel dva safirja in ročaj njegovega meča je bil okrašen s samimi dragimi kamni. Vsi, ki so hodili mimo kipa, so ostrmeli ob njegovi lepoti. (Tudi poslušalci so strmeli in si živo predstavljali bleščečo zlato

podobo kipa.) Srečni mladenič je bil deležen občudovanja in njegova sreča je bila videti večna. Nekega dne se je k njemu zatekel ptič, ki je zamudil pot v toplejše kraje. Kraljevič in ptič sta postala prijatelja in zaveznika v reševanju stisk nesrečnih ljudi. Ptič je počasi s kraljeviča snel vse bogato okrasje ter zlato in drage kamne nosil ljudem, ki so ubožali: mami, ki zaradi revščine ni mogla skrbeti za svoje otroke, fantu, ki je sam in bolan živel na starem podstrešju ... Oba – ptič in kraljevič – sta ob dobrih delih začutila toplino in veselje. Toda kip je zaradi velikodušnega razdajanja rubinov, safirjev in zlata postajal vse bolj siv in vse manj privlačen. Brez zlate oprave in bleščečih draguljev ni bil več deležen pozornosti in časti. Tudi ptič je počasi opešal, ostarel in umrl. Kip so odnesli v topilnico, srce iz svinca pa se ni hotelo stopiti, zato so ga vrgli v smeti, tako kot mrtvo ptico. Tedaj je Bog rekel svojim angelom, naj mu prinesejo dve najdragocenejši stvari iz mesta. Prinesli so svinčeno srce in mrtvo ptico. Bog je rekel, da so storili prav – ptica bo odslej večno prepevala v rajskem vrtu in srečni kraljevič bo lahko vso večnost poslušal njeno prepevanje.

Naša zgodba z malimi poslušalci in pantomimo pa se tu šele začne. Učence je najprej zmotilo, da je kraljevič razdajal svoje zlato in drage kamne. Niso jih zmotile revščina ali bolezen ali stiska ljudi, ki so nastopali v zgodbi. Niso se poistovetili z mamo, ki zaradi revščine ne more poskrbeti za svoje otroke, ni jim bilo hudo za osamljenega in bolnega fanta na starem podstrešju. Težko

in hudo jim je bilo, ker kip srečnega kraljeviča ni bil več lep. Zlat. Bogat. In zaključek zgodbe – globoko zadovoljstvo in resnična sreča sivega kipa – jih je razočaral. Pričakovali so, da se bo vse bogastvo vrnilo nazaj in da bo kip še lepši, še bolj veličasten, da ga bodo odslej še bolj častili in občudovali, ne pa da ga bodo pretopili in da bo svoje mesto dobil nekje ob rajski ptici v nebesih.

Samo po sebi se je pojavilo vprašanje: »Kaj bi bil rajši – bogat ali srečen?« Kot iz topa je ustrelil dečko, ki ga je razdajanje zlata očitno vznemirilo: »Bogat!« Še nekaj besed je sfrfotalo v debato, a boleče hrepeneči »Bogat!« je obvisel v zraku.

Otroci – kljub vsemu še vedno iskreni, prosojno preprosti v svojih doživljanjih in željah – so resnično postali odsev razmišljanja in življenja naše družbe, kjer je v prvi vrsti pomembno *imeti* in ne *biti*. Kjer je 'ultra' važno, kako *izgledaš*, in ne, kako se *počutiš*. Kjer je *embalaža* pomembnejša od *vsebine*. Kjer je bolj pomembno, da si *prvi*, kot to, da si *pravi*.

Pravljič, pantomime, pogovora je bilo konec. Otroci so se zatopili v novo igro, iskali so besede in pri tem premikali tiktakajočo reč, ki ji rečejo bomba, ter se pri tem neizmerno zabavali.

Ima njihov svet še varno zavetje? Imajo dovolj priložnosti za spoznavanje resnice, odgovornosti, življenja? Si bodo pridobili dovolj izkušenj, znanja, veščin, da bodo nekoč ali vsaj včasih na prvo mesto postavili vrednote in ne le vrednosti? Nisem prepričana. Upam pa vseeno. Tudi srečni kraljevič je imel svinčeno srce. ❖

Življenjska zavezanost knjigi

Marij Pregelj: Portret očeta, 1953

■ **Milček Komelj**, dr. znanosti in pesnik, je do upokojitve (2011) predaval na Oddelku za umetnostno zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani. Njegova bibliografija obsega nad 1500 objav, od tega več kot 30 knjig in vrsto katalogov. Je izredni član SAZU, redni član Evropske akademije znanosti in umetnosti v Salzburgu, predsednik Slovenske matice in častni občan Novega mesta.

Na sliki Portret očeta je Marij Pregelj upodobil velikega pisatelja Ivana Preglja. Umetnik je očeta pogosto upodabljal, ker mu je bil uslužno pri roki, a se je zavedal tudi njegove pisateljske veličine, na kar navzven kaže že očetova postavitev pred vrsto knjig. Sam način, kako so knjige na sliki predstavljene, pa z značilno razčlenitvijo motiva na jasno omejene barvne segmente zgovorno ponazarja likovna iskanja v ustvarjalno prelomnem času, ko je podoba nastala.

Slika je namreč, tako kot še nekatere iz tega časa, izrazito znamenje približevanja abstrahiranju v slovenskem slikarstvu, ko se je to pričelo oddaljevati od nekdanjega barvnega realizma. Umetnik je motivne obrise na podobi poenostavil, plastično tridimenzionalnost preusmeril v ploskovnost, posamične ploskve pa 'mozaično' osamosvojil v geometrizirane fasete, za kar so se mu že sami po sebi izkazali najprimernejši enakomerno nanizani knjižni hrbti. Tako geometriziranje je zaradi oglatosti oblik koga spomnilo na kubizem, vendar umetnik ni preverjal kubističnih prijemov, ampak mu je šlo prej za vzpostavljane shematske mreže, ki barvno

Tako kot Ivan Pregelj je ustvarjalno prodiral v globine človeškega duha in bil vse življenje nerazdružno povezan ne le s čopičem, marveč tudi s knjigo.

osamosvojene in svetlobno prežarjene motivne sestavine odtrga od predmetnosti in tako pomeni izhodiščno stopnjo za abstraktno slikarstvo. Sorodne linijske mreže je v svoji prehodni dobi pregrinjal prek realnih obrisov na sočasnih slikah zlasti slikar Stane Kregar, ki se je kot izrazit lirik ustvarjalno razživel v t. i. abstraktnih pokrajinah, sicer pa se je taka kon-

cepcija prilegala tudi njegovemu snovanju vitrajev. Umetnost Marija Preglja pa se ni iztekla v abstrakcijo, saj je osredotočena na človeka, ki ga je slikar pričel preoblikovati vse bolj intenzivno in samovoljno, da bi dramatično izpostavil predvsem njegovo notranjo krčevitost; zato je ostal v jedru figuralik, tudi ko je barvne gmote zgostil v že docela shematizirane, a z notranjo napetostjo ter barvno intenziteto nasičene oblike.

Tako usmerjenost k izraznosti v še zelo blagi obliki, temeljno navezani na portretno prepoznavnost, nakazuje že očetova postava, ki v ospredju podobe odločno dominira. Na sliki je jasno poudarjena duhovna navzočnost umetnikove osebnosti, tako z živahno zvedavim pogledom skozi očala kot s celotno očetovo pojavo, drobno in žilavo, ki v osnovi še ni oblikovno deformirana, a ji je umetnik znal nadeti pridih monumentalnosti s samo držo in moža poudariti z oblacilom, ki je videti kot mogočen plašč; sicer pa se sedemdesetletni oče oprijema popotne palice, s katero je hodil po gorenjskem hribovju, ko je snoval svoja pisateljska dela. Zato na kakšni drugi tovrstni sliki podobno sedi, s prav tako neizogibno palico, tudi s klobukom na glavi in z za trakom zataknjeno cvetlico, ki jo je utrgal na kakšnem od pohodov v naravo, na katerih ga je večkrat spremljal sin Marij.

Tudi Marij Pregelj je bil enako luciden in živahen kot oče in mu je bil v marsičem

soroden tudi kot umetnik. Tako kot Ivan Pregelj je ustvarjalno prodiral v globine človeškega duha in bil vse življenje nerazdružno povezan ne le s čopičem, marveč tudi s knjigo. Kot jabolko, ki ne pade daleč od drevesa, je postal njegov pravi duhovni dedič in živo utelešenje tudi konfliktnih lastnosti, ki morda izvirajo še iz pisateljeve trdožive navezanosti na tolminsko izročilo in jih je že Tine Debeljak označil s pojmom pregeljanstvo. Tudi Marij Pregelj je bil, tako kot oče, z branjem dobesedno obseden in je rad celo slikal ob odprtih knjigah s slikami, iz katerih je črpal likovne zamisli. Knjigam pa je bila zavezana celotna pisateljeva družina, saj so vsi v njej nenehno brali, celo med kosilom, zato ni nenavadno, da je Marij Pregelj postal tudi izvrsten knjižni ilustrator.

O pregeljevski strasti do knjige v knjigi *Moj oče* slikovito poroča slikarjeva sestra Bazilija Pregelj. Med popisovanjem odnosa med očetom in sinom pripoveduje, kako sta se v svojem duhu vsega dotikala, »dotikala pa tudi drug drugega, spoštljivo, ljubeče«, kar najlepše izpričujejo prav številni Pregljevi portreti očeta. V Pregljevi popotni palici vidi »slast prehojene poti« ter se spominja, kako se je oče »čudil in čudil, ko je Marij razlagal, da je s slikami drugače kot s povestmi, da jih ne smemo gledati literarno, da ne smemo iskati v njih zgodb in povesti«, ker da »tega slikarji že davno več ne izpovedujejo«. Sinovemu delu pa se je oče po njenih besedah bližal »vedno z vsem spoštovanjem in z nežno obzirnostjo«. »Tudi tedaj, ko je zagledal sebe spremenjenega in razdeljenega na nešteto 'barvastih polenčkov', kot smo v družini krstili Marijevo novo slikarsko smer.«

A ne glede na slikarjevo opozarjanje, da se vsebina razkriva skozi likovnost, in ne glede na generacijsko razliko z očetom, ki je sina usmerila k modernejšim vzornikom

(med njimi Beckmannu, Mooru in Picasu), je bil tudi Marij Pregelj, podobno kot besedni umetniki, ki jih je občudoval, v svojih likovnih prizadevanjih usmerjen predvsem v človeško notranjost, v dramatične vzgibe v človeku in človeštvu, prav podobno kot njegov pisateljski oče; zato je bil tudi on, ne glede na oblikovni izvor likovnih prijemov, v duhovni osnovi ekspresionist.

Bolj kot vse drugo so ga vznemirjala temeljna vprašanja človeške eksistence. Še bolj kot samota človeškega posameznika, ki se je pri njegovem eminentnem sodobniku Gabrijelu Stupici najraje zgoščala v izrazne »eksistencialne« avtoportrete, ga je obsedala usoda človeštva, kot jo je ugledal v amfiteatrski areni tragičnih in heroičnih ter ritualno pojmovanih zgodovinskih dogajanj, posebno nenehnih bitk, prenavljajočih se od prazgodovine in antike do druge svetovne vojne, zato so njegove podobe ob vsej oblikovni modernosti tudi davninsko arhetipske.

Vsaj pridih takega arhetipsko-mitičnega dožemanja je Marij Pregelj skušal vtisniti tudi v portret očeta kot pronicljivega ustvarjalnega posameznika, saj je pisatelj na sliki s svojimi naočniki in palico videti kot modro strmeč vsevidni starec, ki mu dajejo še poseben kulturni pečat tudi pisana »polena«, v katera je sin razsekal njegove »bukve«, kot je Ivan Pregelj imenoval knjige. Nad njim pa arhitektonsko premišljeno kompozicijo uravnoteža na steni obešena podoba mitične ribe faronike, nekakšnega polčloveka in polribe.

Besede iz starodavne ljudske pesmi o ribi faroniki, ohranjene predvsem na potre-

*Bolj kot vse drugo
so ga vznemirjala temeljna
vprašanja človeške eksistence.
Bolj kot samota človeškega
posameznika ga je obsedala
usoda človeštva, kot jo je ugledal
v amfiteatrski areni tragičnih in
heroičnih ter ritualno pojmovanih
zgodovinskih dogajanj.*

snem Tolminskem, so osrednji refren v Pregljevem najpomembnejšem ekspresionističnem romanu *Plebanus Joannes*.

Z njimi v apokaliptično nemirnem času ljudje svet nosečo ribo rotijo, naj ne zamahne z repom in se ne zvrne, ampak naj človeštvu prizanese vsaj zaradi nedolžnih otročičev in porodnih žena. Enako apokaliptično občuteno je tudi človeško dogajanje na Pregljevih poznejših epsko dramatičnih monumentalnih slikah, na katerih so nenehno navzoči groza, boj in smrt, zato do ribe faronike ni mogel biti brezbrizen niti sam slikar.

Oba z očetom sta imela odprta um in srce ne le za skrivnosti v lastnih dušah, marveč za celotno človeško tragedijo, razpeto med upanjem in strahom, oče pa še predvsem za neizprosen dialog z

Bogom, in oba je odreševalo zaupanje v umetnost.

Ivan Pregelj je v starostnih letih zaradi posledic prestane kapi vse bolj živel le še na sinovih umetniških slikah in v spominskem duhovnem svetu, potrpežljiv kot Job, kot ga je dojemal Marij Pregelj. Sinovo delo pa se je stopnjevalo do izraznega vrhunca v slikarjevem predsmrtnem stanju, med krčevitim spopadanjem z usodno boleznijo, preden je 53-letni umetnik natanko pred petdesetimi leti umrl. A v prepričljivem izražanju človeškega nemira in trpljenja ostaja ustvarjalno zmagovit, enako kot njegov trdo preizkušani ustvarjalni oče.

Jaz – mali filozof

Nove razsežnosti mišljenja: filozofija za predšolske otroke

■ Ester Pečarič je dipl. vzgojiteljica predšolskih otrok v vrtcu Radovednež Škocjan.

Predšolske otroke bi brez izjem lahko opisali kot radovedne, iskrive in vedoželjne. Mar bi tudi današnjim mladostnikom pripisali enake lastnosti? Ne. Pogosto se izkaže prav nasprotno; da so le-ti dolgočasni in nezainteresirani. Med prvimi in drugimi pa je dvanajst let šolanja.

Kje ga torej odrasli polomimo, da otrokom odvezamemo to silo napredka – radovednost in nenehno iskanje odgovorov? Šola daje otrokom veliko uporabnih informacij o svetu, hkrati pa jim, hote ali ne, odvzame naravno radovednost (Šimec, 2002).

Filozofi smo vsi

Tu se pojavi priložnost za drugačne vzgojno-izobraževalne metode, ki vključujejo posebne dimenzije za razvoj kognicije pri mladih – filozofijo. Pojem filozofije je v današnji družbi negativno stilsko zazna-

mo temelje otrokovega mišljenja in imamo precej manevrskega prostora, saj nas kurikulum za vrtce časovno ne zavezuje toliko, da ob načrtovanih dejavnostih ne bi mogli vključiti metod za spodbujanje miselnih procesov, ki bi ohranjali radovednost otrok. Vendar pa se tu poraja naslednje vprašanje: Kako to storiti?

Metode in vsebine

Odgovor bi lahko strnili v naslednje postavke: kritično mišljenje, demokratični dialog, samostojno postavljanje in reševanje vpra-

šanj ter projektno delo. Predvsem pa preko igre v obliki čudenja, raziskovanja, spraševanja in ugibanja o vsakdanjih stvareh, ko samostojno iščemo razlage, odgovore. Narava, svet sam nas namreč nenehno soočata s filozofskimi vprašanji, z miselnimi izzivi in paradoksi – vsakič, ko naletimo na nerešljivo težavo. Razvijanje kritičnega mišljenja v okviru filozofije je pomemben, ne pa tudi edini cilj, saj ta veda ni le sredstvo za spodbujanje miselnih operacij oziroma kognitivnih zmognosti. Tu namreč ni v ospredju metoda, temveč vsebina, o kateri se razpravlja. Metode, ki privedejo do kognitivnih napredkov, so pri filozofskih dialogih tako le stranski proizvodi razmišljanja in jih otroci nevede usvojijo, medtem pa uživajo v raziskovanju. Marjan Šimec je v knjigi *Didaktika filozofije* (2006: 147) to strnil v stavek: »Dril hitro postane dolgočasen, razpravljanje o vprašanjih, ki jih sam izbereš, pa ne.«

Gosenica se popolnoma preobrazi v metulja, vendar ali je metulj zato boljši od gosenice? Ne, saj je imela gosenica bolj razvite določene sposobnosti, metulj pa je te izgubil in pridobil nove, drugačne.

movan in ga pogovorno uporabljamo kot nekakšno 'odvečno nakladanje'. Lahko pa je priložnost, da se osvobodimo učenja na pamet in krepimo sebi lastno mišljenje. Filozofija je namreč dostopna vsem, ne glede na starost, začenši prav pri najmlajših otrocih. Cilj šol in vrtcev naj bi bil spodbujati razmišljanje in nenehno spraševanje o svetu, pojavih in o sebi, ne da bi otroke omejevali s strogimi učnimi načrti (Šimec, 2006). V tem vidimo razlog za spremembe na področju vzgojno-izobraževalnega dela. Prav vzgojitelji sooblikuje-

Foto: Matej Hozjan

Filozofija je tudi priložnost, da se dotaknemo globljih vsebin, ki segajo na področje duhovnosti: Kdo sem? Kaj je moj namen bivanja? Kaj se zgodi po smrti? Kako naj ravnam? Kaj je prav in kaj ne? Vendar pa se odrasli pogosto izogibamo

Različna pravila, teze in preizkušanje njihovih moralnih temeljev lahko z otroki postavljamo izmenjaje v obliki igre. Moralni kompas pa lahko uporabimo tudi kadar z otroki naletimo na konfliktne situacije.

tovrstnim razpravam in dialogom. Zakaj? Morda zaradi strahu pred tem, da bi izpadli nevedneži, ker nimamo odgovora na vprašanje, zaradi strahu pred težkimi temami, ki jih izzivajo filozofska vprašanja, ali pa ker bežimo pred problemi. Tu je tudi mit o odraslosti – gre za prepričanje, da je le odrasla oseba racionalna, razumska (otroci in mladostniki pa ne). Hkrati s tem prenašamo zmotno misel o enakomernem razvoju pri vseh ljudeh. V filozofiji iščemo več možnih odgovorov, ni zgolj vzgojiteljev pravilen. To lepo poudarja tudi metafora o metulju. Gosenica (otrok) se popolnoma preobrazi v metulja (odraslega), vendar ali je metulj zato boljši od gosenice? Ne, saj je imela gosenica bolj razvite določene sposobnosti, metulj pa je te izgubil in pridobil nove, drugačne.

Praktična vaja za razvijanje moralno-kritičnega mišljenja

Immanuel Kant, filozof iz 18. stoletja, se je spraševal o moralnosti, etičnosti dejanj. Tako je razvil kategorični imperativ oziroma moralni kompas, s katerim je odgovoril na vprašanje: Kaj je prav oziroma kaj je moralno in kaj ne? Razvil je neke vrste sito, ki nam poda odgovor na vsako situacijo v življenju, ki se dotika vprašanja moralnosti. To je: Kaj bi se zgodilo, če bi vsi to delali? Interpretacija odgovora je preprosta in razumljiva že v drugem triletnem predšolskih otrok, in sicer: Če vsi to lahko počnejo, je dejanje moralno, če tega ne bi mogli/smeli vsi početi, pa je nemoralno (Grušovnik, 2015/2016).

Foto: Peter Prebil

Z otroki se tako lahko igramo preprosto igro, pri kateri iščemo odgovore na moralne dileme prav s pomočjo omenjene tehnike. Primer: zanima nas, ali je pravilo »Vrni igračo!« moralno ali ne. Z moralnim kompasom pridemo do spoznanja, da če bi vsi vračali igrače, bi le-te krožile med otroki in bi to lahko počeli vsi. Torej je dejanje moralno. Kaj pa pravilo »Vzemi, kar ti je všeč!«? Ugotovimo, da vsak ne bi mogel dobiti tega, kar želi, ker bi zmanjkalo dobrin. To pomeni, da dejanje ni etično oziroma moralno. Različna pravila, teze in preizkušanje njihovih moralnih temeljev lahko z otroki postavljamo izmenjaje, v obliki igre. Moralni kompas pa lahko uporabimo tudi, ko z otroki naletimo na konfliktne situacije. Tako smo na dobri poti, da vzgojimo novo generacijo svobodnih moralnih oseb.

Otroci se ne bojijo razmišljanja

Filozofija za otroke – nenavadna misel, v kateri nepoznavalci sprva težko najdemo povezave. Pa vendar v predšolskih zavodih tako radi omenjamo pomembnost razvijanja kritičnega mišljenja in iskanja lastnega načina reševanja problemov. Ob tem se nezavedno dotikamo prav področja filozofije. Ob tej povezavi nam pojem filozofije v vrtcu ne zveni več tako nenavadno. V preteklosti sem že opazila težave pri otrocih, ki so več let podvrženi nedemokraciji

sistemu 'vsevednih odraslih', ki mladim ne omogoča udeleževanja pri reševanju problemov in ne spodbuja njim lastnih pristopov. Težave so se kazale v tem, da pri odprtih vprašanjih niso niti upali izraziti svojega pogleda na problem – kot bi zamrznili. Enako se dogaja v odrasli dobi, ko se

Kaj je prav oziroma kaj je moralno in kaj ne? Kant je razvil neke vrste sito, ki nam poda odgovor na vsako situacijo v življenju, ki se dotika vprašanja moralnosti. To je: Kaj bi se zgodilo, če bi vsi to delali?

bojimo izpostavljenosti in nepravilnih odgovorov, morda občutka neuspeha ob tem. Bistven pomen filozofije za otroke vidim prav v tem, da otrok ni strah razmišljanja o bolj ali manj možnih poteh do cilja, da so brez strahov in zadržkov do novih idej in novih načinov reševanja problemov. Menim, da gre vzgoja vedno bolj v smeri zagotavljanja spodbudnih okolij na tem področju, kar me radosti.

Viri in literatura

- Grušovnik, Tomaž (2015/2016): *Zapiski s predavanj pri predmetu Filozofija vzgoje*. Koper.
- Šimenc, Marjan (2006): *Filozofija za otroke. Didaktika filozofije*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Šimec, Marjan (2002): *Filozofija za otroke: osnovni elementi programa. FNM – filozofska revija za učitelje filozofije, dijake in študente* ¾. Ljubljana: Državni izpitni center.

Sproščen odnos

Med prostovoljcem in uporabnikom

■ **Karina Sirk**, dipl. sociologinja, je prostovoljka in mentorica pri programu Človek za druge.

Kot prostovoljka sem aktivna že od trinajstega leta starosti. S prostovoljnim delom sem pričela v 7. razredu osnovne šole in nadaljevala vse do danes, ko bom dopolnila 28 let. V prostovoljstvu sem doživela marsikatero pozitivno, pa tudi negativno izkušnjo, predvsem pa sem se naučila, kako je v vsakem odnosu, ki ga kot prostovoljec vzpostaviš, pomembna sproščenost.

Kaj je sproščenost

Sproščenost lahko definiramo kot »stanje brez napetosti, strogosti, formalnosti«. Fizično se odraža v sproščeni drži, sproščnem dihanju, odsotnosti ovir pri komunikaciji, sproščeni drži rok, dobrem očesnem stiku, kar posledično izraža interes do osebe, s katero komuniciramo. Sproščenost

lahko dopolnjujeta humor oziroma nasmeš, ki nakazuje toplino odnosa. Prepoznamo jo lahko tudi po nagibanju naprej, kar zmanjšuje oddaljenost, distanco med dvema osebama. Nasprotno je nesproščenost stanje posameznikovega neudobja, ki se telesno odraža v prekrižanih rokah, zakritem obrazu, nemiru, prestopanju, nasla-

njanju/nagibanju nazaj, kar ustvarja distanco med dvema osebama.

Prav videz sproščenosti (ali nasprotno nesproščenosti) je po mojem mnenju pomemben pri vzpostavljanju prvega stika z uporabnikom/prejemnikom pomoči. Dejstvo, da so v veliko primerih prejemniki pomoči deprivilegirani posamezniki iz izoliranih oziroma marginaliziranih družbenih skupin, ki imajo na splošno veliko negativnih izkušenj, naj si bo to s strani večinske družbe, vrstnikov, sorodnikov ali celo staršev, skrbnikov in inštitucij, je pomembno z vidika razumevanja ozadja in občutljivost teh posameznikov. Če nam uspe že ob prvem stiku in tudi v nadaljevanju vzbuditi občutek sproščenosti, se posledično lahko hitro oblikuje tudi zaupanja vreden odnos in va-

Foto: osebni arhiv Karina Sirk

ren prostor za prostovoljca in uporabnika. Prav sproščenost in sproščena drža lahko v drugi osebi vzbudita enake, sproščene občutke ter pripravljenost na (nov) odnos. Pomembna je zavest, da pri prostovoljnem delu vzpostavljamo stike s soljudmi, ki imajo tako kot mi svoje osebne značilnosti, čustva, zgodovino. In da jih lahko tudi (ne)namerno prizadenemo, razjemo ipd., tako kot lahko oni enako vplivajo na nas. Na tem mestu je verjetno smotrno poudariti, da sproščenost do drugih primarno

Če nam uspe že ob prvem stiku in tudi v nadaljevanju vzbuditi občutek sproščenosti, se posledično lahko hitro oblikuje tudi zaupanja vreden odnos in varen prostor za prostovoljca in uporabnika.

izhaja iz sproščenosti do sebe. Sproščenost težko hlinimo, zaigramo, saj se odraža tudi v telesni govorici, neverbalni komunikaciji. Precej lažje je, če imamo sami do sebe sproščen odnos, smo pripravljeni tako na pozitivne in negativne izide odnosov in smo si pripravljeni odpustiti napake ter se iz njih učiti, tako v osebnem življenju kot v prostovoljnem delu.

Pomen prostora

Za vzdušje v odnosu je pomemben tudi prostor, v katerem se srečujemo. Poskusimo se srečevati nekje, kjer je udobno in primerno za oba, prostovoljca in uporabnika. Če se v nekem prostoru počutimo neprijetno, lahko tudi to vpliva na našo splošno držo, ki jo odražamo navzven. Do sedaj sem se z uporabniki srečevala na različnih mestih: pri njih doma, znotraj ustanove, na javnih mestih (trg, park ipd.). Vsak odnos je bil enkraten in v vsakem odnosu smo morali na novo poiskati kraje srečevanja, kjer smo se vsi počutili udobno, odvisno pa je bilo tudi od uporabnikovih zmožnosti.

Ko nam uspe vzpostaviti prvi stik, je pomembno tudi, kako odnos nadaljujemo. Za dober in s tem sproščen odnos je pomembna jasna komunikacija. Prostovoljec in prejemnik pomoči naj svoje želje in pričakovanja izrazita jasno, če je to le

mogoče. Pomembno je, da v vlogi prostovoljca svojega uporabnika/prejemnika pomoči vprašamo, kaj potrebuje, in ne predvidevamo njegovih potreb in želja. S prostovoljnim delom vstopamo v osebni svet posameznika, zato moramo biti občutljivi za položaj, v katerem je. Ne predvidevamo vnaprej, kaj nekdo zmore in česa ne. Poskušajmo spoznati uporabnika in njegove potrebe.

Jasen dogovor o delu

Za kakovosten odnos med prostovoljcem in uporabnikom je pomembno tudi, da se o poteku dela jasno dogovorimo. Tako naj prostovoljec in uporabnik že na začetku izrazita svoja pričakovanja in to, kaj sta v odnosu pripravljena ponuditi. Presek pričakovanj in pripravljenosti za delo sta jedro prostovoljnega odnosa. S tem zmanjšamo možnost za kasnejše nejasnosti oziroma morebitne konfliktna situacije. Če pride do neželenih situacij, jih poskušajmo čim prej razrešiti. Če se znajdemo v zagati, se lahko vedno obrnemo tudi na mentorja in/ali oziroma se o pereči temi pogovorimo na superviziji. Mentor in supervizije prostovoljcu služijo kot oporni sistem. Prav preko komunikacije z mentorjem in obiskovanjem supervizij si lahko odgovorimo na marsikatero vprašanje, ki pesti tudi druge prostovoljce, in se naučimo novih tehnik komuniciranja (vaje poslušanja, nekonfliktna komunikacija ipd.).

Motiv za prostovoljno delo

K sproščenosti prispeva tudi motiv za odločitev za prostovoljno delo. Pomembno se mi zdi, da se posameznik za prostovoljno delo odloča sam in ne na podlagi zunanjih pritiskov, saj lahko to poveča zadržanost, nesproščenost, kar botruje težavam pri vzpostavitvi odnosov s prejemniki pomoči. Doslej sem imela kot prostovoljka priložnost in privilegij delati z mladimi (vrstniki), s paraplegiki in tetraplegiki, z otroki in mladostniki s posebnimi potrebami in starejšimi. Z nekaterimi sem odnose vzpostavila lažje kot z drugimi. V vsak odnos sem poskušala vstopiti s čim večjo mero sproščenosti. Na začetku mi je velikokrat pomagal tudi humor, a z občutkom. Največkrat sem se na začetku pošalila iz same sebe;

tako sem tudi uporabniku dala vedeti, da se lahko pošalim na svoj račun, in skupaj sva delila prvi smeh. Večinoma je to pomagalo razbiti prvo napetost oziroma negotovost.

Pomembna je povezanost

Ob dosedanjih prostovoljskih izkušnjah se še kako zavedam, da ni vedno najlažje vstopati v nove odnose, posebej z osebami, ki jih še ne poznamo, ki so najbrž precej drugačne od nas, morda celo naša nasprotja. V takih trenutkih se rada spomnim, zakaj sem se sploh odločila oziroma se vedno znova odločam za prostovoljno delo. Razlogi so bili v teh letih verjetno različni, saj je vmes minilo že več kot desetletje. Še vedno pa je v meni želja pomagati sočloveku, spoznavati nove ljudi in skupine, spoznavati njihove življenjske zgodbe in deliti svojo, saj se v vsakem odnosu vsi učimo drug od drugega. Prav dolgoletna izkušnja s prostovoljnim delom me vedno znova opozarja na to, kako pomembno je zavedanje, da se svet ne vrti okoli nas, in kako pomembna je povezanost z drugimi. Spoznavanje različnih zgodb ter stanja (fizičnega, psihičnega ali drugega) nam omogoča vpogled v to, da živimo v svetu mnogih različnosti, a primarno istih potreb: biti ljubljen, biti del nečesa (pripadati), biti spoštovan, preprosto biti takšen, kot si, in živeti v okolju, ki to omogoča. Mnogim pri tem pomagamo prav prostovoljci.

Kotički v naravi

Učenje predšolskih otrok na prostem

■ **Vesna Jarh**, dipl. vzgojiteljica predšolske vzgoje, je zaposlena v Vrtcih občine Žalec.

Učenje je vsaka sprememba v vedenju, informiranosti, znanju, razumevanju, stališčih, spretnostih ali zmožnostih, ki je trajna in ki je ne moremo pripisati fizični rasti ali razvoju podedovanih vedenjskih vzorcev (UNESCO/ISCED, 1993).

Do učenja pride na osnovi izkušenj, ob interakciji med človekom in njegovim fizikalnim in socialnim okoljem. Vsi vemo, da učenje otroka poteka izkustveno. Otrokovi možgani so do sedmega leta starosti prvenstveno čutni procesor. Preprosto povedano: otroci so v prvih letih življenja sposobni obdelovanja podatkov, ki jih sprejemajo predvsem s čutili. Vse, kar moramo vzgojitelji ponuditi otroku, je kakovostno učno okolje, ki omogoča izkustveno učenje. Tako učno okolje je narava, zunanji prostor vrtca.

Igrišče – odprto učno okolje

Odprto učno okolje, pojasnjuje Greenaway (2005), je širok pojem, ki vključuje igro predšolskega otroka na prostem. Tudi igrišče vrtca je za otroke prostor, poln izzivov. Svoboda prostora in možnost učenja, ki ju ponuja igrišče, sta za otroke izziv: krepijo si samozaupanje in samozavest. Ob možnosti ponudbe otroci na igrišču radi uberejo lastne poti aktivnega učenja. Igra steče brez posredovanja odraslih. Gibanje na igrišču in pridobivanje izkušenj z lastno aktivnostjo sta pri otroku odločilna za razvoj višjih miselnih funkcij, kot so npr. govor, branje, pridobivanje številskih predstav. Otroci ne dobijo samo občutka za motoriko, ampak tudi za naravo, zunanji prostor.

Neposredna izkušnja

Poučevanje otrok na prostem omogoča nasprotno izkušnjo učenju v igralnici. Neposredna izkušnja na prostem daje večjo motivacijo ter ima večji učinek in verodostojnost. Z ustreznim poučevanjem, razlago ali vodenjem izkušnje na prostem zlahka

postanejo vir navdušenja, osebne rasti in aktivnega učenja otrok.

Projekt Kotički na prostem

Projekt Kotički na prostem je potekal celo šolsko leto. Otrokom je ponujal in omogočal, da so z aktivnim udejstvovanjem v različnih dejavnostih (ob moji spodbudi in pomoči) pridobivali in usvajali različno znanje, sposobnosti, vrednote in navade. Ker smo otroci in jaz skupaj izvajali dogovorjene naloge, smo se učili tudi komuniciranja, medsebojnega upoštevanja in spoštovanja, osebne odgovornosti, samostojnega in kritičnega presojanja ter izvirnega in ustvarjalnega reševanja nalog (Novak, Žuželj, Glogovec, 1934).

Predvsem mi je všeč, ker ob taki obliki dela vzpostavljamo še bolj pristne medsebojne odnose, smo bolj skupaj in lažje navezujemo stike drug z drugim, predvsem v odnosu odrasel – otrok.

Pomembno je, da se otroci z dejavnostjo aktivno učijo. Vsakič, ko nekaj poskušajo narediti na novo, vzpostavljajo nove možganske povezave. Vsakič, ko znova in znova ponavljajo in poizkušajo, utrjujejo že vzpostavljene možganske povezave. Treba jim je omogočiti bogato učno izbiro. Dovoliti jim je treba, da se učijo iz izkušenj. Otroci se najbolje učijo z igro.

Cilj projekta

Cilj projekta je bil doživljanje veselja in zadovoljstva ob sodelovanju s prijateljem,

Foto: arhiv Vesna Jarh

skupino, razvijanje občutka pripadnosti skupini.

V vrtcu smo igrišče s pridom izkoristili za najrazličnejše ustvarjalne dejavnosti. Pri izvedenih dejavnostih smo poudarili področje jezika in umetniško področje – področje glasbe. Kotičke smo pripravljali skupaj z otroki, glede na obravnavano temo in področje. Otroci so imeli možnost izbire iger in aktivnosti v kotičkih, kjer so se preko vseh čutil na zabaven in zanimiv način seznanjali z obravnavanimi temami.

Izvedba dejavnosti

Izvajali smo dejavnosti s področja umetnosti in jezika.

Dejavnosti s področja umetnosti – glasbena vzgoja

Globalni cilji:

- Razvijanje želje po poslušanju glasbe, petju in lastnem muziciranju.
- Omogočanje čustvenega doživljanja glasbe ob otrokovem sodelovanju.

Za vsako dejavnost smo sledili tudi postavljenim ciljem:

- Otrok posluša, posnema in razlikuje zvoke iz narave in okolja (pozoren je na slišano). Cilji: otrok razlikuje glasbene in neglasbene zvoke; odkriva izvor zvoka ter posluša in raziskuje zvoke.
- Prepoznavanje skritega zvoka. Cilji: otrok usmeri pozornost na slišani zvok. Igro usmerjajo otroci sami (zvok slišijo in hodijo v njegovi smeri).
- 'Zvočna komunikacija' ('ponovi takt za meno'). Cilji: poglobljanje doživljanja, širitev konteksta izkušenj in izgradnja predstavljenosti; zaznavanje zvočne slike (takta) in posnemanje.
- Izvajanje ritmičnih vzorcev s ploskanjem, topotanjem, tleskanjem, udarjanjem in igranjem na mala glasbila (kamenčki, palčke, orehi, lastni inštrumenti). Cilji: otrok izvaja ritem enostavnih besednih zvez; usvaja prve izkušnje tega, kdaj in kako igrati; raziskuje zvočnost glasbila ter prisluhne, kako zvenijo posamezni predmeti.

Dejavnosti s področja jezika

Globalni cilji za področje jezika:

- Spodbujanje jezikovne zmožnosti (besednjak, besedila, komunikacija).
- Poslušanje, razumevanje in doživljanje jezika.

Pri vsaki dejavnosti smo sledili tudi postavljenim ciljem:

- Pripovedovanje vsebine po knjigi Osmljena sovica, pogovor in dialoški govor. Cilji: otroci razvijajo sposobnost doživljanja in razumevanja besedilne stvarnosti; razumejo govorno izražanje odrasle osebe ter se nanj odzivajo; razvijajo sposobnost miselnega in čustvenega sodelovanja v literarnem svetu ter sposobnost domišljjskega sooblikovanja in rabe jezika v povezavi z mišljenjem.
- Uganke o živalih (preko aplikacij). Cilji: otroci razvijajo sposobnost za reševanje miselnih problemov; slike jih spodbudijo k odgovoru na zastavljeno uganke.

Vloga vzgojitelja

Pri vseh dejavnostih je bila moja vloga:

- vzpostavitev učnih in igralnih pogojev na igrišču,
- osvetlitev stanja, okoliščin, potrebnih za izvedbo dejavnosti,

- navajanje otrok na miselno delo, na reševanje logičnih in zanimivih izzivov različnih težavnostnih stopenj,
- iskanje načinov spodbujanja verbalnega izražanja glede na razvojno stopnjo otrok,
- uporaba 'motivatorjev', ki so bili v tem primeru slikovni material, naravni material.

Zaključek

Poskusili smo spontano povezati področja narave, družbe, matematike, jezika in umečnosti na prostem ter se ob tem zabavati, zbliževati in se tudi učiti. Prepustili smo se izvedbi dejavnosti, ki je tako otrokom kot meni prinesla spremembo v dnevni rutini, vsem pa veliko zadovoljstva.

Igre in dejavnosti na prostem so bile otrokom zanimive, predvsem zaradi aktivnega sodelovanja in truda, ki so ga morali vložiti. Organizacija koticov na prostem je bila zame nov izziv. S pomočjo sodelavk, ki so se strinjale z uvedbo te novosti, mi je uspelo preizkusiti in vztrajati pri tej novosti. Otrokom je oblika izvedbe dejavnosti

novost – bili so vznemirjeni, navdušeni in radovedni. Sprva je bilo nekoliko več dela, predvsem s pogovorom o pravilih, z razlago, z omejevanjem prostora v zanimivih koticih ... Ko so otroci sprejeli način dela, so spoznali, da lahko v takih oblikah dela vsi uživamo in se imamo vsi lepo.

Predvsem mi je všeč, ker ob taki obliki dela vzpostavljamo še bolj pristne medsebojne odnose, smo bolj skupaj in lažje navezujemo stike drug z drugim, predvsem v odnosu odrasel – otrok.

Otroci postanejo bolj zaupljivi, učenje pa nezavedno in zabavno. Koticiki na prostem nam ponujajo vedno nove in nepričakovane možnosti za učenje, igro, zabavo in umirjeno aktivnost. ◀

Literatura

- Bahovec, Eva D. idr. (1999): *Kurikulum za vrtce*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport in Zavod RS za šolstvo.
- Kroflič, Robi idr. (2001): *Otrok v vrtcu*. Priročnik h kurikulumu za vrtce. Maribor: Obzorja.
- Novak, Helena; Žužej, Vera; Glogovec, Viktorija Zmaga (2009): *Projektno delo kot učni model v vrtcih in osnovnih šolah*. Radovljica: Didakta.
- Greenaway, Roger (2005): *What is Outdoor Learning?* Priljubljeno 10. 4. 2016 s <http://www.outdoor-learning.org/Default.aspx?tabid=207>.

Foto: arhiv Vesna Jarh

Projektni pouk v programu ekonomski tehnik

Sodobni pristopi učenja

■ **Irena Trope**, spec., je učiteljica poslovnih projektov in mentorica za izdelke oz. storitve v okviru četrte izpitne enote na poklicni maturi.

Projektni pouk, ki ga izvajamo v okviru predmeta poslovni projekti, presega okvire klasičnega izvajanja pouka, saj ga določa doseganje vzgojno-izobraževalnih ciljev preko dinamičnega načina učenja, pri katerem se povezujejo virtualni svet, igra in realno delo. Pridobljena znanja in spretnosti so v največji meri rezultat učenčeve aktivnosti.

Foto: Petra Duhanjov

Projektno učenje

Projektni način učenja in poučevanja dijakom nudi učno okolje, ki krepi ustvarjalne sposobnosti dijakov, spodbuja k aktivnejšemu in intenzivnejšemu delu pri pouku, omogoča prepoznavanje pozitivnih lastnosti, zmožnosti in zanimanja ter optimalen razvoj sposobnosti. Pri tem se razvijajo dijakove ključne osebne in strokovne kompetence: socialne in komunikacijske spretnosti, sposobnosti celovitega pogleda

na problem, iskanje rešitev, učenje učenja, kompetence za izvajanje aktivnosti ipd., ki jih pri rednem pouku dijaki običajno ne dosežajo.

Dijaki pri pouku pridobijo temeljna teoretična znanja o projektnem načinu dela: metodah iskanja in vrednotenja idej, značilnostih projektov, orodjih za načrtovanje, spremljanje in kontrolo dejavnosti pri projektih in realizaciji le-teh. Jedro projektnega dela pa je praktično delo in aktivno učenje na projektu. Pri pouku se najprej lotimo skupinskega razrednega projekta, nato pa dijaki po načelih projektnega dela izvedejo še individualni ali skupinski projekt za IV. izpitno enoto na poklicni maturi. Pri iskanju idej za projekt za poklicno maturo se upoštevajo interesi, potrebe in sposobnosti dijakov. Glede na lokalno okolje spodbujamo turistične projekte in projekte, povezane z lesom. Projekti, ki se jih lotevajo učenci, morajo reševati določen problem ali spremenjati obstoječe stanje na boljše. Ustrezati morajo določenim kriterijem: biti morajo aktualni, življenjski in realistični. Dijaki so nosilci izvajanja praktičnih aktivnosti ali razvijanja izdelkov, pri tem pa raziskujejo, proučujejo, zbirajo potrebne podatke, rešujejo probleme, prevzemajo odgovornost, se samoorganizirajo, učijo ustreznih sodelovalnih veščin za delo v skupini ... in tako

pridobijo neposredne izkušnje v procesu učenja.

Učiteljeva vloga je spremenjena; deluje predvsem kot mentor, ki pomaga pri iskanju idej in načrtovanju, usmerja po določenih zaporedjih aktivnosti, nadzira ter vrednoti, ves čas pa spodbuja v skladu z nalogami in cilji, ki so bili postavljeni v sodelovanju z dijaki na začetku izvajanja projekta. Prav tako posreduje osnovna znanja in veščine za delo na izbranem projektu.

Uspešni projekti

Vsako leto se potrudimo, da je večina projektov za poklicno maturo izredno dobro teoretično izdelanih in praktično izvedenih. Eden izmed uspešnih projektov je bil izveden v šolskem letu 2014/2015 z naslovom *Turistične jame na Kočevskem*, katerega avtorica je bila dijakinja Nives Jolič. Dijakinja je podrobno proučila Eleonorino, Ledeno in Koblarsko jamo ter Željnske jame. Eden izmed pomembnejših ciljev projekta je bil opozoriti na problematiko onesnaženosti podzemnega sveta. Predstavila in zagovarjala je tudi rešitve na področju turizma, povezane s kraškimi jamami na Kočevskem. V praktičnem delu je v celoti organizirala predstavitev in vodenje po Željnskih jamah, ki jih je javnosti predstavila dvakrat. Prvič na ekodnevu za dijake 2., 3. in 4. letnika Gimnazije in srednje šole Kočevje, smer ekonomski tehnik, nato pa še učencem iz 43 osnovnih šol iz Srbije, ki so bili na izmenjavi na OŠ Ob Rinži. Nives je k svojemu delu pristopila resno in odgovorno, pri tem so na plan prišle njene odlične organizacijske sposobnosti, na predstavitev Željnskih

jam pa je samozavestno nastopanje podkrepila z odlično teoretično pripravljenostjo. Dijakinja Nina Mihelič si je zaradi zanimanja za zakulisje dela na televiziji izbrala projekt z naslovom *Sodelovanje z lokalno televizijo R-kanal+*. V dvanajstih intenzivnih srečanjih je Nina spoznala delovanje televizije in se dejavno vključila v delo pod vodstvom vodje projektov, ge. Tine Mihelič. Z njeno pomočjo je načrtovala potek dela na več prireditvah, sestavljala vprašanja za intervjuje, pomagala je pri pripravi scenarijev prispevkov, izdelovanju videostrani, preizkusila se je v snemanju in nastopanju pred kamero v promocijskem videu, naučila se je osnov računalniških programov, ki podpirajo delovanje televizije ... Pri načrtovanju

in izvajanju projekta je bila Nina sproščena, vendar kljub temu zelo odgovorna in fleksibilna, njena ljubezen do novih izzivov pa jo je še dodatno motivirala, da je projekt kljub zahtevnosti odlično izpeljala.

Naslednji projekt, ki ga je treba omeniti, je projekt *Izdelki iz lesa*, ki se ga je lotil dijak Rok Sevšek. Zagovarja stališče, da je les nepogrešljiv material preteklosti in prihodnosti ter kot tak odličen za izdelovanje izdelkov, ki ob dobrem načrtu in dizajnu postanejo moderni in aktualni. V projektni nalogi je predstavljen poslovni model za dekorativne izdelke za mladinske sobe: lesen etui za mobilni telefon, stojalo za mobilni telefon, stojalo za zvezek ali knjigo in USB-razdelilec iz lesa. Za vse omenjene iz-

delke je dijak izdelal načrte. Rok je pri delu na projektu pokazal svojo izjemno podjevnost, inovativnost in iznajdljivost.

Ostali projekti v šolskem letu 2014/15, pri katerih so se dijaki zelo dobro izkazali in so plod projektne načina pouka, so še: *Ekodelavnice v Osnovni šoli Zbora odposlancev*, katerega avtorica je Anamaria Marjanovič, *Sodobno kampiranje*, na katerem so delali Maks Vlašič, Kristjan Mihelič, Nejc Čop in Aleš Pogorelec, *Turistična povezava Kočevske Reke in Kostela*, ki sta ga izvedli Ines Kezele in Tanja Blažević, *Organizacija dogodkov na Gimnaziji in srednji šoli Kočevje* pod vodstvom Urše Oražem in Katje Klarič ter *Izdelki iz kočevskega lesa*, poslovni model, ki ga je izdelal Martin Bastar. ◀

Živ žav Pozdrav zimi

■ **Tatjana Starič** je že 34. leto vzgojiteljica, zaposlena je v Vrtcu Ivana Glinška Maribor. Svoje poslanstvo opravlja predano in z veseljem. Rada piše strokovne članke in članke iz prakse.

V našem vrtcu že nekaj let izvajamo obogatitveni program, ki ga poimenujemo Živ žav. Z njim želimo obogatiti in popestriti življenje otrok v vrtcu, spodbuditi medsebojno druženje otrok in spoznavanje na ravni otrok – otrok in otrok – strokovni delavci ter obratno, opolnomočiti participacijo otrok pri odločanju o aktivnem vključevanju, povezati in oplemenititi sodelovanje ter timsko delo strokovnih delavcev pri uresničevanju skupnega cilja.

Obogatitvena dejavnost

Septembra strokovne delavke v vseh enotah pripravimo načrt obogatitvenih dejavnosti, ki je priloga letnega delovnega načrta. Obogatitveno dejavnost izvajamo štirikrat letno. V naši enoti smo dejavnost poimenovali kar po letnih časih: Pozdrav jeseni (izpeljava novembra); Pozdrav zimi (izpeljava januarja); Pozdrav pomladi (izpeljava marca) in Pozdrav poletju (izpeljava junija). Izvaja se v obliki delavnic, ki zajemajo vsa kurikularna področja in sovpadajo z načrtovanim programom.

Pri načrtovanju obogatitvenega programa Živ žav smo upoštevale prednostna področja tega šolskega leta; to sta jezik in matematika, seveda v povezavi z ostalimi področji. Zadale smo si cilj: otrok ima možnost razvijati sposobnosti in načine za vzpostavljanje, vzdrževanje in uživanje v prijateljskih odnosih z enim ali več otroki (kar vključuje reševanje problemov, pogajanje in dogovarjanje, razumevanje in sprejemanje stališč, vedenja in občutij drugih, menjavanje vlog, vpljudnost v medsebojnem komuniciranju ...) (Kurikulum, 1999, področje: narava – cilj).

Pred začetkom vsake izvedbe smo načrtovali lutkovno igrice, ki je vsebinsko primerna letnemu času in povezana s prednostnima področjema. Igramo jo strokovne delavke v enoti.

Po lutkovni igrici si z otroki ogledamo pripravljeno gradivo za delavnice in se dogovorimo, kaj bomo delali v posameznih skupinah. Tudi tukaj izpostavimo prednostna področja v povezavi z ostalimi. Otroci se lahko sami odločijo, kje bodo sodelovali, oziroma lahko prehajajo iz ene delavnice v drugo.

Foto: arhiv Tatjana Starič

Zima

Pri izvedbi zimskega Živ žava smo imeli srečo. Zapadel je prvi sneg. Tako smo lahko izvedli dejavnosti in uresničili cilje, ki smo si jih zadali.

Otroci iz vseh štirih skupin so se zbrali v telovadnici, kjer jih je najprej pozdravila 'tetka Zima', v katero je bila oblečena ena od vzgojiteljic. Ovita je bila v belo vrtno ko-preno, na kateri so bile pritrjene snežinke. Na glavi je imela bel klobuk, v rokah pa je nosila košaro, v kateri so bile snežne kepe iz stiropora. Z otroki se je najprej pogovarjala o zimi, skupaj smo zapeli tudi nekaj pesmic o zimi. Nato je otroke povabila k ogledu lutkovne igrice.

V naši telovadnici smo strokovne delavke že prej pripravile lutke in sceno za lutkovno igrico Zakaj je lisica zbolela. Tema lutkovne igrice je bila primerna letnemu času, otroci so ob njej spoznavali zdrav način življenja in to, kako lahko sami pripomorejo k ohranjanju zdravja.

Upoštevale smo cilj iz kurikuluma: ob poslušanju in pripovedovanju pravljic ter drugih literarnih del otrok razvija zmožnost domišljajske rabe jezika; spoznava moralno-etične dimenzije, s knjižno osebo se poistoveti ter doživlja književno dogajanje (Kurikulum, 1999, področje: jezik – cilj). Po končani lutkovni predstavi smo se pogovarjali o vsebini, otroci pa so se še nekaj časa igrali z nastopajočimi lutkami.

Nato smo skupaj odšli na hodnik, kjer smo imeli pripravljeno delavnico, v kateri smo eksperimentirali s snegom, ledom in vodo.

Uresničevali smo cilj iz kurikuluma: otrok odkriva in spoznava vodo v različnih pojavnih oblikah in spoznava izhlapevanje tekočin, taljenje snega in ledu ter zmrzovanje vode.

V drugi delavnici smo delali zimsko dekoracijo za enoto: slikanje zimske pokrajine, izdelovanje snežink in snežakov iz odpadnega materiala. Pri tem smo uporabljali različne tehnike risanja, slikanja, lepljenja, konstruiranja in modeliranja.

Iz ene od igralnic se je slišala glasba. Tam so otroci peli in plesali. Pri tej dejavnosti smo izpostavili cilj: zavedanje lastnega telesa in doživljanje ugodja v gibanju (Kurikulum, 1999, področje: umetnost, plesna dejavnost). Po ogledu in danih navodilih so se otroci priključili dejavnostim po želji. Dečke so zanimali predvsem eksperimentalni poskusi, deklice so se odločile za izdelovanje dekoracije. Najmlajši pa so raje peli in plesali.

Seveda so med delom prehajali iz ene delavnice v drugo. Nekateri otroci so sodelovali v vseh delavnicah.

V tovrstnih delavnicah smo upoštevali načelo iz kurikuluma: omogočanje izbire in drugačnosti, in sicer na ravni načrtovanja dejavnosti in na ravni organizacije tako prostora kot časa, ki omogoča otrokom, da izbirajo med različnimi dejavnostmi in vsebinami glede na svoje želje, interese, sposobnosti, razpoloženje ipd., pri čemer je zelo pomembno, da gre za izbiro med alternativnimi dejavnostmi in vsebinami, ne pa za izbiro med sodelovanjem in nesoodelovanjem, aktivnostjo in neaktivnostjo, 'usmerjeno zaposlitvijo' in prosto igro (Kurikulum, 1999, načela uresničevanja ciljev kurikula za vrtce).

Po končanih delavnicah smo se uredili in skupaj odšli na igrišče, kjer se je v soncu bleščal sneg. Otroke smo povabili k igri. Tekali smo po snegu, hodili, primerjali odtise škornjev in se kotalili po hribu. Nato smo naredili še sneženega moža, kot se za zimo tudi spodobi. Kotalili smo kepe, eni velike, drugi majhne, jih polagali eno na drugo, na glavo smo posadili vedro, za nos korenček, za gume in oči pa črne gume. Upoštevali smo cilj: spoznavanje zimskih dejavnosti, pridobivanje spretnosti v gibanju na snegu, spoznavanje pomena sodelovanja v skupini, medsebojne pomoči ter športnega obnašanja (Kurikulum, 1999).

Prijetno utrujeni in žejni smo odšli v garderobe, kjer smo odložili mokre rokavice in zimske pajace, jih dali sušit na radiatorje, se umili, odžejali in se pripravili na kosilo. Po napornem dopoldnevu smo se najedli in komaj čakali počitek, ki nas je zazibal v prijeten spanec. ◀

Foto: arhiv Tatjana Starič

Lidija Vezenšek

Poklicna matura v funkciji priprave na zaposlitev in nadaljnje izobraževanje

Magistrsko delo

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko, 2017

Izraz poklicna matura se v Sloveniji prvič pojavi po letu 1990, ko nadomesti zaključni izpit. Sestavljajo jo štirje predmeti: materinščina (slovenščina), temeljni strokovno-teoretični predmet, izbirni predmet (matematika ali tuji jezik) in izdelek ali storitev z zagovorom. Z uspešno opravljenjo poklicno maturo se lahko kandidat

zaposli na ustreznem delovnem mestu. Hkrati poklicna matura omogoča nadaljevanje izobraževanja v višješolskih in visokošolskih programih, z opravljenim dodatnim predmetom splošne mature pa tudi v večini univerzitetnih programov. V zadnjem času se vse več poklicnih maturantov odloča za nadaljevanje izobraževanja, ne pa za zaposlitev, kar je dejansko osnovni namen poklicne mature in srednjih strokovnih šol.

Razlog za množično prehajanje poklicnih maturantov v terciarno izobraževanje lahko iščemo v socialni dimenziji izobrazbe, saj je postala vrednota sama po sebi, medtem ko nižje ravni izobrazbe ne zagotavljajo družbenega ugleda in pogosto niti ne dohodka, ki bi presegal prag revščine.

Tudi v drugih državah se soočajo s podobnim problemom, saj se vse več mladih odloča za nadaljevanje izobraževanja na terciarni stopnji, ker želijo doseči čim višjo izobrazbo, tudi če se ne ujema s potrebami trga dela. Slovenija v primerjavi z drugimi državami OECD zaseda peto mesto v deležu mladih z doseženo terciarno izobrazbo.

V empirični raziskavi smo potrdili, da se malo poklicnih maturantov odloči za takojšnjo zaposlitev. Večina se jih odloči za nadaljevanje izobraževanja, sploh tisti, ki imajo boljši učni uspeh. Kot razlog za takšno odločitev so navedli, da si želijo višjo izobrazbo.

Pokazalo se je, da bi večina poklicnih maturantov nadaljevala izobraževanje, četudi bi imeli zagotovljeno zaposlitev na strokovnem področju, za katerega so se izobraževali. Prav tako si je večina tistih, ki nadaljujejo izobraževanje, to želela že v osnovni šoli, čeprav se je vseeno vpisala na srednjo strokovno šolo, ker ta omogoča nadaljevanje izobraževanja. Iz pridobljenih podatkov lahko sklepamo, da srednja strokovna šola in nanjo vezana poklicna matura izgubljata pomen priprave na zaposlitev in vse bolj postajata pripravljalnici za nadaljevanje izobraževanja, saj se večinski del generacije prej odloči za nadaljevanje izobraževanja kot za zaposlitev. To je proces, ki zahteva ponoven strokovni razmislek o funkciji in vlogi poklicne mature v slovenskem vzgojno-izobraževalnem sistemu.

Naročam letno naročnino na revijo Vzgoja:

Ime in priimek oz. naziv ustanove: _____

Naslov (ulica in hišna št.): _____

Poštna številka: _____ Pošta: _____

E-naslov: _____

ID za DDV (za davčne zavezance): _____

Datum in podpis: _____

Skupščina DKPS

V soboto, 18. marca 2017, smo v Društvu katoliških pedagogov Slovenije (DKPS) z letno in volilno skupščino zaključili štiriletno mandatno obdobje precej plodnega in ustvarjalnega dela.

V pregledu opravljenih dejavnosti smo lahko ponosni na vrsto novih članov, na uspešno delujoče stare in na novo ustanovljene območne skupnosti. V tem obdobju so nastale v Trebnjem, Postojni in Beli krajini, prenovila in oživela pa je tudi območna skupnost v Kranju. Dejavnosti teh skupnosti so bogate: člani prirejajo predavanja strokovnjakov, molitvena srečanja, duhovne obnove in skupine za medsebojno spodbudo učiteljev.

Foto: arhiv DKPS

Izvolili smo nove člane v odbore in organe, prenovilo se je tudi vodstvo društva. Predsednica ostaja Marija Žabjek, nova podpredsednica pa je Jasna Korbar. Obdobje, ki je pred nami, nam prinaša vrsto novih nalog, ki se jih moramo lotiti s še več zaupanja v svoje darove in sposobnosti. Izzivi nas čakajo kar v šolskih klopih. Ker šolski sistem še vedno skrbi predvsem za izobraževanje, katoliški učitelji vidimo in čutimo duhovno lakoto mladih, ki jo moramo in moremo s svojo držo in s svojim odnosom nekako potešiti. Verjetno pa smo dolžni vztrajati tudi pri zahtevi, da je v naši šoli sistemsko poskrbljeno za celostni razvoj mladih, katerega sestavni del je duhovni razvoj.

Popoldanski del skupščine smo posvetili načrtovanju in pregledu najpomembnejših nalog. Še naprej bomo skrbeli za čim bolj strokovne seminarje, ki bodo udeležencem pomagali skozi pereče probleme v družbi, kot so teorija spola, zasvojenost mladih z računalnikom in spletom itd. Skrbeli bomo za organizacijo duhovnih srečanj, molitvenih skupin in rednih svetih maš za učitelje. ◀

Helena Kregar

Razvoj samospoštovanja v Slomškovi Vuzenici

V soboto, 25. marca 2017, je v Vuzenici potekal enodnevni seminar Razvoj samospoštovanja, ki ga je vodil p. dr. Silvo Šinkovec. Prijazno nas je sprejel tamkajšnji nadžupnik g. Tadej Legnar, ki nam je za uvod v bogat dan predstavil kratko zgodovino župnije. Povedal je, da se nahajamo na mestu, kjer je pred natanko 175 leti bl. Anton Martin Slomšek napisal svoje najpomembnejše pedagoško delo *Blaže in Nežica v nedeljski šoli*. Sledilo je predavanje z delavnicami, v katerih je p. dr. Silvo Šinkovec predstavil osnove samospoštovanja in nas opozoril na pasti, v katere se hitro ujamemo, če imamo nizko samopodobo. Zaključili smo s sveto mašo v cerkvi sv. Nikolaja ter z željo, da se ponovno srečamo. Ker je bil praznični dan, je vsaka udeleženka s seboj odnesla tudi šopek cvetja. Pa ne takšnega, ki ovne, ampak šopek najzlahtnejših modrih in pogumnih misli, polnih ljubezni. To cvetje bo v nas še dolgo dehtelo. ◀

Branka Roškar

Povezani v molitvi

V soboto, 8. aprila 2017, smo učitelji, vzgojitelji in kateheti v organizaciji Društva katoliških pedagogov Slovenije poromali na Brezje. Nekateri so romali iz Naklega celo peš. Ob 15. uri se je začela molitvena ura, nato sveta maša, ki jo je daroval nadškof Stanislav Zore v somaševanju s p. Silvom Šinkovcem. Nadškof je v pridigi izpostavil, da je poklic učitelja težak in zahteven. Kadar nam je pri delu z otroki težko, se obrnimo na Boga, ki nam zaupa. Kakršen je odnos nebeškega Očeta do Sina, tak naj bo tudi odnos učitelja do učenca. Učitelj mora biti sočuten, potem bo dober. Nadškof je dejal, da vsak dan moli za nas učitelje in učence in da naj tudi mi molimo drug za drugega. Po sveti maši smo se zbrali v dvorani nad zakristijo, na delavnici Povezani v molitvi, ki jo je vodil duhovni asistent DKPS p. Silvo Šinkovec. V skupinah smo se pogovarjali o molitvenih karticah in neizmerni moči molitve. Kartice naj bodo v pomoč pedagogu, saj imajo svoj namen. Ima jih že 200 pedagogov. Ob koncu je bilo izpostavljeno,

Foto: arhiv DKPS

naj molimo za slovensko šolo, saj smo vsi potrebni molitve.

Duhovno bogato delavnico smo sklenili z molitvijo. »Če bi se ljudje zavedali, kakšna moč jim je dana z molitvijo, potem bi neprenehoma molili.« (D. J.) ◀

Helena Murgelj

Peš na Brezje

Člani Območne skupnosti (OS) DKPS Kranj smo 6. maja 2017 peš romali po rožnovenski poti na Brezjah. Začeli smo s sveto mašo ob 8.30. Od postaje do postaje smo molili vse štiri dele rožnega venca in prosili za blagoslov učiteljev, staršev in otrok ter po osebnem namenu. Pred baziliko Marije Pomagaj smo prispeli ob 14.30 in zaključili z zahvalo ob oltarju Marije Pomagaj. ◀

OS DKPS Kranj

Dan za spremembe

Akcija *Dan za spremembe* je potekala v soboto, 8. aprila 2017, po vsej Sloveniji. V njej je sodelovalo več kot 12.000 prostovoljcev, ki so na različne načine spremenili dan.

Tudi v okviru programa *Človek za druge* s pomočjo Študentskega doma Uršula vsako leto zavijamo rokave. Pomagali smo pri spomladanskem čiščenju slepemu uporabniku in štirim osebam na invalidskem vozičku. S skupnimi močmi smo pomili okna, uredili vrtove, pospravili klet, očistili police ... Za vse udeležene je bil to lep, bogat in polno izkoriščen dan. ◀

Kristina Lepen

Foto: arhiv Človek za druge

Molitev za domovino

Vsako prvo soboto v mesecu je na grobu Alojzija Šuštarja v ljubljanski stolnici molitev za domovino. Začnemo s sv. mašo ob 16.00, ki jo daruje p. Silvo Šinkovec. Prihodnji datum: 1. julij 2017.

Romanje po poteh bl. A. M. Slomška 2017

Letos bomo peš romali od 7. do 9. julija 2017 iz Stične do Rake. Nadaljevali bomo s ponovitvijo študijskega popotovanja, ki ga je bl. A. M. Slomšek kot spiritual opravil jeseni leta 1837. Romanje bo vodil Vido Kregar. Dodatne informacije in prijave na tel.: 041 465 626, 041 455 403.

Duhovne vaje za učitelje in druge

Duhovne vaje za učitelje in druge bodo letos potekale v dveh terminih: od 18. do 23. julija 2017 v Nazarjah in od 1. do 6. avgusta 2017 v Ilirski Bistrici. Vodil jih bo p. Silvo Šinkovec s sodelavci.

Prijave: silvo.sinkovec@rkc.si.

Počitniški program za otroke Srčna dežela

Srčna dežela je počitniški program za otroke od 1. do 5. razreda osnovne šole. Preko igre, ustvarjalnih delavnic in gibanja bodo otroci spoznali svoja čustva. Izvedba: Ljubljana, 21.–25. avgust 2017 (vsakič med 8. in 16. uro). Prijave do 8. 8. 2017 oz. do zapolnitve mest: 01/43 83 987, dkps.seminarji@gmail.com.

Slomškov dan 2017

Tradicionalno srečanje učiteljev, vzgojiteljev, katehetov in staršev bo v soboto, 23. septembra 2017, na Ponikvi. Na srečanju bomo podelili Slomškova priznanja.

Pedagoške maše in Slomškovi večeri

Pedagoške sv. maše so enkrat mesečno v cerkvi sv. Jakoba ob 18.30; po maši se v eni od dvoran ob 19.30 nadaljuje Slomškov večer. Naslednji termini:

- 20. 6. 2017, srečanje z mladimi pedagogi;
- 21. 9. 2017, večer v sklopu Socialnega tedna: Delam, da (pre)živim – pogovor z brezposelnimi mladimi učitelji.

Seminarji 2017/18 za osebno in strokovno rast

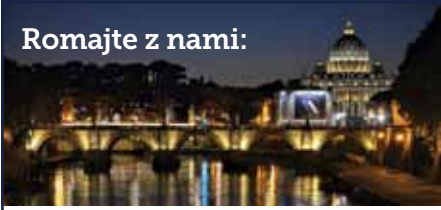
Datumi in lokacije izvedb bodo objavljeni na spletni strani <http://www.dkps.si>.

Moteči, nevidni in travmatizirani učenci

Kar učenec prinaša s seboj v svojem intimnem psihološkem svetu, pomembno vpliva na odnos z ostalimi učenci in učitelji. Odgovornost za odnos je vselej na strani odraslega/učitelja. Nadaljevalni seminar poteka v obliki izkustvene delavnice.

Obseg: 8 ur

Vodi: Julija Pelc

Romajte z nami:

- **Rim, Vatikan in Assisi:**
28.–31. 10. 2017
- **San Giovanni Rotondo in Loreto:**
2.–4. 11. 2017

Duhovno vodstvo: p. Silvo Šinkovec
Dodatne informacije in prijave:
01/43 83 987, dkps.seminarji@gmail.com

Učinkovito nastopanje v javnosti, začetni in nadaljevalni seminar

Za vse, ki želijo usvojiti osnovna načela učinkovitega govornega nastopanja, oblikovati živ, prepričljiv in učinkovit stil govorjenja, vzpostaviti stik s skupino in pritegniti pozornost poslušalcev.

Obseg: 8 ur; največ 15 udeležencev

Vodi: mag. Hedvika Dermol Hvala

Spodbujanje razvoja samozvesti in samospoštovanja, začetni in nadaljevalni seminar

Pomen in znaki visokega in nizkega samospoštovanja, razvoj samospoštovanja, možnosti za pridobivanje novih pozitivnih izkušenj. Seminar daje novo znanje in vključuje vaje za osebni razvoj.

Obseg: 16 ur

Vodi: dr. Silvo Šinkovec

Osebni dnevnik

Seminar pomaga ozavestiti pretekle življenjske izkušnje in jih povezati v smiselno celoto. To deluje terapevtsko in prebujajo ustvarjalnost. Udeleženci se naučijo uporabljati osebni dnevnik kot metodo osebnostne rasti.

Obseg: 32 ur (2 vikenda)

Vodi: dr. Silvo Šinkovec s sodelavci

Inteligentna čustva, začetni in nadaljevalni seminar

Čustva, njihov pomen in težave, ki jih imamo z njimi. Čustvena pismenost je osnova za čustveno inteligenco.

Obseg: 16 ur

Vodi: dr. Silvo Šinkovec

Kratke delavnice

Delavnice so dolge 2, 4 ali 6 pedagoških ur. O lokaciji, terminu in ceni se dogovorimo.

Biologija nasilja

Učence moramo vzgajati h krotanju in ne k sproščanju napetosti in jeze, ki se lahko sprevržeta v nasilje. Nasilja v nobenem primeru ne moremo opravičiti z naravno danostjo človeka.

Vodi: Jože Mlakar

Ko se pedagog sreča s teorijo spola

Spoznali bomo nevarno neznanstvenost teorije spola in njeno pronicanje v šolski sistem. S pomočjo primerov iz tujine se bomo seznanili, kako kot pedagog delovati ob sočenu s teorijo oz. z 'novimi človekovimi pravicami' znotraj razreda ali šole.

Vodi: mag. Mojca Belcl Magdič

S čim videoigre 'zagrabijo' otroka?

Za lažje razumevanje sveta videoiger bodo predstavljeni razvoj igralca in prakse igranja videoiger. Pogledamo tudi, s čim videoigre 'zagrabijo' igralca in kako ta načela uporabiti pri učenju.

Vodi: Barbara Kavčnik

Pedagogika igre

Udeleženci dobijo globlji vpogled v igro, njene značilnosti, kako jo najbolje uporabljati kot vzgojno, motivacijsko in učno orodje. Nekatere preizkusijo tudi v praksi.

Vodi: Barbara Kavčnik

Slomšek in naravoslovje

Anton Martin Slomšek se je zavedal, da je teoretično poznavanje fizikalnih zakonitosti pomembno za oblikovanje človeka. To je spodbuda, naj mladim približamo naravoslovje in jih vzgajamo za razmišljanje z lastno glavo.

Vodi: Boris Kham

Vesolje – uganka ali skrivnost?

Na delavnici bo predstavljeno, kako lahko pri poučevanju naravoslovja spodbujamo odkrivanje presežnega, kar pri učencih spodbuja opazovanje, čudenje in razmišljanje o Življenju.

Vodi: Boris Kham

Čarobni dan v Volčjem Potoku

3. 9. 2017 vas vabimo v
Arboretum Volčji Potok.
Na prireditvi za družine
bomo na stojnici DKPS in
revije *Vzgoja* predstavljali
tudi naše dejavnosti.

Obiščite nas!

Informacije in prijave:

DKPS

Ulica Janeza Pavla II. 13

1000 Ljubljana

01/43 83 987

dkps.seminarji@gmail.com

<http://www.dkps.si>

Pedagoški delavci lahko udeležbo na seminarjih uveljavljajo pri predlogu za napredovanje zaposlenih v vzgoji in izobraževanju.

Cene seminarjev so objavljene na naši spletni strani. 10% popust imajo člani DKPS in tisti, ki pridobijo dodatnega udeleženca. Posebni popusti veljajo za študente.

The *Focus Theme* in the 74th issue of the *Vzgoja* magazine is the book. We are presenting an originally Slovene project titled »I grow with the book«, which has already got an international dimension. Janez Gabrijelčič, the mastermind behind the project, describes its beginning and main features. Boštjan Žekš, the adviser of the Slovene President, talks about his personal view of the project and where he sees its benefits and the future for Slovenia. Mitja Bervar, the President of the State Council, has presented the reasons why the Council supports the above project. It is because it has recognised that the project promotes noble values among children and young people, what is crucial for their future and the future of the Slovene nation. Jože Zupan presents the permanent exhibitions, which were set in Trebnje and spread the project to the surrounding places. Barbara Gajski depicts the project of growing with the book at the primary school Brusnice; the experience of the school is that it is an educational project. Nevenka Kulovec writes about how the project has grown into a true educational movement at the primary school Drska. Marjeta Dragman from the primary school Šmihel finally describes how the project fosters the values which have a positive influence on the school and town life. Berta Golob has written an article about the importance of reading for the human; it is a way to gain insights, experience, emotion. Boža Krakar Vogel writes about the necessity to read belles-lettres – despite the large amount of information surrounding us, we read less quality texts, what inhibits the development of the higher levels of literacy.

In *Our Interview* Silvo Šinkovec has talked to Marijana Kolenko, BA, the principal of the primary school Lava in Celje. During her job as principal, the school has been fostering high ethical values, what is reflected in the relationships at school itself and in its neighbourhood. In the interview, she presented some ways of imparting noble values to children. In the section *Being a Teacher* Klavdija Paldauf presents how the boards of Educational Institute Veržej, who have emotional and behavioural problems, are being prepared to assume the responsibility. In this process, the teachers always try to act holistically. Petra Krulc writes about the emotional intelligence of teachers; about how important it is to recognize and accept one's own feelings, because teachers are a role model for their pupils in this aspect, too. Besides, they have to be capable of mature cooperation with their colleagues.

Under the heading *Spiritual Experience* Janez Poljanšek SJ writes about temptations, which put our identity and dignity to test. To be able to move on, one has to recognise the temptations in the first place, take them as one's own and lose the fear of them; thus they can become our allies.

In *Class Teachers and the Educational Plan* Janja Dermastja writes about violence at school and how teachers should treat bullies and their victims. Bogomir Novak reflects on the book by Jesper Juul, who writes about violence, which Juul refers to as a new and dangerous taboo. Novak writes about what is important in education for peace with young people and children.

In the rubrics *Parents* Neža Miklič writes about the dangers of the Internet, while a lot of parents believe that their children master it. On the contrary, there are numerous dangers lurking in the Internet, therefore the author writes about some actions parents should take at different stages of their children's lives. Marica Kralj, a teacher of future pharmacists, writes about how important it is for parents to impair working habits to their children and integrate them into doing household chores from the early ages on. Thus they make their educational paths a lot easier. Based on the fairy tale *The Happy Prince*, Dragica Šteh wonders how we raise our children, so that they wish to be rich rather than happy.

In *Fields of Education* Milček Komelj writes about the life and work of Marij Pregelj. He has chosen his painting *Father's Portrait* (1953) for the cover of the current issue. Ester Pečarič writes about the importance of education for work from an early age on. She presents a project of this kind, which was carried out in a kindergarten.

In the rubric *Voluntary Work* Karina Sirk writes about a relaxed relation between the volunteer and the user, its importance for volunteering and how to achieve it.

In the *Experience* section Vesna Jarh presents the project *Nooks in Nature*, where she acquaintances pre-school children with the fields of music and language through natural materials and environment. Irena Trope writes about project lessons in the study programme *Economic Technician*. Tatjana Starič presents an enriching activity for pre-school children named *Živ žav* – how to give children experiential knowledge about winter.

The rubric *New Insights* traditionally carries an abstract from the final (bachelor, master, doctor) theses.

Written by: Erika Ašič

Translated by: Tanja Volk

Izdali smo dvojno zgoščenko 22. Gala koncerta Radia Ognjišče

Slovenske duhovne pesmi v novih priredbah
ob spremljavi simfoničnega orkestra Cantabile

Informacije in naročila na 01 / 512 11 26

Radio Ognjišče d.o.o., Trg Bielo 11, Koper, Foto: ARO

Žepni koledar Vzgoja 2017/18

Koledar je primeren za načrtovanje dejavnosti v šolskem letu. Zaradi svojega formata je zelo priročen.

Cena: 5,50 € (+ poštšina).

Za naročila do 20. 7. 2017 poštino podarimo.

Informacije in naročila:

<http://www.dkps.si>,

01/43 83 987 ali

dkps.seminarji@gmail.com

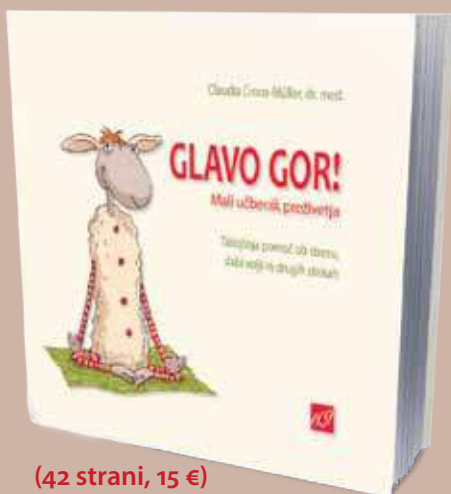
Klub Vzgoja

Klub Vzgoja je namenjen finančni podpori delovanja revije *Vzgoja*, programa prostovoljnega dela *Človek za druge*, izobraževalnim programom in drugim dejavnostim Društva katoliških pedagogov Slovenije (DKPS), ki deluje po vse Sloveniji.

Vsak dar nam bo v pomoč.

Več: www.dkps.si ali revija.vzgoja@gmail.com.

Vabljeni, da se nam pridružite in nas podprete.

(42 strani, 15 €)

(46 strani, 15 €)

(42 strani, 15 €)

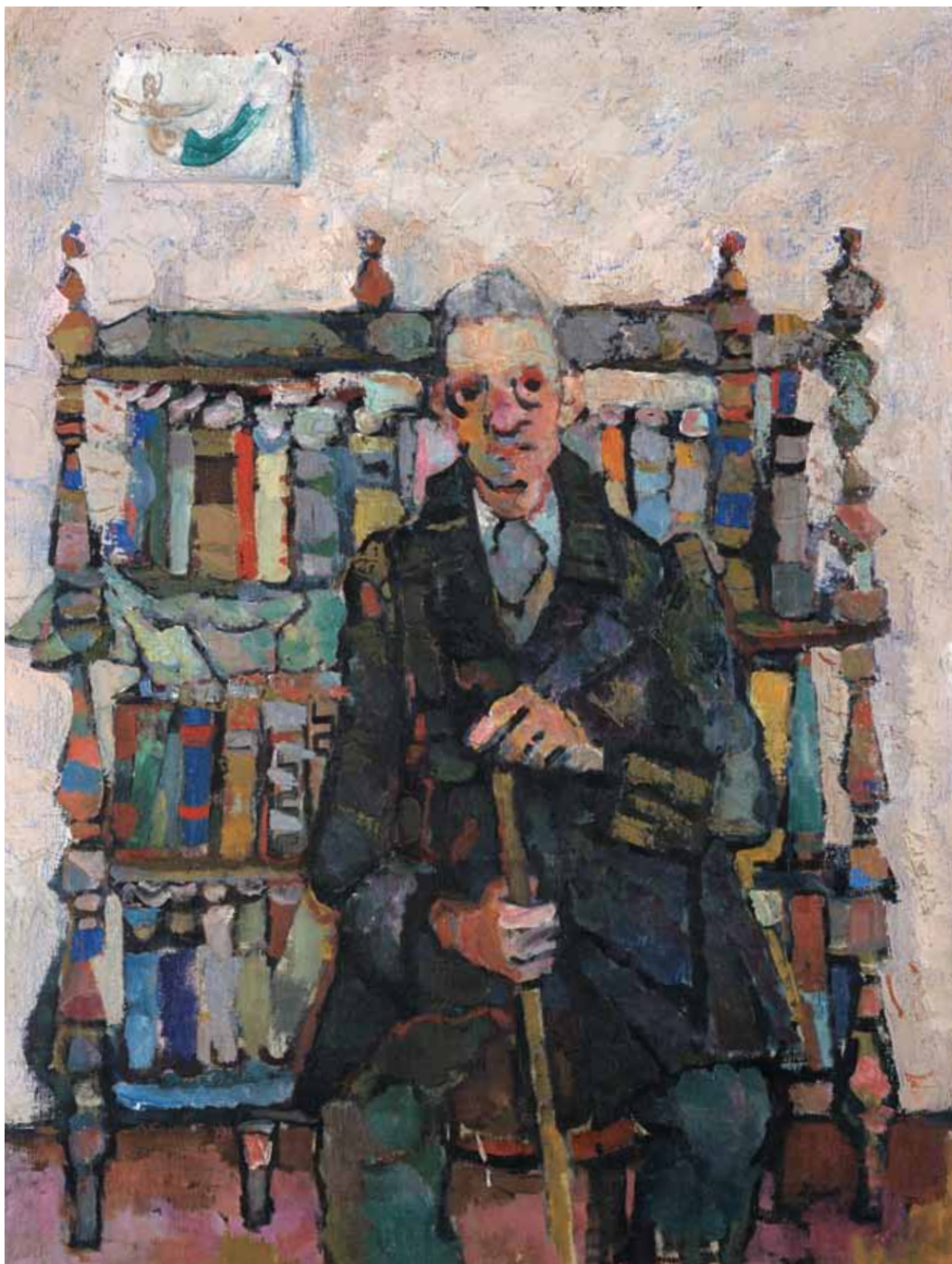
V knjižici *Glavo gor!* – prvi iz niza malih učbenikov preživetja, delamo vaje zoper stres in slabo voljo v družbi dobrodušnega ovna Oskarja. V knjižici *Le pogum!* se mu pri vajah za pomoč zoper strah, paniko in razbijanje srca pridruži ovca Ema. Tokrat pa se v knjižici *Vso srečo!* v bran proti črnogledosti, negotovosti, smoli in raznim spodrsrljajem vadi okrepljena postava: Emi in Oskarju prihaja na pomoč Vili, črna ovca. Vajen je razmišljati pozitivno in nikoli ne izgubi zaupanja vase.

Celje, Prešernova ulica 23, T 03 490 14 20
Ljubljana, Nazorjeva ulica 1, T 01 244 36 50

CELJSKA MOHORJEVA DRUŽBA
— Prva slovenska založba —

www.mohorjeva.org

Marij Pregelj: Portret očeta

Olje na platnu, 1953, 116,2 x 88,8 cm

Lastnik: Moderna galerija, Ljubljana

Foto: Lado Mlekuž

Lastnik avtorskih pravic: Gregor Vraničar, objavljeno z dovoljenjem